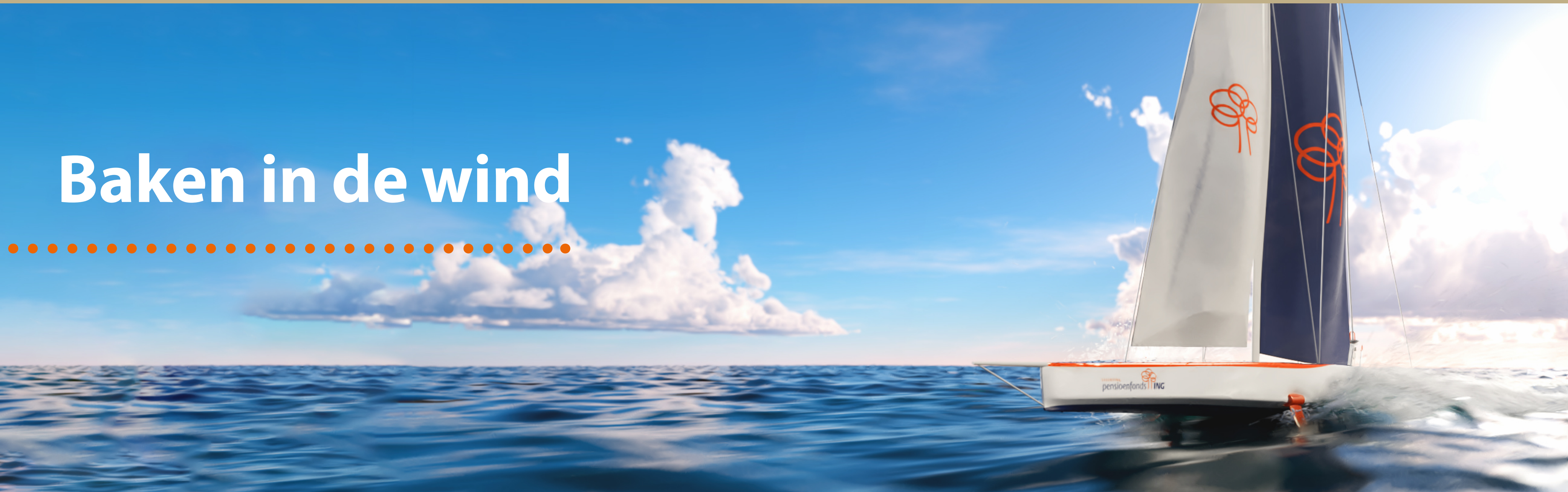

Jaarverslag 2022

Baken in de wind

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS	3	JAARREKENING	59
VOORWOORD	5	Balans per 31 december 2022	59
PROFIEL VAN HET FONDS	7	Staat van baten en lasten over 2022	60
BESTUURSVERSLAG	8	Kasstroomoverzicht over 2022	61
Key projecten	8	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	63
Pensioenbeleid en pensioenuitvoering	9	Toelichting op de balans per 31 december 2022	68
Governance en compliance	11	Toelichting op de staat van baten en lasten per 31 december 2022	77
Toeslagenbeleid	16	Actuariële analyse	82
Beleggingsbeleid en strategie	23	Risicoparagraaf	83
Risicobeleid	28	Gebeurtenissen na balansdatum	92
De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer	35	OVERIGE GEGEVENS	93
Actuariële analyse	43	Actuariële verklaring	93
Communicatiebeleid	45	Controleverklaring van de onafhankelijk accountant	95
Toekomstparagraaf	47	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	102
VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS	49	Organisatie en personalia	103
OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN	54	Begrippen en afkortingen	107

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

KERNCIJFERS

VOORZIENING
PENSIOENVERPLICHTING
2022

16.565
(IN EUR MLN)

TOTAAL
AANTAL DEELNEMERS

66.993

-0,97% ↓

GEMIDDELDE
REËLE DEKKINGSGRAAD

98,7%

2021: 94,8% ↗

KOSTEN
PENSIOENBEHEER

6,2
(IN EUR MLN)

-17,0% ↓

KOSTEN
PER DEELNEMER

92

-16,4% ↓

ACTIEVE DEELNEMERS

483

-7,82% ↓

BELEIDSDEKKINGSGRAAD

156,5%

2021: 138,8% ↗

GEWEZEN DEELNEMERS

41.928

-2,96% ↓

WAARDE
BELEGGINGEN

25.495
(IN EUR MLN)

-22,56% ↓

RENDEMENT
TOTALE BELEGGINGEN

-20,6%

2021: 6,1% ↓

KOSTEN
VERMOGENSBEHEER

88,5
(IN EUR MLN)

-16,97% ↓

KOSTEN
VERMOGENSBEHEER *

0,31%

2021: -8,81% ↓

PENSIOENGERECHTIGDEN

24.582

2,78% ↗

REKENRENTE

2,67%

2021: 0,43% ↗

* in procenten van het
gemiddeld belegd vermogen

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Figuur 1 - Kerncijfers

Balanswaarde en dekkingsgraad (in € mln)	2022	2021	2020	2019	2018
Voorziening pensioenverplichtingen	16.565	22.719	25.132	22.894	19.734
Reserves	8.928	10.202	6.484	6.623	7.323
Beleggingen	25.569	32.922	31.619	29.520	27.058
Marktwaaardedekingsgraad	152,4%	143,5%	124,6%	127,7%	135,9%
Reële dekkingsgraad	96,8%	93,0%	93,0%	94,9%	97,3%
Reële dekkingsgraad (12 maandsgemiddelde)	98,7%	94,8%	93,3%	97,2%	96,7%
DNB-beleidsdekkingsgraad (12 maandsgemiddelde)	156,5%	138,8%	126,2%	134,3%	143,0%
Vereist eigen vermogen dekkingsgraad	113,2%	113,6%	113,5%	110,9%	110,7%

Baten en lasten (in € mln)	2022	2021	2020	2019	2018
Premiebijdragen	5	6	8	8	8
Beleggingsresultaten	-6.753	1.867	2.631	2.964	276
Pensioenuitkeringen	591	557	527	492	456
Resultaat	-1.274	3.718	-139	-700	-497

Rendement op Beleggingen (in %)	2022	2021	2020	2019	2018
Totale portefeuille	-20,6	6,1	9,0	11,1	1,1
Benchmark	-21,0	2,5	9,6	14,8	2,2
Marktwaaarde-rente van de pensioenverplichtingen	2,7	0,4	-0,1	0,5	1,3
DNB-rente van de pensioenverplichtingen	2,7	0,5	0,1	0,7	1,4

Aantal deelnemers einde boekjaar	2022	2021	2020	2019	2018
Deelnemers	483	524	566	586	645
Gewezen Deelnemers	41.928	43.206	44.463	45.749	47.414
Totaal pensioengerechtigden, waarvan:	24.582	23.916	23.188	22.431	21.674
Ouderdomspensioen	18.692	18.217	17.609	16.968	16.351
Nabestaanden- en wezenpensioen	5.890	5.699	5.579	5.463	5.323
Totaal aantal deelnemers	66.993	67.646	68.217	68.766	69.733

Kostenratio's	2022	2021	2020	2019	2018
Pensioenbeheerkosten in € mln	6,2	7,4	12,4	13,9	9,8
Pensioenbeheerkosten (€ per totaal aantal deelnemers)	92	110	181	203	141
Pensioenbeheerkosten (€ per deelnemer actief + pens.ger.)	246	304	520	606	440
Vermogensbeheerkosten excl. transactiekosten (in € mln)	88,5	106,6	80,4	85,9	85,0
Vermogensbeheerkosten excl. transactiekosten (in % van belegd vermogen)	0,31	0,34	0,26	0,29	0,34
Transactiekosten (in % van belegd vermogen)	0,05	0,03	0,03	0,03	0,02
Totale kosten exclusief transactiekosten (in € mln)	94,7	114,0	92,72	99,84	94,83
Totale kosten exclusief transactiekosten (in % van het belegd vermogen)	0,33	0,36	0,36	0,34	0,37

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERSOORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

VOORWOORD

Opnieuw kijken we terug op een jaar waarin zowel in eigen land als internationaal ongekende ontwikkelingen als golven over ons heen rolden. Hoewel het ook vandaag nog onrustig is, ben ik verheugd u te kunnen melden dat we op koers liggen en recht op ons doel af gaan.

Het is oorlog in Europa. Rusland toont zich inmiddels al ruim een jaar als een wrede agressor, waartegen het Westen terecht is opgestaan. Mede hierdoor hebben we te maken met een inflatieniveau dat we in 1975, op de piek van de oliecrisis, voor het laatst zagen. Ontwrichtende ontwikkelingen, die bijna doen vergeten dat we afgelopen jaar nog te maken hadden met de effecten van de coronapandemie.

Ook in onze onderlinge menselijke verhoudingen is een scherpte ontstaan die de wereld lang niet heeft gezien. Zowel politiek als maatschappelijk is er sprake van polarisatie in de dialoog. Wat verder van huis, zoals in Frankrijk, waar al geruime tijd strijd wordt gevoerd over verhoging van de pensioenleeftijd, maar ook in onze eigen achtertuin, als het bijvoorbeeld gaat over het stikstofvraagstuk.

Juist tegen dergelijke ontwikkelingen wapenen we ons met het beleggingsbeleid bij het Fonds. Hoewel we als Algemeen Bestuur trots zijn op de prestaties van onze beleggingsexperts, kunnen ook zij onmogelijk voorspellen wat de volgende golf die op ons neerslaat zal brengen.

“Zowel politiek als maatschappelijk is er sprake van polarisatie in de dialoog”

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

De dekkingsgraad is onverminderd hoog, waardoor uw pensioenvermogen er relatief goed voor staat. Dat is vooral het gevolg van het lage risicoprofiel dat we aanhouden. We zijn minder gevoelig voor onvoorspelbare ontwikkelingen omdat we ten opzichte van andere pensioenfondsden beperkt in aandelen investeren en een minder hoog renterisico hebben.

In de vele contacten die we met u, onze deelnemers, hebben, geeft u bovendien aan dat u het maatschappelijk verantwoord beleggen van pensioengeld belangrijk vindt. Daarnaast wilt u dat we terughoudend zijn met investeringen in ondernemingen die een relatie hebben met uitstoot van fossiele brandstoffen en in discutabele regimes. We hebben dit alles vastgelegd in ons maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid, dat al enkele jaren een hoge prioriteit heeft. Uw vermogen wordt mede hierdoor beperkter beïnvloed door de oorlog tussen Rusland en Oekraïne.

“Ons maatschappelijk verantwoordelijk beleggingsbeleid heeft al enkele jaren een hoge prioriteit”

Juist omdat het Fonds er zo goed voor staat betreur ik het dat we de pensioenen die de loonindex van ING volgen op dit moment niet hebben kunnen verhogen. Hierbij hebben we meerdere deskundigen geraadpleegd. Een verhoging bleek niet mogelijk doordat in de cao van ING voor 2022 geen collectieve loonsverhogingen zijn afgesproken. Vanuit het Bestuur begrijpen we uw zorgen over de hoge inflatie, en die delen we ook. De pensioenen die de loonindex NN en de afgeleide prijsindex volgen, zijn wel verhoogd.

In het nieuwe pensioenstelsel, dat naar verwachting uiterlijk 2027 in werking treedt, zal geen sprake meer zijn van verschillende indexeringsmaatstaven. Voor het zover is hebben we nog een uitvoerig besluitvormingsproces te gaan, waarin het initiatief bij onze sociale partners ligt.

In het Bestuur zijn twee nieuwe leden toegetreden. Daarmee is het team waarmee we in 2023 het nieuwe pensioenstelsel beoordelen vanuit het belang van onze deelnemers compleet. We trekken gezamenlijk op met de leden van het Verantwoordingsorgaan – de afvaardiging van deelnemers – en met de verenigingen van oud-medewerkers. In het proces heeft het Verantwoordingsorgaan een verzwaard adviesrecht. Daarnaast hebben we op vele manieren direct contact met onze deelnemers, zodat we uiteindelijk in een goede dialoog met alle betrokkenen tot een gedragen besluit kunnen komen.

In dit jaarverslag worden alle thema's die zo bepalend waren voor 2022 uitvoerig behandeld en uitgediept. Wilt u liever een samenvatting lezen? Gaat u dan naar de webversie*.

U kunt uw financiële toekomst met vertrouwen tegemoet zien. Pensioenfonds ING is als een baken in de wind.

Namens het Algemeen Bestuur

Hans van der Knaap
onafhankelijk voorzitter

Bekijk de animatie over het nieuwe pensioenstelsel *

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

ORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

* U verlaat de beveiligde jaarstukken, waaronder de door de accountant gecontroleerde jaarrekening.

PROFIEL VAN HET FONDS

Stichting Pensioenfonds ING behoort tot de grotere pensioenfonds in Nederland. We voeren pensioenregelingen uit voor actieve en voormalige werknemers van ING Bank en NN Group. Ons ondernemingspensioenfonds is op 1 januari 1995 opgericht en statutair gevestigd in Amsterdam.

Sinds 1 januari 2014 accepteren we bij het Fonds geen premiestortingen meer; we zijn een gesloten fonds. We administreren de tot die datum opgebouwde pensioenaanspraken, betalen pensioenen uit en beleggen en beheren het vermogen van ruim 25 miljard euro. Voor de huidige medewerkers van ING Bank en NN Group is een nieuwe regeling getroffen. Zij bouwen nu pensioen op bij respectievelijk ING CDC Pensioenfonds en NN CDC Pensioenfonds.

Het Fonds functioneert autonoom en onafhankelijk van ING Bank en NN Group. Dat betekent dat werkgevers niet meer garant staan als we in financieel moeilijke tijden komen. Daarnaast hebben ze geen recht op eventuele overschotten die bij het Fonds mochten ontstaan. ING Bank en NN Group betalen wel een jaarlijkse bijdrage voor onze uitvoeringskosten.

Deelnemers centraal

We vinden het bij het Fonds belangrijk dat mensen begrijpen wat pensioen betekent en hoe het in elkaar zit. Daarom zijn we transparant over onze beleidskeuzes en proberen we ieders verwachtingen zo goed mogelijk te managen. In al onze activiteiten en besluiten staat het belang van onze deelnemer* en gepensioneerden centraal. We zijn benieuwd naar ieders mening en zoeken actief de dialoog.

CO₂-neutraal in 2050

We voelen de verantwoordelijkheid om de aarde in goede conditie door te geven. Volgende generaties verdienen een schone, leefbare wereld. Met een belegd vermogen van ruim 25 miljard euro willen we onze invloed daarom meer laten gelden. We streven naar een CO₂-neutrale portefeuille in 2050, waarbij het Fonds als onderdeel van het huidige beleid belangrijke stappen zet.

Solide en integer

Om pensioenen te kunnen blijven betalen en verhogen is rendement nodig. Dit rendement halen we uit beleggingen. Met de transitie naar maatschappelijk verantwoord beleggen gaan we niet over één nacht ijs. Wij houden ons aan de normen en waarden die in de financiële sector gelden. Solide, duurzaam beheer, een efficiënte uitvoering en open, eerlijke communicatie vormen voor ons de basis van betrouwbaarheid.

* 'Deelnemers' is de verzamelnaam voor deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van het Fonds.

Visie

Pensioenfonds ING streeft naar een waardevast pensioen voor zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Daarbij geeft het Fonds op maatschappelijk verantwoorde wijze invulling aan zijn beleggingsportefeuille. Het Fonds wil optimale ondersteuning verlenen aan zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden bij vragen op pensioengebied – proactief en reactief. Het Fonds is zich bewust van het gesloten karakter.

Missie

Wij voeren op duurzame wijze de pensioenregelingen uit die ING Bank en NN Group bij Pensioenfonds ING heeft ondergebracht.

Figuur 2 - Opbouw deelnemersbestand

Het totaal aantal deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van het Fonds is in 2022 met 653 gedaald naar 66.993. De afname is vergelijkbaar met het jaar ervoor. Door het gesloten karakter van het Fonds komen er sinds 2014 geen deelnemers meer bij.

Verdeling naar deelnemersgroep	2022		
	Mannen	Vrouwen	Totaal
Deelnemers	147	336	483
Gewezen deelnemers	23.536	18.392	41.928
Pensioengerechtigden	13.732	10.850	24.582
Totaal	37.415	29.578	66.993

Verdeling naar type aanspraak	2022		
	Mannen	Vrouwen	Totaal
Ouderdompensioen	12.817	5.875	18.692
Partnerpensioen	712	4.809	5.521
Wezenpensioen	203	166	369
Totaal	13.732	10.850	24.582

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

KEY PROJECTEN

In een wereld die volop in beweging is vaart Pensioenfonds ING een stabiele koers. Zo werkten we in 2022 aan tal van projecten om onze dienstverlening verder te verbeteren én om ook in de toekomst zo veel mogelijk zekerheid te bieden aan onze deelnemers. Drie projecten sprongen er in het afgelopen jaar uit.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) is integraal onderdeel van ons beleggingsbeleid. In 2021 heeft het Algemeen Bestuur (hierna te noemen het Bestuur) hiervoor de beleidslijnen bepaald en in kaart gebracht wat er nodig is om de beleggingsportefeuille te laten matchen met onze ambities. In 2022 hebben we de gemaakte keuzes in de praktijk gebracht en geïntegreerd in het nieuwe Balansbeheerplan. We hebben er vertrouwen in dat we de komende jaren onze invloed als institutionele belegger kunnen laten gelden en zo bijdragen aan de verduurzaming van onze beleggingen.

Pensioenakkoord / het nieuwe pensioenstelsel

De contouren van een nieuw pensioenakkoord zijn al in 2020 vastgesteld. Mede door de complexiteit, omvang en de intensiteit van het publieke debat laat de invoering van de nieuwe pensioenwet nog even op zich wachten. Eind 2022 heeft de Tweede Kamer ingestemd met het Wetsvoorstel toekomst pensioenen. Hoewel het wetsvoorstel nog door de Eerste Kamer moet worden behandeld en de invoeringsdatum van 1 januari 2026 nog ver weg lijkt, zijn we verder gegaan met de voorbereiding. We bereiden ons bij het Fonds voor op de mogelijke invoer van het nieuwe pensioenstelsel, waarbij we onze deelnemers en gepensioneerden maximaal betrekken bij eventuele veranderingen. Hun belang staat centraal.

Cybersecurity en datakwaliteit

In een digitale wereld zijn data en datakwaliteit van cruciaal belang. In 2020 heeft een interne auditor onze systemen onderworpen aan een streng onderzoek. De aanbevelingen die we daarop kregen, hebben we gedurende 2021 en begin 2022 geïmplementeerd. In 2022 heeft opnieuw een audit plaatsgevonden. De resultaten laten zien dat de aanpassingen hebben geleid tot een voldoende beveiligingsniveau.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

PENSIOENBELEID EN PENSIOENUITVOERING

WERKEN AAN INZICHT IN FINANCIËLE TOEKOMST DEELNEMERS

Beleidsmatig was 2022 een stabiel jaar, zonder belangrijke verschuivingen. Het pensioenreglement is niet gewijzigd. In de pensioenuitvoering hebben we verbeteringen doorgevoerd door de verdere automatisering van processen.

De pensioenuitvoering

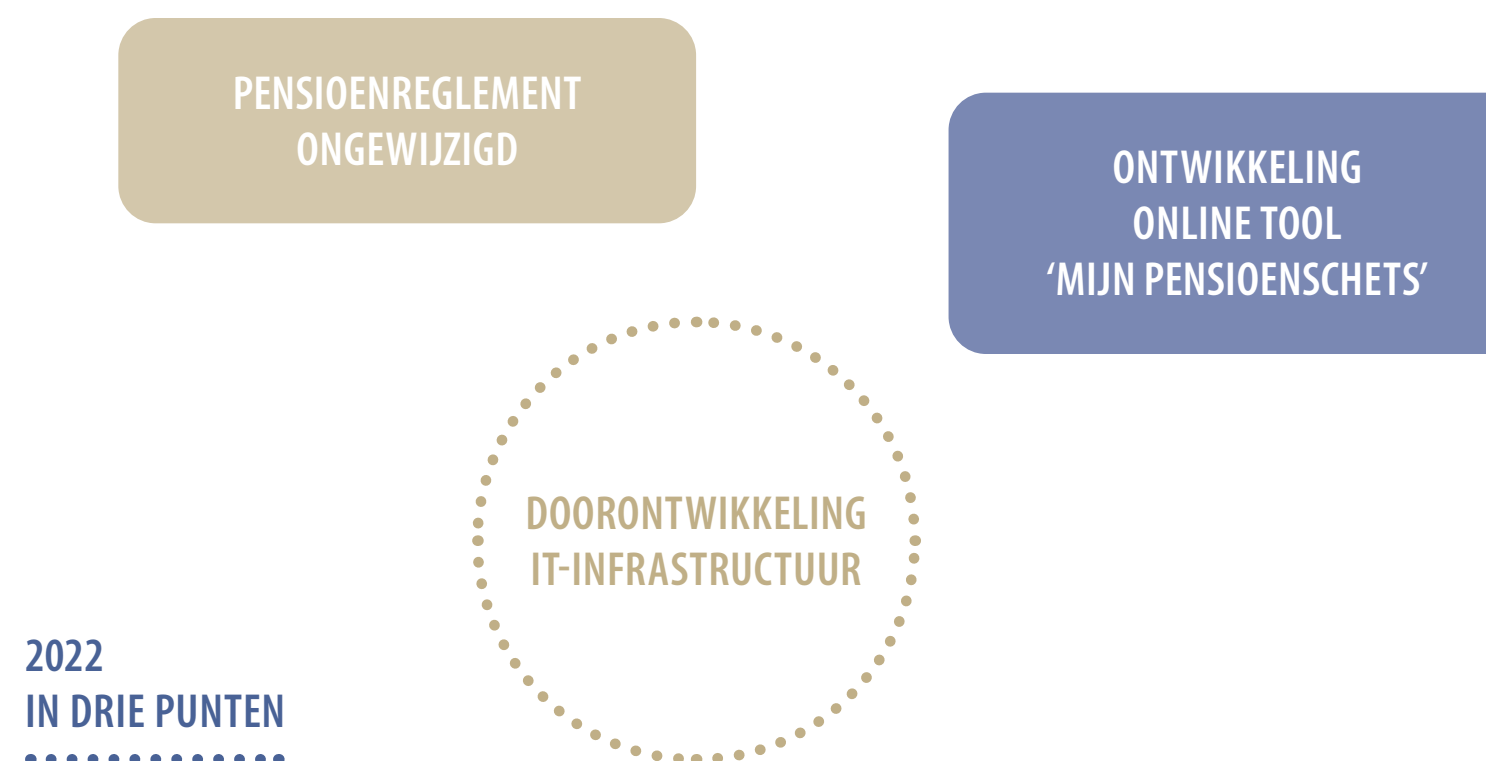
AZL administreert de pensioenregeling van het Fonds die is opgenomen in het pensioenreglement. Medewerkers van het Bestuursbureau van het Fonds hebben doorlopend contact met AZL om de kwaliteit van de pensioenuitvoering te toetsen en verdere verbeteringen in de dienstverlening voor de deelnemers te bespreken.

In 2022 hadden we daarbij specifieke aandacht voor een drietal punten:

- Bestendigen van de relatie met AZL
- Vernieuwde Pensioenschets
- IT strategie van AZL

Bestendigen van de relatie met AZL

Wij besteden continu aandacht aan de onderlinge samenwerking en afstemming met AZL, zodat die nog beter is afgestemd op onze situatie. Hierbij organiseren wij gezamenlijk themasessies, waarin we dieper ingaan op specifieke onderwerpen die spelen. Dat heeft het zicht van beide organisaties op de kwaliteit van de dienstverlening verbeterd, waardoor we eenvoudiger tot initiatieven kunnen komen om deze verder te optimaliseren.

Vernieuwde Pensioenschets

Het doel achter de ontwikkeling van de online tool 'Mijn Pensioenschets' is om deelnemers inzicht te geven in hun financiële toekomst. Onze deelnemers ontvangen later pensioen van één of meer fondsen en/of verzekeraars, naast de AOW van de overheid. Mijn Pensioenschets vergelijkt verwachte inkomsten met verwachte uitgaven van een deelnemer, waarbij die globaal de effecten kan zien van belangrijke pensioenkeuzes. We proberen daarmee een indicatief beeld van de toekomst te geven. Dit betekent niet dat wij zekerheid kunnen geven over de vermelde bedragen.

In 2022 zijn grote stappen gemaakt in de ontwikkeling van Mijn Pensioenschets. We verwachten de tool in de loop van 2023 beschikbaar te maken voor onze deelnemers.

IT-strategie van AZL

De pensioensector staat in de komende jaren voor een aanzienlijke transformatie. Hierdoor ontstaat een noodzakelijke behoefte aan een wendbaar, flexibel en betrouwbaar IT-landschap. AZL is in samenwerking met gespecialiseerde partners een traject voor een IT-vernieuwing gestart. Het Fonds wordt periodiek meegenomen in de ontwikkelingen van dit proces.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Klachten en geschillen

Voor Pensioenfonds ING heeft het op de juiste wijze uitvoeren van de pensioenregeling de hoogste prioriteit. Toch kan het gebeuren dat een deelnemer minder tevreden is over het contact met het Fonds. Of dat een deelnemer het niet eens is met een beslissing van het Fonds vanwege een verschil van inzicht over de toepassing of interpretatie van de door ons uitgevoerde pensioenreglementen. Dat kan leiden tot onvrede, maar ook tot concrete klachten of geschillen. In dergelijke gevallen is de klantenservice bij AZL (het Pensioenloket) het eerste aanspreekpunt.

In de meeste gevallen wordt een probleem in goed overleg opgelost. Als dat niet lukt, neemt de Klachten- en geschillencommissie van het Fonds de zaak in behandeling. Dat is in lijn met de Klachten- en geschillenregeling die we hanteren.

Wij hechten er grote waarde aan dat er voor de deelnemers een zo laagdrempelig mogelijke klachten- en geschillenprocedure is, met een zo kort mogelijke doorlooptijd. Degenen die bij het Fonds een zaak aan de orde willen stellen, kunnen op eenvoudige en snelle wijze terecht bij de klantenservice en uiteindelijk waar nodig bij de Klachten- en geschillencommissie.

In 2022 zijn in totaal acht zaken op basis van de Klachten- en geschillenregeling in behandeling genomen. Al deze zaken betroffen geschillen. Klachten hebben we, conform de Klachten- en geschillenregeling van het Fonds, in 2022 niet ontvangen.

Eén van de acht voorgelegde geschillen betrof een beroep op de hardheidsclausule (in 2021), dat in 2022 door de betrokkene is voorgelegd aan de Ombudsman Pensioenen.

De onderwerpen van de zaken die aan de orde zijn geweest bij de klantenservice en in de procedure gingen over:

- het verzoeken tot medewerking aan rechtstreekse uitbetaling van pensioen aan ex-partners;
- het eindigen van het arbeidsongeschiktheidspensioen bij vervoegde ingang van het ouderdomspensioen;
- een bezwaar tegen de omzetting van het tijdelijk ouderdomspensioen;
- en de late verwerking van het Tabellenboek in de administratie.

Geen van deze zaken heeft aanleiding gegeven tot aanpassing van het beleid en het pensioenreglement.

Met behulp van de zaken die zich aandienen en de vragen die gesteld worden, proberen we bij het Fonds doorlopend onze dienstverlening en processen te verbeteren en te leren van eventuele fouten.

Gedraglijn 'Goed omgaan met klachten'

Gedurende 2022 heeft de Pensioenfederatie nieuwe richtlijnen gepubliceerd waarin een gedragslijn is opgenomen die het basisniveau beschrijft waarop pensioenfonds op een deelnemersvriendelijke, transparante en eenduidige manier met een klacht dienen om te gaan. De gedragslijn sluit aan bij de voorgestelde nieuwe regelgeving van de Wet toekomst pensioenen. Het Fonds dient hier uiterlijk 1 januari 2024 aan te voldoen.

Ondanks dat geen van de zaken een formele klacht betrof, ontwikkelt het Fonds de klachtenbehandeling. Zo is er gedurende 2022 in samenwerking met AZL gewerkt aan de voorbereidingen om vanaf 2024 te voldoen aan de nieuwe richtlijnen van de Pensioenfederatie. In 2022 zijn we gestart met de voorbereiding van de implementatie van de Gedraglijn Goed omgaan met klachten. In dat kader zijn onder andere een nulmeting en een volwassenheidsscan uitgevoerd en zijn de uitkomsten daarvan gebruikt door het Fonds om in 2023 de aanpassingen, en waar nodig de verbeteringen, door te voeren die nodig zijn om te voldoen aan deze nieuwe gedragslijn.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

GOVERNANCE EN COMPLIANCE

DE KADERS WAARBINNEN WE BIJ PENSIOENFONDS ING ONS WERK UITOEFENEN

De onderwerpen governance en compliance spelen binnen elk pensioenfonds een belangrijke rol. Dat geldt ook voor Pensioenfonds ING. Wat wordt er concreet onder verstaan? En waarom zijn governance en compliance juist bij een pensioenfonds zo belangrijk? Op deze twee vragen geven we in de volgende paragrafen antwoord. Verder besteden we aandacht aan de Code Pensioenfondsen en aan de rol van externe toezichthouders.

Governance betekent vrij vertaald de wijze van besturen, de gedragscode en het toezicht op organisaties.

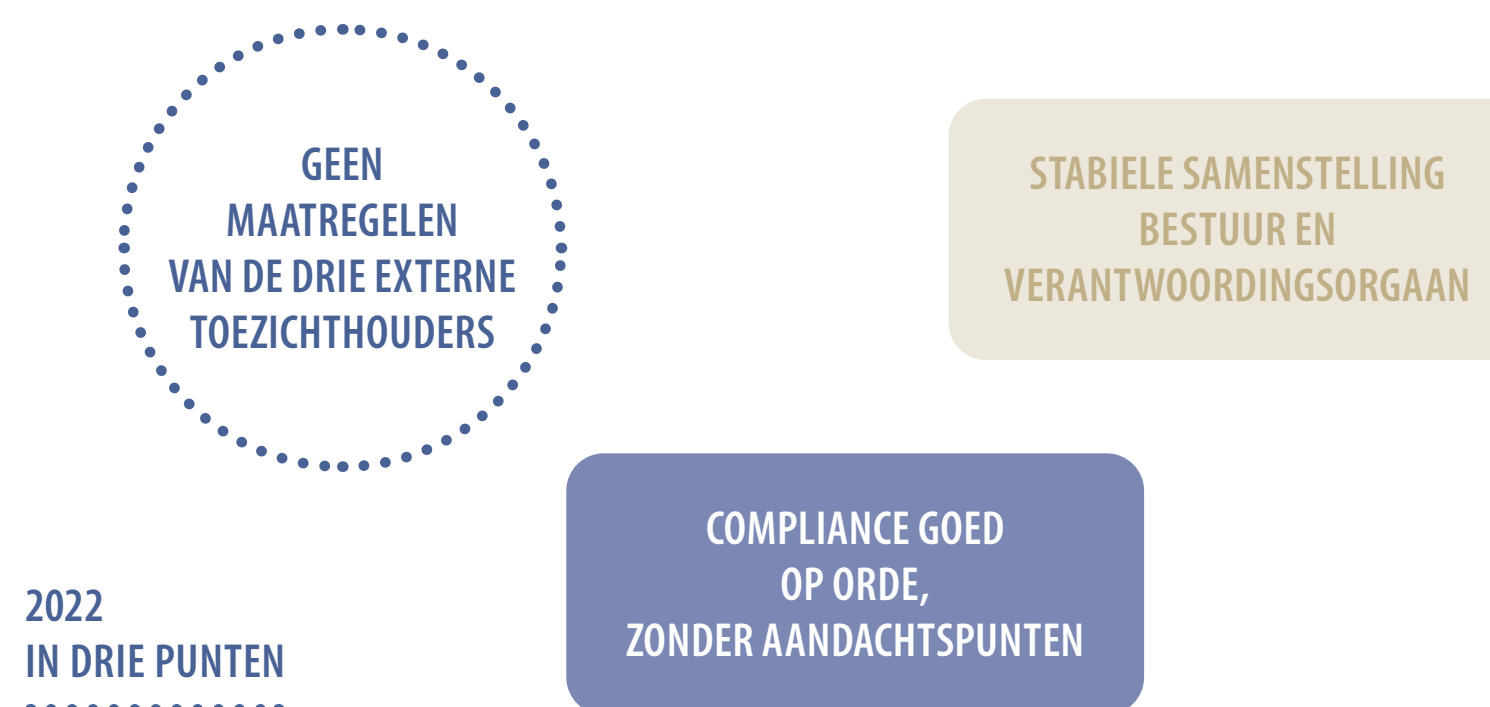
Compliance is het begrip waarmee wordt aangeduid dat een organisatie werkt in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving. We gaan hier bij het Fonds serieus mee om.

Governance

Bij het Fonds zijn we verantwoordelijk voor de pensioenuitvoering van verschillende typen deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Die pensioenen zijn voor deze personen een belangrijke (toekomstige) inkomstenbron als ouderdaginkomen boven op de AOW. De uitvoering van de pensioenen is dus een belangrijke taak. Om die reden is het belangrijk dat het Fonds goed wordt bestuurd en dat we de governance goed geregeld hebben.

Met governance wordt verder primair bedoeld:

- de wijze waarop het Fonds is georganiseerd;
- de wijze waarop het Fonds wordt bestuurd en de taken, rollen en verantwoordelijkheden binnen het bestuur ervan;
- de werking van het interne toezicht in brede zin;
- de wijze waarop verantwoording wordt afgelegd over het besturen.

De rol van het Bestuur

Het Bestuur bestuurt het Fonds en de uitvoering van de pensioenregeling en handelt daarbij ten behoeve van alle belanghebbenden van het Fonds. Om die reden is het essentieel dat het Bestuur bij de besluitvorming en de uitvoering de belangen van de verschillende deelnemersgroepen onderling en die van de werkgevers op een zorgvuldige en evenwichtige wijze afweegt.

Het Bestuur heeft in 2022 maandelijks volgens een vooraf vastgesteld schema vergaderd. De meeste aandacht is besteed aan:

1. De Wet toekomst pensioenen (uitwerking van het eerdere pensioenakkoord)
2. ALM-studie en Balansbeheerplan 2023-2026
3. Uitbestedingsbeleid
4. Samenstelling Verantwoordingsorgaan
5. IT-management/Cybersecurity
6. Indexering/Toeslagen

Bij de samenstelling van het Bestuur en het Verantwoordingsorgaan (VO) gelden samengevat de volgende uitgangspunten:

- verscheidenheid aan vaardigheden, achtergronden en zienswijzen, waarbij de leden van het Bestuur en het VO een redelijke afspiegeling vormen van de belanghebbenden in het Fonds;
- een goede mix van mannen en vrouwen;
- een evenwichtige verdeling van leeftijden.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

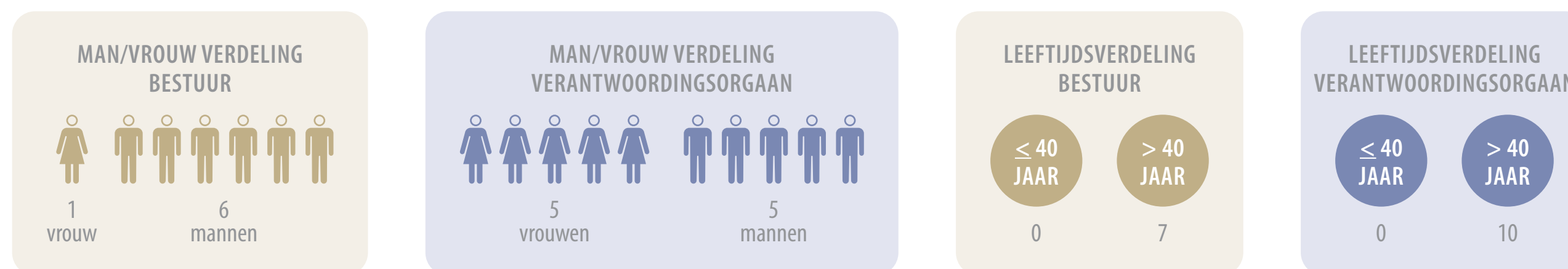
**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Eind 2022 was de verdeling van de criteria voor diversiteit als volgt:

Figuur 3 - Diversiteit

De rol van het Verantwoordingsorgaan

Op zijn beurt legt het Bestuur verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (VO) over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het VO geeft jaarlijks een oordeel over het handelen van het Bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie. Het VO geeft ook een oordeel over het door het Bestuur gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

De zittingstermijn van het vorige VO is geëindigd op 30 juni 2022. Tot deze datum is het VO zes keer bij elkaar gekomen en heeft het VO twee keer vergaderd met het Bestuur. Per 1 juli 2022 bestaat het VO in zijn huidige samenstelling. Het VO is sinds 1 juli 2022 vier keer bij elkaar gekomen in 2022 en heeft twee keer vergaderd met het Bestuur. Het VO heeft advies uitgebracht over het reglement van de Auditcommissie.

Deskundigheid en zelfevaluatie

In een veranderende omgeving zoals de pensioenomgeving is het van groot belang dat het gehele Bestuur zich permanent laat scholen. In 2022 hebben de bestuurders regelmatig seminars bijgewoond waar zij zich op de hoogte hebben gesteld van de recente ontwikkelingen binnen de pensioensector. Verder is er gebruikgemaakt van de diensten van voornamelijk opleidingsinstituut SPO voor individuele opleidingen.

Het Bestuur gaat in 2023 het gezamenlijk en individueel functioneren over het jaar 2022 evalueren. De evaluatie wordt uitgevoerd in de vorm van individuele evaluatiegesprekken en een evaluatiegesprek met het gehele Bestuur.

Compliance

Compliance en integriteit staan centraal binnen het Fonds. Maar waarom is dat belangrijk? Uiteraard streven we er naar om te voldoen aan wet- en regelgeving en dat moet ook altijd het geval zijn. Daarnaast is het, binnen het voldoen aan de wet- en regelgeving, ook belangrijk dat er geen enkele twijfel mag bestaan over de integriteit van al degenen die bij het Fonds betrokken zijn, zoals de bestuursleden, medewerkers, leden van het VO, adviseurs en degenen die werken bij of voor de uitbestedingspartners van het Fonds.

Daarnaast zien we er scherp op toe dat iedere schijn van niet-integer handelen door deze personen wordt vermeden. We geven daaraan onder meer invulling door onze doorlopende aandacht voor dilemma's rondom compliance en integriteit. Daarbinnen houden we ons bij het Fonds aan het specifieke beleid dat het Bestuur hiervoor heeft vastgesteld. Verder volgen we een gedragscode en zijn er een klokkenluiders- en incidentenregeling.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

- Key projecten
- Pensioenbeleid en pensioenuitvoering
- Governance en compliance
- Toeslagenbeleid
- Beleggingsbeleid en strategie
- Risicobeleid
- De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer
- Actuariële analyse
- Communicatiebeleid
- Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

We hechten er belang aan dat onze compliance bijdraagt aan een goede reputatie en betrouwbaarheid van het Fonds. Iedereen die pensioenrechten en -aanspraken heeft bij het Fonds mag en moet erop kunnen vertrouwen dat het beheer en de uitvoering van het pensioen in goede handen zijn.

Onder compliance vallen ook:

- de beoordeling en monitoring van de vraag of het Fonds, het Bestuur van het Fonds, de medewerkers en de uitbestedingspartners aan de geldende wet- en regelgeving voldoen;
- de beoordeling van de evenwichtigheid van de belangenafweging van de verschillende deelnemersgroepen van het Fonds bij besluitvorming;
- het voldoen door het Fonds aan de interne procedures, de gedragscode en soortgelijke interne regelgeving (integriteit en persoonlijke compliance);
- de bewaking en beoordeling van de maatregelen die zijn getroffen om de doelstellingen van het Fonds optimaal na te streven en uit te voeren.

Toezicht op compliance

Compliance is een verantwoordelijkheid van alle genoemde betrokkenen bij het Fonds, waarbij de uiteindelijke verantwoordelijkheid bij het Bestuur ligt. Het toezicht op de compliance is belegd bij een extern bureau dat zich specialiseert in het toezicht op de nakoming van de compliance-afspraken van het Fonds, zowel als geheel als op het niveau van individuele medewerkers.

Voorheen kende het Fonds een systematiek met een interne en een externe compliance officer. Vanwege een verandering in het personeelsbestand heeft het Bestuur deze wijze van inrichting van de compliance-functie opnieuw tegen het licht gehouden en besloten om de voorheen externe compliance officer nog nauwer bij het Fonds te betrekken en de functie van interne compliance officer te laten vervallen. Een speciaal daartoe benoemde medewerker van het Bestuursbureau onderhoudt, samen met Risk management, deze nauwe band met de compliance officer.

De compliance officer vervult een functie die onafhankelijk is van de operationele activiteiten van het Fonds. Concreet betekent dit dat de compliance officer door het Fonds in staat moet worden gesteld om de activiteiten uit te voeren, op onafhankelijke wijze gevraagd en ongevraagd adviezen te geven en onderzoeken te doen. Belangrijk daarbij is dat bij de uitvoering van die activiteiten geen sprake is van enige (onnodige) tussenkomst of beperking die de integriteit,

onpartijdigheid of objectiviteit zou kunnen aantasten. Ook mag de missie van de compliance officer niet in gevaar worden gebracht. De compliance officer is dan ook onafhankelijk 'in state', 'in mind' en 'in appearance'. Hiermee sluit deze rol volledig aan bij het onafhankelijkheidsbeleid van het Fonds, dat is opgenomen in de functieprofielen van de leden van het Bestuur.

Code Pensioenfonds

Het Fonds ondersteunt de principes van de Code Pensioenfonds en past deze principes naar vermogen toe.

Het Fonds past de principes geheel toe en het Bestuur is van mening dat toepassing van alle principes ten goede komt aan het Fonds en zijn deelnemers. Om die reden blijft het Fonds zich ook in de toekomst en bij toekomstige nieuwe principes van de Code voortdurend inzetten om zo veel mogelijk aan te sluiten bij de Code Pensioenfonds. De Code Pensioenfonds is voor het Fonds meer dan de jaarlijkse checklist. De inhoud en beginselen van de Code Pensioenfonds zijn namelijk in de praktijk voor het Fonds de grondslag voor de aansturing, beeld-, oordeels- en besluitvorming en de evenwichtigheid van de afweging van de relevante belangen. Wel bekijken we bij het Fonds regelmatig of en in hoeverre nadere verbeteringen nodig zijn in de naleving van de normen van de Code Pensioenfonds.

Rapportagenormen Code Pensioenfonds

In de voorgeschreven jaarlijkse checklist Code Pensioenfonds geeft het Fonds de wijze aan waarop het aan de principes voldoet. Hierin staat ook per norm een toelichting. De checklist is te vinden op de website van het Fonds.

In 2022 voldeed het Fonds aan alle op het Fonds van toepassing zijnde normen, behoudens Norm 33. Deze norm beschrijft de diversiteit. Het Bestuur is na het vertrek (vanwege het verstrijken van hun statutaire termijn van 4 jaar) van twee bestuurders (waarvan één vrouw onder de 40 jaar) gedurende 2022 aangevuld door middel van een tweetal voordrachten door de geleding gepensioneerd van het VO. Ondanks diverse aansporingen vanuit het Bestuur om specifiek te bekijken in hoeverre er geschikte vrouwelijke kandidaten waren voor deze functies, heeft het VO een tweetal, voor het overige zeer geschikte, heren van boven de 40 jaar voorgedragen. Het VO is daarentegen op overige onderdelen meer divers van samenstelling.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Bij de samenstelling van het Bestuur en het VO gelden verder samengevat de volgende uitgangspunten:

- verscheidenheid aan vaardigheden, achtergronden en zienswijzen, waarbij de leden van het Bestuur en het VO een redelijke afspiegeling vormen van de belanghebbenden in het Fonds;
- een goede mix van mannen en vrouwen;
- een evenwichtige verdeling van leeftijden, voor zover mogelijk op basis van beschikbaarheid van kandidaten.

European Market Infrastructure Regulation

De European Market Infrastructure Regulation (EMIR) is op initiatief van de Europese Commissie in 2012 geïmplementeerd om de handel in 'over-the-counter' (OTC)-derivaten transparanter en veiliger te maken. Het gaat daarbij om eisen die gelden voor partijen, zoals pensioenfonds, die nu nog derivatentransacties verrichten die worden verhandeld zonder tussenkomst van een clearing-organisatie. Met clearing worden alle activiteiten aangeduid die optreden tussen het aangaan van een financiële transactie en de uiteindelijke verwerking daarvan. De voor pensioenfonds geldende vrijstelling van de verplichte clearing OTC-derivaten is opnieuw verlengd, nu tot 19 juni 2023. Ondanks de vrijstelling bereiden we ons er bij het Fonds op voor om er eerder gebruik van te maken wanneer central clearing voordelen biedt, zoals lagere transactiekosten.

Volgens de EMIR komt het Fonds na de verlenging dus niet meer in aanmerking voor de vrijstelling van central clearing. Het gevolg hiervan is dat met ingang van juni 2023 het Fonds moet clearen via een centrale tegenpartij. Daarbij neemt de centrale tegenpartij de wederzijdse verplichtingen over van beide tegenpartijen ten aanzien van het afhandelen van de transactie. Door onze tijdige voorbereiding hebben we ervoor kunnen zorgen dat het Fonds inmiddels enkele geclearde transacties heeft kunnen afsluiten via Blackrock. Het Fonds is daarnaast clearing documentatie overeengekomen met HSBC Bank, BNP Paribas en Société Générale. Hierdoor mogen we stellen dat het Fonds gereed is om te clearen via een centrale tegenpartij.

Externe toezichthouders

Het Fonds staat onder toezicht van primair de toezichthouders DNB, AFM en de Autoriteit Persoonsgegevens. In deze paragraaf lichten wij toe welk deel van het toezicht deze drie toezichthouders uitoefenen bij het Fonds en bij pensioenfonds in het algemeen.

- DNB is, zoals dat heet, 'prudentieel' toezichthouder en richt zich op de soliditeit en integriteit van pensioenfonds en de mate waarin zij hun verplichtingen nakomen.
- De AFM is verantwoordelijk voor het zogeheten 'gedragstoezicht' en maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten, waaronder ook het toezicht op pensioenfonds valt.
- De Autoriteit Persoonsgegevens houdt toezicht op de bescherming van persoonsgegevens. Dat is een belangrijk grondrecht. De Autoriteit bewaakt dit grondrecht en zorgt ervoor dat bedrijven en organisaties, en dus ook pensioenfonds, zich aan de privacywetgeving houden bij de verwerking van persoonsgegevens. Bij pensioenfonds gaat het om de verwerking van de persoonsgegevens van deelnemers die nodig zijn voor het Fonds om de pensioenregeling te kunnen uitvoeren en de pensioenen te kunnen vaststellen en uitkeren.

DNB

In 2022 heeft DNB een aantal reguliere uitvragen gedaan, waaronder de jaarlijkse uitvraag naar niet-financiële risico's (algemeen, uitvraag informatiebeveiliging en integriteit) en een enquête over duurzaamheid, de voorbereiding en projectmatige aanpak van het Fonds op de eventuele transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

In 2022 hebben reguliere periodieke toezichtgesprekken met DNB plaatsgevonden. In deze gesprekken geven het Fonds en DNB wederzijds inzicht in de actualiteiten en worden ontwikkelingen en eventuele problematieken besproken.

DNB heeft in 2022 geen toezichtmaatregelen aan het Fonds opgelegd.

AFM

De AFM heeft in 2022 geen vragen aan het Fonds gesteld en heeft ook geen maatregelen aan het Fonds opgelegd.

Wel heeft de AFM de jaarlijkse uitvraag gedaan naar de mate waarin deelnemers van het Fonds gebruikmaken van flexibiliseringsmogelijkheden in de pensioenregeling. Hieronder worden verstaan de mogelijkheden tot:

- vervroegd met pensioen gaan;
- later met pensioen gaan;
- gedeeltelijk met pensioen gaan;
- een tijdelijk hoger of tijdelijk lager pensioen;
- uitruil van een deel van het ouderdompensioen in een hoger partnerpensioen of omgekeerd.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Ook heeft het Fonds in 2022 contact gezocht met AFM om melding te maken van het feit dat door onvoorziene oorzaken niet volledig kon worden voldaan aan de rapportageverplichtingen rond de zogenoemde EMIR. In overleg met de AFM heeft het Fonds een actieplan opgesteld waarin is aangegeven op welke wijze en binnen welke termijn door het Fonds wel weer kon worden voldaan aan de rapportageverplichtingen rond EMIR. Hieraan heeft het Fonds voldaan. De AFM heeft bevestigd dat dit actieplan naar tevredenheid is uitgevoerd en is afgerond.

Autoriteit Persoonsgegevens

De Autoriteit Persoonsgegevens heeft in 2022 geen vragen aan het Fonds gesteld, geen onderzoek verricht en heeft ook geen maatregelen aan het Fonds opgelegd.

Naleving Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

Onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) geldt dat het Fonds is aangemerkt als 'verwerkingsverantwoordelijke' van persoonsgegevens. De Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie (hierna: Gedragslijn) schrijft voor dat pensioenfondsen rapporteren over de naleving van de Gedragslijn. De Gedragslijn is op 1 juli 2019 in werking getreden. De Gedragslijn stemt overeen met de bepalingen uit de AVG en vormt voor pensioenfondsen het sector brede kader voor het verwerken van persoonsgegevens. Een pensioenfonds verklaart jaarlijks, bij voorkeur door middel van het jaarverslag, of het zich heeft gehouden aan de Gedragslijn.

Om de naleving van de Gedragslijn te waarborgen en dit aantoonbaar te maken hebben we bij het Fonds een aantal hierop gerichte activiteiten en beheersmaatregelen ingericht. Het Bestuur heeft vastgesteld dat de AVG, de Gedragslijn en het eigen privacybeleid in 2022 in voldoende mate zijn nageleefd. Daarvoor zijn de volgende criteria gebruikt:

- rapportages van partijen waaraan het Fonds werkzaamheden heeft uitbesteed, zoals de privacyrapportage van AZL over 2022 die in maart 2023 ter beschikking is gesteld;
- de SLA rapportages van partijen waaraan het Fonds werkzaamheden heeft uitbesteed, indien deze persoonsgegevens van het fonds verwerken;
- het incidenten/datalekkenregister van het Fonds;
- de verwerkerovereenkomsten die het Fonds heeft afgesloten met dienstverleners die persoonsgegevens verwerken; en
- een training waarbij aandacht is besteed aan privacywetgeving.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

TOESLAGENBELEID

TOESLAGVERLENING OVER 2022 IN DE KNEL DOOR WETTELIJKE BARRIÈRES

Aan het eind van elk jaar beslist het Fonds of het mogelijk is om de pensioenen te verhogen (toeslagverlening of indexatie). Dat is belangrijk om de koopkracht van de pensioenen op peil te houden.

Het Bestuur van Pensioenfonds ING heeft intensief overlegd over de toeslagen die worden verleend in 2023. De aanleiding was de hoge inflatie over 2022: circa 17% per eind oktober 2022. De stand van oktober wordt gebruikt als referentie voor een mogelijke indexatieverlening. De financiële positie van het Fonds was eind oktober goed, met een beleidsdekkingsgraad van 154,6% en een (12-maandsgemiddelde) reële dekkingsgraad van 97,8%. Gegeven deze omstandigheden – hoge inflatie, goede financiële positie – was het Bestuur er veel aan gelegen om alle deelnemers een adequate toeslag te verlenen.

Tegelijkertijd liep het Bestuur hierbij tegen juridische en fiscale grenzen aan vanwege de geldende indexatiemaatstaven. De loonindex ING over 2022 was 0%, die van NN 3% (per 1 juli 2022) en de prijsindex is bij het Fonds in principe maximaal 3%. Vanwege fiscale begrenzing kon het Bestuur degenen die de loonindex ING volgen geen toeslag over 2022 toekennen en aan degenen die de loonindex NN volgen, kon maximaal 3% toeslag worden toegekend.

Het Bestuur had alleen bij de toeslagverlening van pensioenen van deelnemers die de prijsindex volgen de discretionaire mogelijkheid en bevoegdheid om een aanvullende toeslag te verlenen, omdat dit binnen de fiscale begrenzing bleef.

De groep deelnemers die de prijsindex volgt is veruit de grootste groep deelnemers en vertegenwoordigt circa driekwart van de pensioenvoorziening. Gezien de hoogte van de inflatie was het Bestuur van mening dat het Fonds niet voorbij kon gaan aan het belang én de mogelijkheid voor zo'n groot deel van de deelnemers om een aanvullende toeslag te verlenen boven het reguliere maximum van 3%. Gegeven de financiële positie van eind oktober 2022 achtte het Bestuur een extra toeslag van 5% verantwoord. Totaal is er aan deze groep dus 8% toeslag verleend. Hierbij is er op dat moment rekening mee gehouden dat de aanvullende toeslag geen voorzienbare nadelige gevolgen buiten de tolerantiegrenzen zou hebben voor het toekomstige indexatiepotentieel van alle groepen deelnemers.

Tegelijkertijd heeft het Bestuur, in samenspraak met sociale partners (gezamenlijke vakorganisaties en werkgevers ING en NN) gezocht naar mogelijkheden om voor de deelnemers die de loonindexen ING of NN volgen, óók tot een hogere toeslag te komen. Daarbij heeft het Bestuur de mogelijkheid onderzocht om de toeslagmaatstaven in samenspraak met sociale partners aan te passen, om zo ruimte te creëren voor een hogere toeslag.

Uiteindelijk heeft het Bestuur helaas moeten concluderen dat – naar de inzichten op het moment van besluitvorming – wettelijke barrières het toekennen van een hogere toeslag aan degenen die de loonindex ING of NN volgen in de weg stonden. Daardoor resteerde er enkel een toeslag van 3% (per 1 juli 2022) voor deelnemers die de NN-loonindex volgen.

Samengevat zijn over het jaar 2022 de volgende indexatiebesluiten genomen:

- Volgers van de prijsindex: 8%
- Volgers van de ING-loonindex: 0%
- Volgers van de NN-loonindex: 3%

Hoewel het Bestuur betreurt dat ze voor de volgers van de ING- en NN-loonindex niet tot een hogere toeslag kon komen (voor ING-cao-volgers zelfs überhaupt geen toeslag, gegeven hun loonindex van 0%), is het Bestuur blij dat voor de grootste groep deelnemers tenminste enige mate van compensatie voor de hoge prijsinflatie is gegeven. Het Bestuur hoopt dat toekomstige indexaties ertoe leiden dat deze groepen deelnemers hun achterstand op de prijsinflatie weer kunnen inlopen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

“Hoe kunnen andere fondsen eerder en hoger indexeren terwijl Pensioenfonds ING er zo goed voorstaat?”

Charles Elias (81)

Gepensioneerd, voorheen ING

Sinds 2005 ben ik met pensioen. De laatste vier jaar van mijn werkende leven werkte ik in New York als hoofd global clients voor ING. De eerste gepensioneerde jaren heb ik mij voor verschillende organisaties, waaronder het Ronald McDonald Kinderfonds, vrijwillig ingezet als penningmeester. Op dit moment zet ik mij nog onbezoldigd in voor de gemeente Gooise Meren. Ook zit ik in verschillende clubs, onder andere bij musea, en golf en bridge ik graag.

Mijn vraag

Er wordt gezegd dat ik een pensioen heb dat de consumentenprijsindex volgt. Nu is de consumentenprijsindex in 2022 fors gestegen, maar was de indexatie bij Pensioenfonds ING slechts 8%. Als je zegt dat je een Fonds bent dat gelieerd is aan de consumentenprijsindex, dan vereist dat wat mij betreft enige toelichting. De dekkingsgraad van Pensioenfonds ING is immers hoog en andere pensioenfonds keren een stuk meer uit. Hoe kan dat?

HET ANTWOORD VAN PENSIOENFONDS ING

Wij begrijpen uw vraag en proberen toe te lichten hoe het Bestuur van Pensioenfonds ING tot deze keuze is gekomen. Voor de prijsindexatie geldt in principe een maximumpercentage van 3%. Pensioenfonds ING had dit jaar de financiële ruimte om een extra indexatie te verlenen boven het reguliere maximum van 3%. Het Bestuur kijkt daarbij niet alleen naar de beleidsdekkingsgraad (die was eind 2022 circa 157%), maar ook naar de gemiddelde reële dekkingsgraad. Die was eind 2022 circa 98%. Die ligt daarmee een stuk lager dan de beleidsdekkingsgraad, doordat de reële dekkingsgraad ook rekening houdt met verwachte toekomstige indexaties. Door de huidige hoge inflatie drukken die toekomstige indexaties zwaarder op de reële dekkingsgraad. Door de indexatie beperkt te houden tot 8% komt de toekomstige indexatieverlening niet in gevaar. Andere pensioenfonds hebben inderdaad nog ruimere indexaties verleend. Vaak was er bij die fondsen sprake van grote indexatie-achterstanden uit het verleden. Bij Pensioenfonds ING waren er geen indexatie-achterstanden.

Henk Bruins

Actuaris Pensioenfonds ING

Met het toekennen van de voornoemde toeslagen heeft het Bestuur voor alle groepen gedaan wat het kon zónder na te laten wat (verantwoord) mogelijk was.

Beleidskaders voor de toeslagverlening

Voor de besluiten over de toeslagverlening is de financiële positie van het Fonds van belang. Ten eerste wordt gekeken naar de DNB-beleidsdekkingsgraad. Die moet voldoende hoog zijn om te kunnen indexeren. Op het moment van besluitvorming lag de beleidsdekkingsgraad op 154,6%. Dat was ruim voldoende, want de grens voor volledige toeslagverlening lag op ongeveer 139%.

Vervolgens wordt gekeken naar de (gemiddelde) reële dekkingsgraad. Die drukt uit hoe de financiële positie van het Fonds is ten opzichte van de ambitie om zo veel mogelijk waarde vast te houden ('reële') pensioenen te realiseren. Op het moment van besluitvorming lag de reële dekkingsgraad op 97,8%. Dat was voldoende hoog om een volledige maatstaf te kunnen verlenen (zie figuur 4). Hoewel de grens voor extra toeslagen nog niet bereikt was (103%), was het Bestuur van mening dat de bijzondere omstandigheden (hoge inflatie en hoge beleidsdekkingsgraad) aanleiding gaven om toch een extra toeslag te verlenen aan de groep waarvoor dat mogelijk was, te weten de volgers van de prijsindex.

Figuur 4 – Toeslagstaffel 2022 – leidraad voor het toeslagbesluit

Twaalfmaandsgemiddelde reële dekkingsgraad	Mate van toekenning toeslag (besluiten 2022)
Lager dan 82%	Geen toeslagverlening
82%-93%	Pro-rata toeslagverlening, oplopend van 0% tot 100% van de maatstaf
93%-103%	100% van de maatstaf, plus inhalen van eventueel gemiste toeslagen na 1 januari 2014 (inhalen voor zover middelen aanwezig boven 92%)
Hoger dan 103%	100% van de maatstaf, plus inhalen van eventueel gemiste toeslagen na 1 januari 2014 en/of extra netto uitkeringen

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Binnen het Fonds gelden de volgende, verschillende maatstaven voor toeslag:

Figuur 5 - Toeslagmaatstaven 2022

Groep	Omvang groep (aantallen per ultimo 2022)	Maatstaf voor toeslag	Hoogte maatstaf 2022
Volgers van de prijsindex	44.888	De afgeleide prijsindex, over de periode oktober 2021 tot oktober 2022, met een maximum van 3%	3%
Volgers van de ING-loonindex	19.284	De collectieve loonsverhoging in 2022 volgens de cao van ING Bank	0%*
Volgers van de NN-loonindex	2.821	De collectieve loonsverhoging in 2022 volgens de cao van NN Group	3%

* Als gevolg van het nog niet gereed zijn van een nieuwe cao ING Group.

De ambitie van het Fonds is om gemiddeld ten minste 80% van de toeslagmaatstaf toe te kennen aan de deelnemers. Vanaf de financiële onafhankelijkheid is het Fonds in staat geweest 100% van toeslagmaatstaf toe te kennen. Er is dus nog geen sprake van gemiste toeslagen sinds 2014.

De cumulatief toegekende toeslagen van 1 januari 2015 tot en met 1 januari 2023 zijn:

Figuur 6 - Cumulatieve toeslagmaatstaven

Toeslagmaatsaf	Afgeleide prijsindex	Cao NN Group	Cao ING Bank
Cumulatief toegekend	18,42%	13,00%	11,45%
Percentage van de maatstaf	100%	100%	100%

Dekkingsgraadontwikkeling

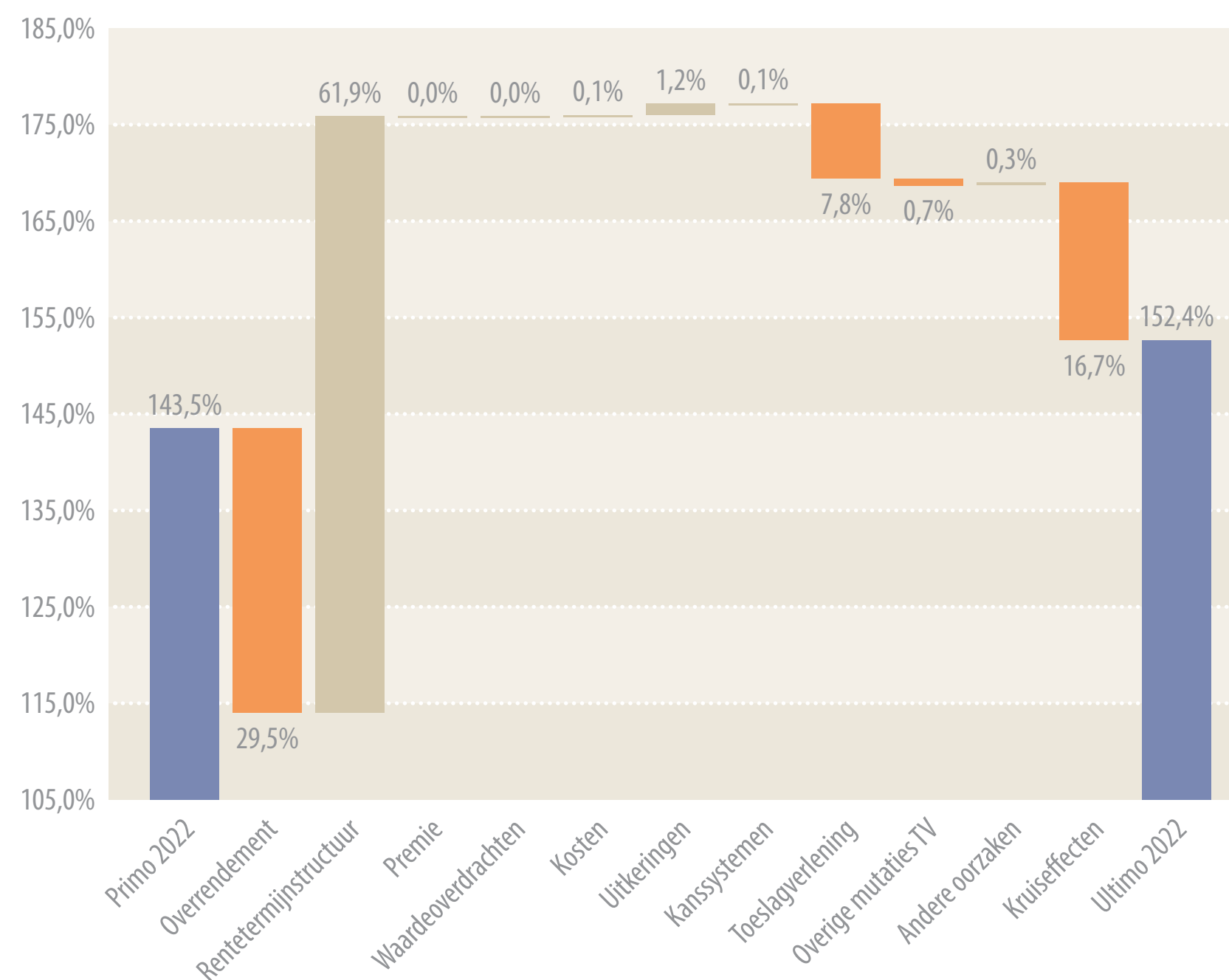
Bij het Fonds sluiten we aan bij verschillende dekkinggraden, die we hierna toelichten.

Marktwaardedekkingsgraad gestegen

De marktwaardedekkingsgraad is in 2022 flink toegenomen, van 143,5% naar 152,4%. In figuur 7 wordt de stijging uiteengehaald en verklaard naar de verschillende onderliggende oorzaken. Per oorzaak wordt een beknopte toelichting gegeven in de Actuariële analyse.

De meest bepalende factor was de stijging van de rente. De hoogte van de rente heeft invloed op het bedrag dat het Fonds moet reserveren voor toekomstige pensioenbetalingen. Hoe hoger de rente, hoe lager de reserveringen. Want door hogere verwachte renteopbrengsten in de toekomst, hoeft er nú minder geld gereserveerd te worden. En dat komt de dekkinggraad ten goede.

Figuur 7 - Ontwikkeling marktwaardedekkingsgraad 2022

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Reële dekkingsgraad profiteert ook van rentestijging

Naast de marktwaardedekkingsgraad steeg ook de reële dekkingsgraad gedurende het jaar. In 2022 nam niet alleen de rente toe maar ook de inflatie. Hogere inflatie is ongunstig voor de reële dekkingsgraad, omdat er meer moet worden gereserveerd voor toekomstige indexaties. Maar de stijging van de rente overtrof die van de inflatie. Dat drukte per saldo de reservering voor toekomstige pensioenbetalingen. Ook de beleggingen in inflatieproducten hielpen mee om het Fonds tegen de inflatiestijging te beschermen. Daardoor kon de reële dekkingsgraad toch eveneens stijgen.

Figuur 8 – Verschil dekkingsgraden

**WAT IS HET VERSCHIL
TUSSEN DE MARKTWAARDEDEKKINGSGRAAD EN DE REËLE DEKKINGSGRAAD?**

Bij de marktwaardedekkingsgraad wordt enkel gerekend met de huidige hoogte van de pensioen-
toezeggingen. Dat wordt ook wel de nominale waarde genoemd.

••••••••••

Bij de reële dekkingsgraad wordt op een andere manier gekeken naar de reserveringen
voor toekomstige pensioenen. Hierbij wordt ook gerekend met de ambitie om de pensioentoezeggingen
in de toekomst te verhogen met indexaties. En dat is precies waar het Fonds naar streeft:
de pensioenen via de indexaties zo waardevast mogelijk houden. We noemen dit de reële waarde
van de pensioentoezeggingen.

••••••••••

De lat wordt bij de reële dekkingsgraad als het ware hoger gelegd dan bij
de nominale marktwaardedekkingsgraad.

••••••••••

Hoe hoger de inflatieverwachtingen, hoe hoger de toekomstige lasten om de pensioenen waardevast te
houden. Met het oog op inflatie heeft het Fonds ook een portefeuille met beleggingen in inflatieproducten.
Deze beleggingen helpen het fonds beschermen tegen inflatieschommelingen.

Bij het bepalen van de toeslagen rekent het Fonds overigens met het twaalfmaands-gemiddelde van de reële dekkingsgraad. Op die manier worden effecten van plotselinge schokken in een maand enigszins gedempt en wordt meer naar langetermijntoewijzingen gekeken. De gemiddelde reële dekkingsgraad is in 2022 gestegen van 94,8% naar 98,7%.

Bij de reële dekkingsgraad wordt daarnaast ook gerekend met de ambitie om ten minste 80% van de toeslagmaatstaf toe te kennen aan de deelnemers. Dat past bij ons streven om de pensioenen waardevast te houden.

Hoe hoger de inflatieverwachtingen, hoe hoger de lasten in de toekomst zullen zijn om de pensioenen waardevast te houden. De inflatieverwachtingen zijn gedurende 2022 toegenomen en dat is ongunstig voor de reële dekkingsgraad. Met het oog op dergelijke inflatiegroei hebben we bij het Fonds een portefeuille met specifieke beleggingen in inflatieproducten. Deze beleggingen alleen kunnen het Fonds niet volledig tegen inflatiegroei beschermen. Daartegenover oversteeg het effect van de renteontwikkeling gedurende 2022 het effect van de hogere inflatieverwachtingen. De forse rentestijging heeft geleid tot een stijging van de reële dekkingsgraad. Door deze rentestijging hoeft het Fonds minder geld te reserveren voor toekomstige pensioenuitkeringen. Al met al is de reële dekkingsgraad ten opzichte van 2021 toegenomen.

Financiële positie vanuit toezichtsperspectief

Vanuit het perspectief van het wettelijk toezicht op fondsen is de DNB-dekkingsgraad de belangrijkste graadmeter. De hoogte van deze dekkingsgraad bepaalt of een fonds al dan niet in reservetekort zit of in dekkingstekort. Bij een niveau boven de vereiste dekkingsgraad is er geen sprake van een reservetekort, bij een niveau boven de minimaal vereiste dekkingsgraad is er geen sprake van een dekkingstekort.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

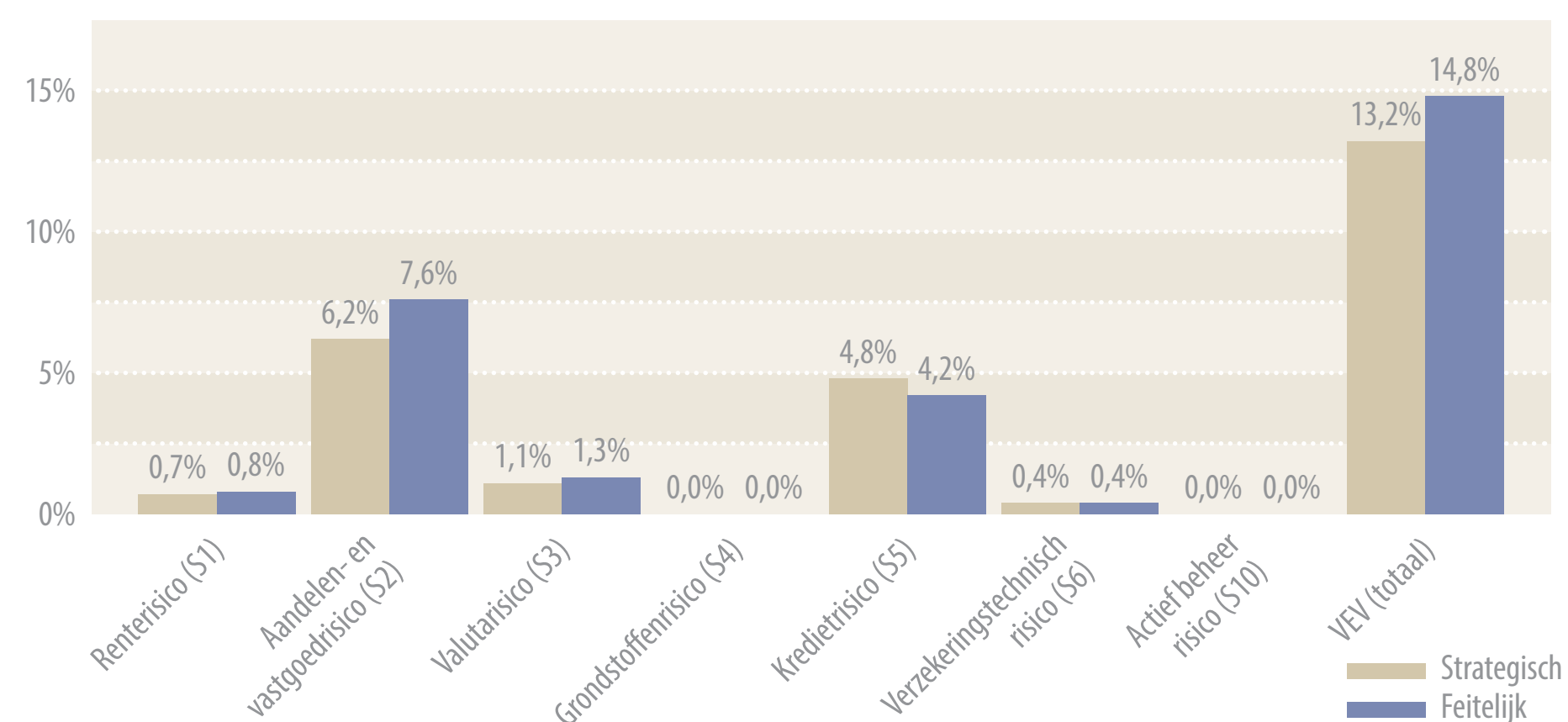
JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Ultimo 2022 was de vereiste dekkingsgraad van het Fonds, op basis van de wettelijke voorschriften van DNB, 113,2% (ultimo 2021: 113,6%). De vereiste dekkingsgraad wordt berekend op basis van het beleggingsbeleid van een fonds: hoe riskanter het beleggingsbeleid, hoe hoger de vereiste dekkingsgraad en vice versa. Een vereiste dekkingsgraad van 113,2% betekent, dat het fonds tenminste 13,2% van de waarde van de pensioenverplichtingen moet kunnen aanhouden als eigen vermogen, om daarmee risico's te kunnen opvangen.

De minimaal vereiste dekkingsgraad van het Fonds was op basis van de wettelijke vereisten 104,0% (gelijk aan vorig jaar). Dit niveau wordt gezien als het absolute bodemniveau, om de nominale pensioentoezeggingen nog waar te kunnen maken. De samenstelling van het vereist eigen vermogen op basis van het strategische beleggingsbeleid is weergegeven in figuur 9. Dit eigen vermogen als gewenste buffer, wordt berekend om verschillende risico's te kunnen opvangen, zoals schokken in rente, aandelen, vastgoed, kredietwaardigheid. In figuur 10 wordt ter vergelijking ook het vereist eigen vermogen op basis van de feitelijke beleggingsportefeuille getoond. Deze kan afwijken van het strategische niveau door (tijdelijke) afwijkingen van de actuele beleggingen ten opzichte van de beoogde strategische beleggingsmix.

Figuur 9 - Vereist eigen vermogen (VEV) op basis van strategische beleggingsmix

DNB-dekkingsgraad (nominaal en reël) toegenomen

Figuur 10 - Dekkingsgraad

Dekkingsgraad	Ultimo 2022	Ultimo 2021
DNB-dekkingsgraad	152,6%	146,1%
Marktwaaardekkingsgraad	152,4%	143,5%
Verskil	0,2%	2,6%
DNB-beleidsdekkingsgraad	156,5%	138,8%

De nominale DNB-dekkingsgraad van het Fonds nam toe van 146,1% ultimo 2021 naar 153,0% ultimo 2022. Dat was vooral het gevolg van de rentestijging. De DNB-beleidsdekkingsgraad (het 12-maands voortschrijdend gemiddelde van de DNB-dekkingsgraad) was ultimo 2022 156,5% (138,8% ultimo 2021). Daarmee voldeed het Fonds ruimschoots aan de (minimaal) vereiste dekkingsgraad. Er is dus geen sprake van een dekkings- of reservetekort.

Bij het vaststellen van de DNB-dekkingsgraad wordt een rentetermijnstructuur gehanteerd. Dat is een curve met renteniveaus, met voor elke looptijd een verschillend renteniveau. Voor de langere looptijden wordt hierbij gewerkt met een zogeheten Ultimate Forward Rate (UFR). Deze UFR wordt bepaald als een 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de 20-jaars forward rente.

De gedachte achter deze UFR-methode is dat op deze manier een stabielere lange rente wordt berekend dan wanneer wordt uitgegaan van de marktrente zelf. Ultimo 2022 was de UFR-rente 1,4% (1,4% ultimo 2021). De UFR-rente ligt al geruime tijd boven de marktrente, maar met de rentestijging in 2022 is het verschil inmiddels zeer gering geworden. De op de UFR berekende verplichtingen hebben daardoor een iets lagere waarde dan de marktwaardeverplichtingen. Hierdoor is de DNB-dekkingsgraad (op basis van die UFR) fractioneel hoger dan op basis van de marktrente. Het verschil bedraagt 0,2 procentpunt ultimo 2022. Ten opzichte van 2021 is dit verschil aanzienlijk kleiner geworden door de stijging van de marktrente, waardoor de impact van de UFR relatief is afgenomen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Naast de nominale DNB-dekkingsgraad rapporteert het Fonds ook een reële DNB-dekkingsgraad. De gedachte achter deze reële DNB-dekkingsgraad is vergelijkbaar met onze eigen reële dekkingsgraad. Een belangrijk verschil is dat de DNB-berekening op onderdelen afwijkt van de marktwaardering. Ten eerste gaat de berekening uit van een hogere rentecurve vanwege de hiervoor genoemde UFR, en ten tweede van een hoger verwacht rendement om de toekomstige toeslagen te financieren. Beide factoren hebben een verlagend effect op de reële verplichtingen volgens de DNB-berekeningswijze in vergelijking met die van het Fonds. Hierdoor is de reële DNB-dekkingsgraad hoger dan die van het Fonds. De reële DNB-dekkingsgraad is in 2022 gestegen van 110,0% naar 120,6%, in lijn met de stijging van de DNB-beleidsdekkingsgraad.

Vanaf 2023: nieuwe UFR-methode

Vanaf 1 januari 2023 verandert de UFR-methode. De marktrente krijgt hierbij een groter gewicht. In plaats van looptijden tot 30 jaar wordt de marktrente gebruikt voor looptijden tot 50 jaar. Ook de manier waarop de rentes bepaald worden voorbij dit laatste punt wordt anders, door deze directer uit marktgegevens af te leiden. Reden voor deze verandering is dat de markt voor obligaties inmiddels voldoende omvang heeft om hieruit ook voor langere looptijden betrouwbare marktwaarderingen af te leiden. Een gevolg van deze verandering zal zijn dat het verschil tussen de marktwaardedekking en de DNB-dekking nog kleiner wordt. Zeker voor Pensioenfonds ING, waar het overgrote deel van de toekomstige verplichtingen minder lange looptijden heeft dan 50 jaar.

Ter indicatie hebben we berekend wat de DNB-dekking zou zijn als de nieuwe methode al zou zijn ingevoerd. Dan zou de DNB-dekking 152,4% bedragen, oftewel gelijk aan de eigen marktwaardedekking van het Fonds.

Jaarlijkse toets op pensioenresultaat geeft stabiel positieve uitkomst

Door middel van het verlenen van toeslagen (indexatie) streeft het Fonds zo veel mogelijk naar waarde vaste pensioenen.

Voor sommigen betekent dit dat het Fonds streeft naar verhoging van de pensioenen met de cao-loonsverhogingen van ING Bank of NN Group. Voor anderen streeft het Fonds naar verhoging met de afgeleide prijsindex (inflatie). Wie welk type verhoging krijgt, is bepaald door de sociale partners. Dat is vervolgens vastgelegd in het pensioenreglement. Ook is het zichtbaar op het Uniform Pensioenoverzicht (UPO), dat periodiek wordt toegestuurd.

Het zogenoemde pensioenresultaat is een wettelijke maatstaf die inzicht geeft in de waarde vastheid. Deelnemers van het Fonds kunnen hieraan zien in hoeverre verwacht mag worden dat de pensioenen de inflatie zullen bijhouden. Bij een verwacht pensioenresultaat van 100% wordt precies de inflatie bijgehouden. Bij een percentage onder 100% gaan de pensioenen iets achterlopen op de inflatie; bij een percentage boven 100% stijgen de pensioenen boven de inflatie uit.

Omdat het Fonds aan een bepaalde groep de loonindex verleent van ING of NN, kan het gemiddelde pensioenresultaat boven 100% uitkomen. Dit doordat – wettelijk voorgeschreven (ook al kan de praktijk anders zijn) – in de berekeningen de gemiddelde loonsverhoging iets hoger ligt dan de prijsindex.

We hebben bij het Fonds, in overleg met sociale partners, de andere stakeholders en het VO, als eis gesteld dat een verwacht pensioenresultaat van minimaal 95% behaald moet worden. Elk jaar toetsen we opnieuw of die verwachting wel of niet zal uitkomen. Ook toetsen we hoeveel het pensioenresultaat lager kan uitkomen als het economisch tegenzit (het 'slechtweersscenario'). Ook hiervoor heeft het Fonds een maximale afwijking geformuleerd, namelijk dat het resultaat in die omstandigheden hooguit 30% lager mag liggen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Deze dubbele check heet de haalbaarheidstoets. De voorschriften van deze toets worden door DNB bepaald. De uitkomsten van deze jaarlijkse toets (en die van het jaar daarvoor) staan in onderstaande figuur:

Figuur 11 - Haalbaarheidstoets

Eis haalbaarheidstoets	Norm	Score 2022	Score 2021
Verwacht pensioenresultaat	Minimaal 95%	103%	103%
Maximale afwijking in slechtweerscenario (t.o.v. verwacht pensioenresultaat)	Maximaal 30%	2%	4%

Uit de toets over 2022 blijkt dus dat naar verwachting de pensioenen gemiddeld boven de inflatie kunnen uitstijgen. Ook is de afwijking naar beneden in slechtweerscenario's gering (2%).

In het slechtweerscenario mag het pensioenresultaat niet meer dan 30% afwijken van het verwachte pensioenresultaat. Bij een verwacht pensioenresultaat van 103% mag dat dus niet lager zijn dan 72% (70% van 103%).

In de toets van 2022 kwam het pensioenresultaat in het slechtweerscenario uit op 101%. Dat is 2 procentpunt lager dan 103%. De afwijking blijft dus ruim binnen de norm van 30%. De lichte verbetering van de maximale afwijking bij slechtweerscenario's is het gevolg van de gestegen dekkingsgraad.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

BELEGGINGSBELEID EN STRATEGIE

REËLE DEKKINGSGRAAD STABIEL IN EEN ONRUSTIGE WERELD

Het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds ING is erop gericht om op een prudente manier een reële dekkingsgraad te behalen die perspectief biedt om de pensioenen in de toekomst te kunnen indexeren. Dit betekent dat enerzijds op een beheerste manier risico's moeten worden genomen door te beleggen en anderzijds dat risico's die niet of onvoldoende beloond worden, zijn afgedekt. We houden daarbij ontwikkelingen op economisch gebied nauwlettend in de gaten. Zo hebben we bij het Fonds in 2022 geanticipeerd op de volatiele rentebewegingen en inflatieverwachtingen.

Pensioenfonds ING streeft naar een waardevast pensioen. Dit betekent dat we de pensioenen mee willen laten groeien met ontwikkelingen op het gebied van lonen en prijzen. De reële dekkingsgraad geeft aan in hoeverre het Fonds dit doel kan behalen. Deze reële dekkingsgraad is eind 2022 toegenomen ten opzichte van begin 2022, namelijk van 93,0% naar 96,8%.

In het grootste gedeelte van 2022 steeg de reële dekkingsgraad. Renteontwikkelingen zorgden er namelijk voor dat de pensioenvoorziening meer in waarde is afgenomen dan de waarde-ering van onze investeringen. Eind 2022 zijn de al toegekende toeslagen verwerkt in de reële dekkingsgraad. Vooral gedurende het tweede halfjaar van 2022 was de actuele reële dekkingsgraad zelfs boven de 100%, op basis waarvan de besluitvorming rondom toeslagverlening heeft plaatsgevonden.

Als we kijken naar de inflatieontwikkelingen was 2022 een uitzonderlijk jaar. Omdat we bij het Fonds inzetten op een zekere reële dekkingsgraad, hebben we het inflatierisico door de inzet van inflatiegerelateerde obligaties en inflatieswaps aanzienlijk kunnen terugbrengen. Dit moet ertoe leiden dat de pensioenen die we beheren beter bestand zijn tegen onverwachte inflatieschokken.

DOOR DE INZET
VAN INFLATIEGERELATEERDE
OBLIGATIES EN INFLATIESWAPS
HEBBEN WE HET
INFLATIERISICO AANZIENLIJK
KUNNEN TERUGBRENGEN

ONDANKS DE HOGE INFLATIE
VAN DIT MOMENT
BLIJFT DE KANS OP INDEXATIE
VANUIT FINANCIEEL OOGPUNT
MOGELIJK

DE REËLE
DEKKINGSGRAAD
IS GEDURENDE 2022
TOEGENOMEN

2022
IN DRIE PUNTEN

Ondanks de hoge inflatie van dit moment blijft de kans op indexatie vanuit financieel oogpunt mogelijk. Daaraan wordt overigens ook bijgedragen door de rente-afdekking en de return-portefeuille. De afdekking van het inflatierisico is onderdeel van de matchingportefeuille. Het streefniveau van de afdekking is in 2022 ongewijzigd 35%. De inflatie-afdekking was eind 2022 34,7% (2021: 35,2%).

Middellangetermijnstrategie

Iedere drie jaar maken onze strategen een Balansbeheerplan. In dit plan, dat enkele jaren beslaat, wordt de beleggingsstrategie beschreven. De bedoeling is om op een gecontroleerde en effectieve manier de in het Balansbeheerplan beschreven doelen te realiseren.

De beleggingsportefeuille bestaat voor een aanzienlijk deel uit staatsobligaties en inflatiegerelateerde obligaties van landen met een goede kredietwaardigheid. Door deze keuze zorgen we ervoor dat het rente- en inflatierisico, dat op natuurlijke wijze ontstaat door de pensioenverplichtingen en de doelstelling, voor een relatief groot deel is afgedekt.

De strategische beleggingsmix en de bandbreedte rondom deze mix worden weergegeven in figuur 12.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Figuur 12 - Beleggingsmix en strategische gewichten

Samenstelling van de portefeuille (in %)	2022 Bandbreedte			2021	
	Strategisch gewicht	Min	Max	Feitelijk gewicht	Feitelijk gewicht
Matchingportefeuille	69,0	60,0	74,0	64,1	69,2
Treasury	1,0	0,5	4,0	1,2	0,7
Returnportefeuille	30,0	25,0	39,0	34,7	30,1
Vastrentende waarden	4,0	1,0	5,0	4,0	3,7
Aandelen	16,0	13,0	19,0	16,7	17,3
Vastgoed	10,0	8,0	13,0	12,3	7,7
Private equity	0,0	0,0	2,0	1,6	1,5
Valuta-afdekking				0,3	-0,1
Totaal	100			100	100

Naast het beschermen van de dekkingsgraad, die de verhouding weergeeft tussen de bezittingen en de verplichtingen, moeten er bepaalde risico's worden genomen om de hierboven beschreven doelstelling van een waardevast pensioen te kunnen behalen. Om deze reden beleggen we bij het Fonds in onder andere Nederlandse hypotheek, bedrijfsobligaties, vastgoed en aandelen. Het nettorendement dat het Fonds in 2022 heeft behaald is -20,6%. Het rendement per beleggingscategorie staat ook in figuur 13.

Figuur 13 - Rendement per beleggingscategorie

Rendement vs Benchmark (in %)	2022			2021		
	Feitelijk rendement	Benchmark rendement	Verskil	Feitelijk rendement	Benchmark rendement	Verskil
Matchingportefeuille	-29,0	-29,3	0,3	0,7	-3,7	4,4
Treasury	-0,2	-0,6	0,4	-0,2	-0,6	0,4
Returnportefeuille*	-2,9	-3,3	0,4	21,1	19,9	1,2
Vastrentende waarden	-12,5	-11,6	-0,9	5,1	5,1	0,0
Aandelen	-8,2	-9,8	1,6	27,3	24,2	3,0
Vastgoed	16,4	17,0	-0,6	14,9	16,3	-1,4
Private equity	-4,3	-4,3	0,0	57,8	57,8	0,0
Totaal	-20,6	-21,0	0,4	6,1	2,5	3,6

* Inclusief valutaresultaat.

De ontwikkeling van de beleggingsportefeuille is afhankelijk van het (macro-)economische klimaat. Ontwikkelingen van de rente en inflatie zijn en blijven belangrijke factoren die het beleggingsresultaat beïnvloeden, ondanks dat een relatief groot gedeelte van deze risico's is afgedekt.

Omdat we te maken hadden met de combinatie van een lage rente en een hoge inflatie, heeft het Bestuur begin 2022 besloten om de afdekking van het renterisico te baseren op de nominale verplichtingen van het Fonds. Gedurende 2022 is een uitgebreide studie uitgevoerd naar het beleggingsbeleid. Uit deze studie is naar voren gekomen dat het huidige beleid robuust genoeg is onder verschillende scenario's. Deze uitkomst hebben we meegenomen in het nieuwe Balans-beheerplan. De komende jaren voeren we onder andere de bescherming tegen het inflatierisico verder op en zullen we in het kader van het valutarisico binnen de returnportefeuille nog uitsluitend de Amerikaanse dollar voor een kwart afdekken.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Er zijn verschillende factoren die maken dat we de kans op een zogenaamd repressiescenario groter inschatten dan een tijd geleden. In een dergelijk scenario wordt een lage rente gecombineerd met een stijgende inflatie. De eerste reden hiervoor is de ontwikkeling van de demografie: vergrijzing leidt in het algemeen tot een hogere inflatie. De tweede reden is dat de combinatie van een lage rente met een stijgende inflatie verlichting geeft voor de enorme schuldenlast in veel landen. Ook de investeringen die noodzakelijk zijn in verband met de gevolgen van klimaatverandering dragen bij aan deze visie.

Om de mogelijk negatieve gevolgen van een repressiescenario voor de pensioenen die we beheren te beperken, hebben we de ophoging van de rente-afdekking eind 2021 stilgelegd. Daarmee hebben we voorkomen dat een te grote positie in nominale producten ontstaat, om zo de rente-afdekking vorm te geven bij een stijgende inflatie.

Verantwoord en duurzaam beleggen

Pensioenfonds ING stelt zich op als een actieve en betrokken belegger. Als wereldwijde belegger staat het Fonds bloot aan tal van duurzaamheidskwesties. Zo stond in 2021 de coronapandemie centraal en werd afgelopen jaar beïnvloed door de oorlog in Oekraïne, hoge inflatie en de toegenomen geopolitieke spanningen. Deze ontwikkelingen hebben impact op de beleggingen en doen de aandacht voor duurzaamheidskwesties verschuiven. Bij het Fonds hebben we in 2022 verder invulling gegeven aan de thema's die onze deelnemers belangrijk vinden, zoals klimaat en mensenrechten. Deze thema's maken ook deel uit van het nieuwe Balansbeheerplan 2023-2026.

Oekraïne

De oorlog in Oekraïne overviel ons allemaal. Vol ongeloof keken we naar de beelden. Voor vele mensen in Oekraïne stond de wereld op zijn kop. Vol afschuw lezen we de hartverscheurende oorlogsverhalen. Iedereen voelt het leed van de mensen in de regio. Door onze bril van pensioenbelegger kijken we daarnaast naar de impact van deze gebeurtenissen op de beleggingen. De oorlog heeft de onderliggende geopolitieke spanningen meer naar de voorgrond gehaald en heeft daarmee impact gehad op onze totale beleggingsportefeuille. We hadden een zeer kleine positie in Oekraïense staatsobligaties. Ook vóór deze oorlog keken we bij het Fonds al kritisch naar de landen waarin we beleggen. In Rusland, een autoritair regime, werd door ons al niet belegd.

“Is Pensioenfonds ING bereid om zich ambitieuzer op te stellen dan het Klimaatakkoord van Parijs?”

Mirjam Bouwens (69)

Gepensioneerd, voorheen ING

Van 1979 tot 1988 heb ik verschillende administratieve functies gehad bij NN, daarna ben ik voor een zorgorganisatie gaan werken. In 2019 ben ik met pensioen gegaan en zijn mijn man en ik naar Drenthe verhuisd. In het natuurgebied waar wij vlakbij wonen, zien we de gevolgen van de klimaatverandering. Iets wat ons erg aan het hart gaat.

Mijn vraag

Omdat ik graag een goed pensioen wil, vind ik het belangrijk dat de beleggingen van Pensioenfonds ING een goed rendement opleveren, maar wél op een duurzame manier. Het Fonds heeft de ambitie om in 2050 CO₂-neutraal te zijn met zijn beleggingen – in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. Maar 2050 is nog ver weg, terwijl de klimaatverandering inmiddels heel duidelijk is en de biodiversiteit een dramatische neergang kent. Is Pensioenfonds ING bereid om zich ambitieuzer op te stellen dan het Klimaatakkoord van Parijs? Dus inzetten op vermindering van CO₂, maar ook op het terugdringen van stikstofoxiden en het vermijden van gifstoffen?

HET ANTWOORD VAN PENSIOENFONDS ING

De ambitie van Pensioenfonds ING is om de beleggingen verder te verduurzamen zonder dat de financiële doelstellingen (een zo waardevast mogelijk pensioen voor nu en in de toekomst) in het gedrang komen. De afgelopen jaren hebben we de beleggingen verduurzaamd op de thema's waar onze deelnemers het meeste waarde aan hechten: Klimaat & milieu, Mensenrechten, Arbeidsrechten, Anti-corruptie en Gezondheid. Zo zijn we kritischer gaan kijken naar overheden en bedrijven op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en anti-corruptie. Daarnaast hebben we de eerste stappen gezet om de broeikasgasuitstoot van de beleggingen te verlagen en zijn er CO₂-reductiedoelstellingen van toepassing. Pensioenfonds ING heeft zijn beleggingen uitgebreid naar groene en sociale obligaties. Deze verschaffen financiering aan projecten die een positieve bijdrage leveren aan ecologische en sociale kwesties. Tot slot streven we ernaar om onze vastgoedbeleggingen verder te verduurzamen. Afgelopen jaar is het duurzaamheidsprofiel van de vastgoedbeleggingen verder verbeterd.

Guido Vessaz

Investment strateeg Pensioenfonds ING

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Energietransitie

In de strijd tegen de opwarming van de aarde speelt de transformatie van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare bronnen een cruciale rol. Het huidige fossiele energienetwerk is in decennia opgebouwd en is niet in één dag te veranderen. Naast de vraag hoe snel we het energienetwerk kunnen aanpassen, speelt de kwestie wat de gevolgen van die aanpassingen zijn voor de samenleving. De oorlog in Oekraïne heeft ons duidelijk gemaakt dat we in Nederland nog sterk afhankelijk zijn van olie en gas. De verhoging van de energieprijzen blijkt onze solidariteit onder druk te kunnen zetten, maar juist ook te kunnen vergroten.

Als Fonds zijn we er niettemin van overtuigd dat de energietransitie voor de lange termijn een bepalende trend zal zijn. Wel kunnen omstandigheden, zoals de oorlog in Oekraïne, van invloed zijn op de koers van beleggingen. Het doel van betaalbare energie en een duurzaam energienetwerk waarbij leveringszekerheid van belang is, wijzigt niet. In deze transitie zijn er risico's en kansen voor beleggingen. Nadat we in 2021 de broeikasgasuitstoot van onze beleggingen aanzienlijk hebben verlaagd, hebben we in 2022 CO₂-reductiedoelstellingen voor de lange termijn gekoppeld aan een gedeelte van onze beleggingen. Hiermee proberen we de bijdrage van het Fonds aan het beperken van de opwarming van de aarde verder te vergroten, in lijn met het klimaatakkoord van Parijs.

Daarnaast zijn we kritischer gaan kijken naar bedrijven in de fossiele brandstofindustrie, waardoor we niet meer beleggen in een aantal producenten en gebruikers van fossiele brandstoffen. Deze ondernemingen dienen hun bedrijfsvoering aan te passen om weer opgenomen te kunnen worden in ons beleggingsuniversum.

Uw mening

In 2022 vroegen we onze deelnemers naar hun mening over verantwoord en duurzaam beleggen. De insteek van het onderzoek was onder meer om een beter beeld te krijgen van hoe zij aankijken tegen onze ambitie, motieven, thema's en communicatie op dit gebied. Het merendeel van de ondervraagden liet weten het ermee eens te zijn dat het Fonds rekening houdt met duurzaamheidsthema's, waarbij zij de meeste waarde hechten aan mensenrechten, klimaat, milieu, arbeidsrechten, gezondheid en anti-corruptie.

Verder blijkt dat het merendeel zich kan vinden in de ambitie van het Fonds om op deze thema's de beleggingen verder te verduurzamen, met als voorwaarde dat de financiële doelstelling van een waardevast pensioen vooropstaat. Op basis hiervan gaan we door om de opties te onderzoeken voor verdere verduurzaming van de beleggingen én die in de praktijk te brengen.

Duurzaamheidswetgeving

Duurzaamheidswetgeving is sterk in ontwikkeling. De Europese verordening betreffende informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële dienstensector, beter bekend als Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), heeft onze aandacht. Deze wetgeving is onderdeel van de Europese duurzame financieringsstrategie. Deze strategie moet ervoor zorgen dat de transitie naar een duurzame economie mede met privaat geld wordt gefinancierd. De Europese taxonomieverordening (hierna: Taxonomie) is ook onderdeel van de Europese strategie. De Taxonomie is een classificatiesysteem van duurzame economische activiteiten die zijn geïntegreerd in de SFDR-rapportages.

De eerste verplichtingen uit SFDR (level 1) zijn sinds 10 maart 2021 in werking getreden. SFDR stelt het in deze fase verplicht om informatie aan eindbeleggers en/of pensioendeelnemers te verschaffen over:

- de integratie van duurzaamheidsrisico's;
- het al dan niet in aanmerking nemen van ongunstige effecten van beleggingen op duurzaamheidsfactoren;
- de pensioenregeling op basis van duurzaamheidskenmerken.

Het Fonds is een financiële marktdeelnemer en voert een financieel product, de pensioenregeling, uit conform de SFDR. Om aan de verplichtingen van SFDR level 1 te voldoen, moeten we bij het Fonds een aantal keuzes maken en informatie publiceren op de website. Uit pragmatische overwegingen is gedurende 2022 nog niet geopteerd om de pensioenregeling te classificeren als artikel 8 product. Begin 2022 was nadere wet- en regelgeving nog in de maak en was niet duidelijk hoe bepaalde verplichtingen konden worden geïnterpreteerd. Daarnaast waren er nog geen producten ontwikkeld die passend zijn bij onze operationele opzet. Voor het Fonds is het van belang dat we onze verplichtingen naar onze deelnemers en toezichthouders op een beheerste wijze kunnen nakomen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

[Beleggingsbeleid en strategie](#)

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Op basis van deze gronden hebben we besloten om geen verklaring op te stellen hoe het Fonds rekening houdt met de ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren en de pensioenregeling te classificeren als artikel 6 product conform SFDR-regelgeving. Dit houdt in dat alle acties die we als Fonds doen om de beleggingen te verduurzamen gericht zijn op het beperken van duurzaamheidsrisico's.

In de loop van 2022 is de nadere wetgeving, zogenoemd Regulatory Technical Standards (RTS, oftewel SFDR level 2-wetgeving) aangenomen en gepubliceerd. Deze aanvullende verplichtingen zijn in werking getreden per 1 januari 2023. De interpretatie van de verplichtingen uit SFDR level 2 is sinds de publicatie meer verduidelijkt door onder andere de Europese Commissie, de Europese toezichthouder (ESMA), AFM en door de Pensioenfederatie.

Daarnaast hebben tal van gesprekken plaatsgevonden met de aangestelde externe vermogensbeheerders van het Fonds over de interpretatie van SFDR-verplichtingen. Gedurende 2022 zijn er producten ontwikkeld in de markt die het operationeel mogelijk maken om op een beheerste wijze de gewenste informatie te kunnen verstrekken over de pensioenregeling. Deze ontwikkelingen zijn aanleiding voor het Fonds om zijn standpuntinname te heroverwegen in 2023.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

RISICOBELEID

HET RISICOMANAGEMENTPROCES

Bij Pensioenfonds ING voeren we een integraal risicobeleid. Ons risicomanagement richt zich op de risico's die verbonden zijn aan de nakoming van de pensioenverplichtingen en op tactische en operationele risico's. Deze laatste risico's hebben raakvlakken met de (grotendeels) uitbestede werkzaamheden op het gebied van vermogensbeheer en beleggings- en pensioenadministratie.

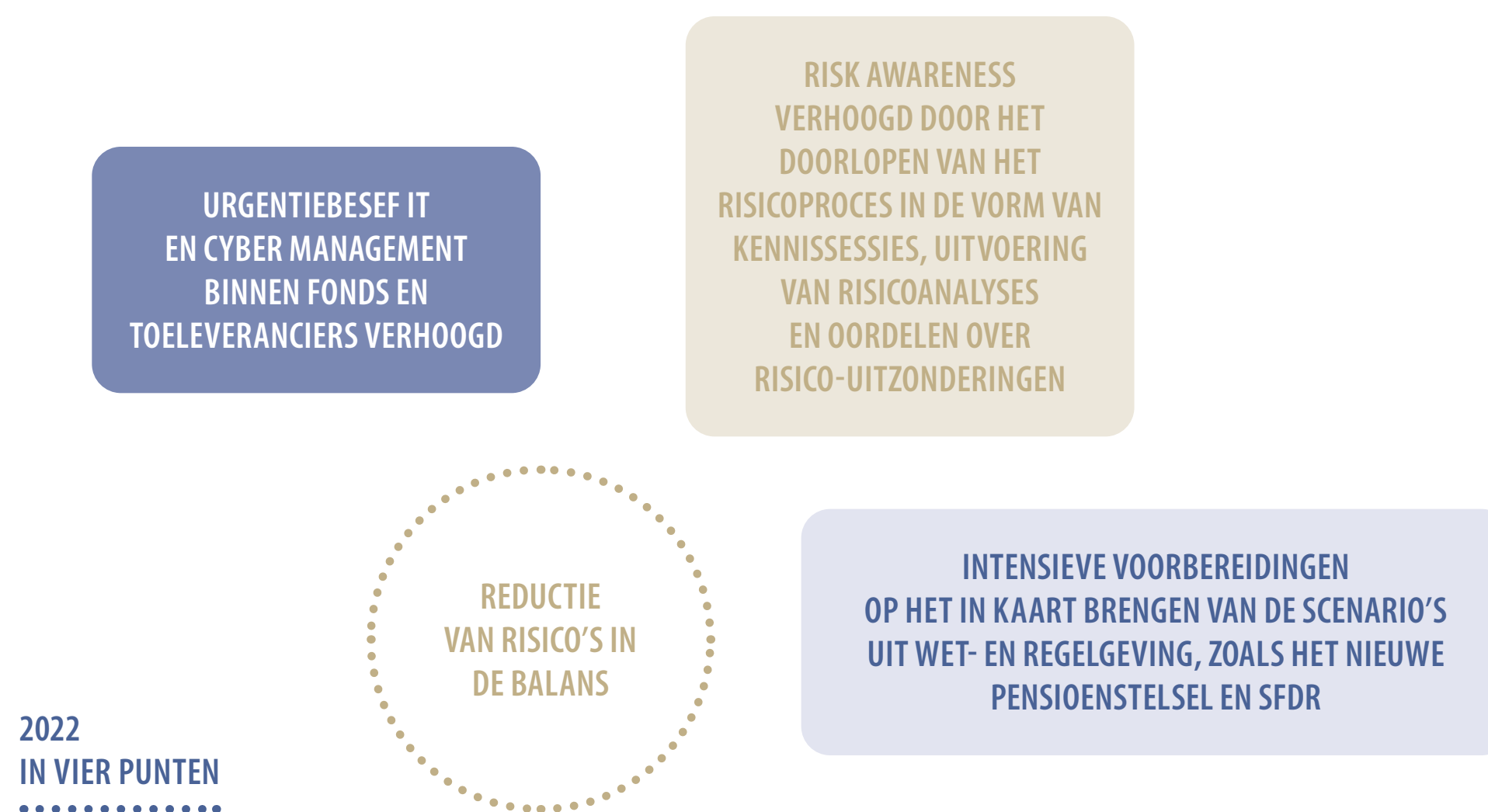
Het risicomanagement van het Fonds kent de algemene beleidsdoelstellingen als uitgangspunt van het risicomanagement van het Fonds.

Om de risico's bij de strategische en operationele doelstellingen van het Fonds te onderkennen en te beheersen doorlopen we bij het Fonds de volgende stappen:

1. Vaststellen context
2. Risico-identificatie (en bijbehorende bereidheid tot waar risico's worden genomen)
3. Risicoanalyse
4. Risico-evaluatie
5. Risicobehandeling (inrichten van de interne beheersingsorganisatie)
6. Monitoring en reviews (verantwoorden van de effectieve werking van maatregelen en waar nodig bijstellen van beheersmaatregelen)

De organisatie van het risicomanagement

Het Algemeen Bestuur (AB) van het Fonds stelt beleid vast en stuurt en motiveert de medewerkers op zodanige wijze dat de bedrijfsvoering van het Fonds op integrale en beheerste wijze plaatvindt. De uitvoerend bestuurders zijn verantwoordelijk voor de opzet en werking van de interne risicobeheersing en controlesystemen van het Fonds.

De uitvoerende medewerkers pensioen-beheer en balansbeheer (eerste lijn) zijn binnen het Fonds verantwoordelijk voor het risico-management en zijn daarnaast risico-eigenaar van de bijbehorende processen. Dat zorgt ervoor dat het risicomanagement onlosmakelijk en geïntegreerd verbonden is met die processen.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft vanuit een onafhankelijke positie de risicobeheer-functie en functioneert daarmee binnen het Fonds als de tweede lijn. Hij rapporteert op geaggregeerd niveau over het proces van risico's en de mate van beheersing van het eerstelijns-risicomanagement. Daarnaast coördineert de sleutelfunctiehouder risicobeheer de eigenrisico-beoordeling (ERB-DNB).

Internal audit als de derde en laatste lijn controleert of het samenspel tussen de eerste en tweede lijnen correct functioneert en beoordeelt dat met een objectief, onafhankelijk oordeel.

De risicogovernance is in 2022 onveranderd ten opzichte van vorig jaar.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

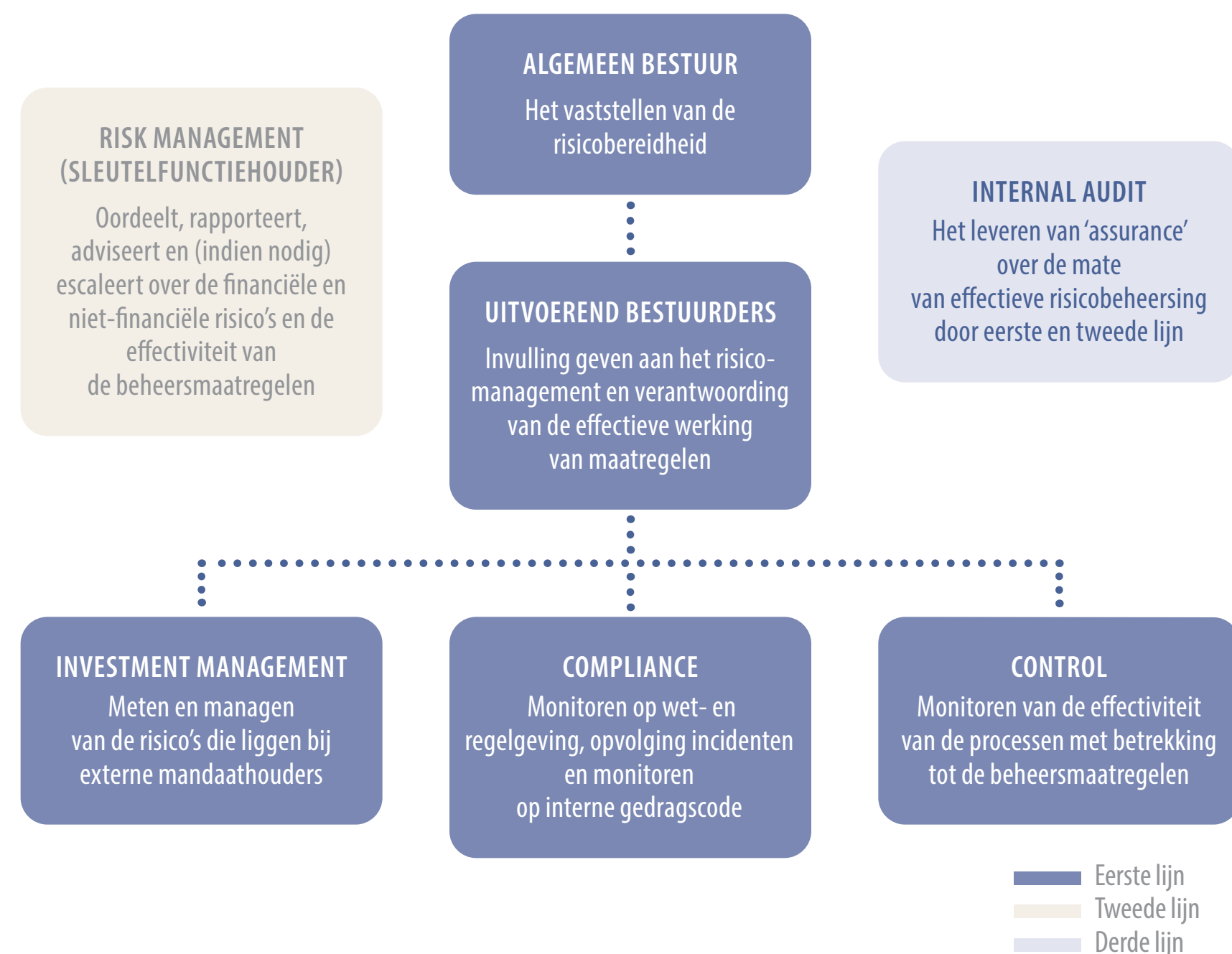
OVERIGE GEGEVENS

Figuur 14 geeft de organisatiestructuur weer van het risicomanagement en van de verantwoordelijkheden van de eerste tot en met de derde lijn.

Het bijstellen van de beheersmaatregelen is een integraal, proactief en continu proces.

Figuur 14 – Risk governance

Risicohouding en -bereidheid

Zowel de risicohouding als de risicobereidheid is een belangrijk uitgangspunt voor de handelwijze van het Fonds. In de paragrafen hierna lichten we toe wat hiermee wordt bedoeld.

De risicohouding is de expliciete grondhouding van het Fonds ten aanzien van risico en rendement. We houden er een classificatie voor aan die loopt van 'Nul' tot en met 'Maximaal'.

Figuur 15 - Risicohouding

Risicohouding	Uitgangspunt voor de risicohouding
Nul	Wordt gekenmerkt door de wens dat er geen risico's worden genomen, op basis van de visie dat de gewenste 'opbrengst' vereist dat een minimaal niveau van blootstelling aan risico's aanvaardbaar is.
Kritisch	Wordt gekenmerkt door de wens de mate van blootstelling aan risico's relatief laag te houden, op basis van de visie dat de gewenste 'opbrengst' vereist dat een relatief laag niveau aan blootstelling aan risico's aanvaardbaar is.
Gebalanceerd	Wordt gekenmerkt door de wens de mate van blootstelling aan risico's te balanceren. De gewenste 'opbrengst' vereist dat een gebalanceerd niveau van blootstelling aan risico's aanvaardbaar is.
Opportuun	Wordt gekenmerkt door de wens de mate van blootstelling aan risico's relatief hoog te houden, op basis van de visie dat de gewenste 'opbrengst' vereist dat een relatief hoog niveau van blootstelling aan risico's aanvaardbaar is.
Maximaal	Wordt gekenmerkt door de wens dat de blootstelling aan risico's maximaal is, op basis van de visie dat de gewenste 'opbrengst' vereist dat een hoog niveau van blootstelling aan risico's aanvaardbaar is.

Bij het Fonds volgen we de wettelijke kaders in de toegepaste risicohouding voor beleggingsrisico's, ook wel financiële risico's genoemd. Bovendien wordt de risicohouding mede bepaald op basis van een uitvraag aan de deelnemers. De wet omschrijft de risicohouding als de mate waarin een pensioenfonds bereid is (beleggings)risico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren en de mate waarin het pensioenfonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het Fonds.

Bij het Fonds hebben we voor de beheersing van de financiële risico's de risicohouding 'Gebalanceerd' gedefinieerd en voor alle overige risico's de risicohouding 'Kritisch'.

Gekoppeld aan herijking van de fondsstrategie vindt ook een herijking plaats van de mate waarin het Fonds bereid is om risico's te nemen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Wettelijke normen

De risicohouding van een pensioenfonds drukken we uit in twee normen:

1. De ondergrens van het pensioenresultaat
2. De maximale hoogte van het vereist eigen vermogen (VEV)

De ondergrens van het pensioenresultaat

De mate waarin het Fonds erin slaagt om haar ambitie te halen komt tot uiting in het pensioenresultaat. Als het pensioenresultaat 100% bedraagt, loopt de toeslagverlening op de pensioenuitkeringen parallel aan de (wettelijk gedefinieerde) inflatie. Als het pensioenresultaat hoger uitkomt dan 100% neemt de koopkracht zelfs toe. De pensioenen stijgen in dat geval harder dan het inflatiepercentage waarmee de prijzen stijgen. In 2014 hebben we bij het Fonds in overleg met sociale partners, de andere stakeholders en het VO als minimumeis gesteld dat een pensioenresultaat van 95% moet worden behaald.

Deze norm geldt voor de gehele looptijd waarover het pensioenresultaat berekend moet worden (60 jaar). Jaarlijks wordt deze eis getoetst in de zogeheten haalbaarheidstoets.

De maximale hoogte van het VEV

De tweede norm voor de risicohouding is de maximale hoogte van het VEV. Als we bij het Fonds risicovoller gaan beleggen, neemt het VEV toe en vice versa. We hebben in juni 2015 bepaald dat het VEV maximaal 16,5% mag bedragen.

Zowel de eerste norm als de tweede norm voor de risicohouding is herbevestigd in 2019. Daarmee geven we aan dat we bij de inrichting van het beleggingsrisico het totale risico begrenzen tot maximaal dit niveau. Per eind 2022 was het VEV met 13,2% lager dan het maximaal afgesproken niveau van 16,5%.

Additionele fondsnormen

Naast de wettelijke normen van de risicohouding hebben we de uitkomsten van een risicobereidheidsonderzoek uit 2019 verwerkt in onze eigen risiconormen. Deze uitkomsten zijn vertaald naar twee risicomaatstaven: een voor de korte en een voor de lange termijn. Ze dienen als kader voor het beleggings- en toeslagenbeleid.

In de twee maatstaven hebben we bij het Fonds zowel een reële als een nominale norm meegenomen.

De reële norm is gekoppeld aan de risicomaatstaf voor de lange termijn en volgt de ambitie die op een reële basis is geformuleerd. Hierbij gaat het erom dat de kans dat de indexatie-ambitie van ten minste 80% niet wordt behaald over een periode van 15 jaar niet minder mag zijn dan 30%.

De nominale risiconorm is gekoppeld aan de korte termijn en is in nominale termen (zonder inflatiecomponent) opgesteld. Binnen deze norm moet de kans op een marktwaardedekkingsgraad lager dan 109% binnen een jaar kleiner zijn dan 1%.

Bij gunstige financiële omstandigheden lukt het (naar verwachting) om aan beide normen te voldoen.

In het onwaarschijnlijke geval dat niet aan beide normen kan worden voldaan, geven we de voorkeur aan de indexatie-ambitie van minimaal 80% boven de nominale zekerheid.

In de Asset & Liability Management (ALM)-studie wordt beoordeeld in hoeverre het Fonds kan verwachten dat aan deze eigen normen wordt voldaan. Op basis van deze studie wordt een integrale afweging gemaakt tussen beleidsinstrumenten en de impact van keuzes op risico's en rendement ter bepaling en onderbouwing van langetermijnbeleid. De resultaten van ALM-studie worden in het Balansbeheerplan omgezet naar concrete acties bij het vermogensbeheer.

Uitvoering van het risicomanagementproces

We beschrijven het uitvoeringsproces van het 'Risk Management Framework' (RMF) in de 'Internal Control Statement'. Elk jaar wordt het beheersproces afgesloten met een 'In Control Statement'.

Volgens het Bestuur zijn de mogelijkheid om te sturen en de inrichting van een beheerscultuur van vitaal belang voor het effectief functioneren van het RMF.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

In het RMF van het Fonds beschrijven we het beleid voor toegepast integraal risico- en contro-management. Binnen de kaders van het RMF stellen we bij het Fonds jaarlijks het Balansbeheerplan op, dat primair de strategische risicobeheersmaatregelen omvat. Op basis van periodieke verantwoording over de effectiviteit van de werking van de beheersmaatregelen vinden eventuele bijstellingen plaats binnen balansbeheer. Het Bestuur toetst het RMF jaarlijks en zorgt ervoor dat het beleid actueel is en blijft.

Gezien het belang van integraal risicomanagement hebben we bij het Fonds een afdeling Risk Management ingericht. Het hoofd van deze afdeling is tevens de sleutelfunctiehouder risicobeheer. Hij rapporteert op geaggregeerd niveau over het proces van risico's en de mate van beheersing van het eerstelijnsrisicomanagement. Daarnaast coördineert de sleutelfunctiehouder risicobeheer de eigenrisicobeoordeling.

Verder bevorderen we de organisatie van het integrale risicomanagement door middel van onderstaande processen:

- Voorstellen die betrekking hebben op de uitvoering van het fondsbeleid worden voorzien van een risico-opinie. Deze opinie wordt als afzonderlijk onderdeel meegenomen in de besluitvorming door de uitvoerende bestuurders.
- Voorstellen die betrekking hebben op de beleidsvorming worden voorzien van een risico-opinie. Tezamen vormen de voorstellen en hun risico-opinies onderdeel van de besluitvorming.

Bij het Fonds passen we verschillende risicoanalyses toe, waaronder gevoeligheidsanalyses, om inzicht te krijgen in de mogelijke afwijkingen van de belangrijkste financiële parameters waarop de haalbaarheid van de doelstellingen beheerst wordt. Als voorbeeld geldt figuur 16. Deze tabel geeft inzicht in:

- de gevoeligheid van de reële dekkingsgraad voor mutaties (schokken) in de rente;
- de inflatieverwachting;
- het aandelenrendement.

De basis is de voorlopige reële dekkingsgraad zoals benoemd in kengetallen.

Figuur 16 - Gevoeligheidsanalyse reële dekkingsgraad

Gevoeligheid reële dekkingsgraad voor verwachte inflatie, rente en aandelenrendement									
		Beweging verwachte inflatie/rente							
		Inflatie	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
		rente	-0,9%	-0,6%	-0,3%	0,0%	0,3%	0,6%	0,9%
Aandelenrendement	-40%	101%	97%	94%	91%	88%	85%	82%	
	-20%	105%	101%	97%	94%	91%	88%	85%	
	-10%	106%	103%	99%	95%	92%	89%	87%	
	0%	108%	104%	101%	97%	94%	91%	88%	
	10%	110%	106%	102%	99%	95%	92%	89%	
	20%	112%	108%	104%	100%	97%	94%	91%	
	40%	115%	111%	107%	104%	100%	97%	94%	

In figuur 16 is de gevoeligheid van de reële dekkingsgraad ten opzichte van veranderingen van belangrijke marktindicatoren zichtbaar per einde van het jaar. De tabel toont de impact van een aandelenschok en/of gecombineerde rente- en break-even inflatieschok op de reële dekkingsgraad. Deze tabel maakt zichtbaar hoe de dekkingsgraad zich naar verwachting zal ontwikkelen als deze schokken zouden plaatsvinden. Rondom de mogelijke uitkomsten zijn signaalgrenzen vastgesteld. De gevoeligheid van de dekkingsgraad is een van de manieren om de verwachte ontwikkeling te vergelijken met de geprojecteerde ontwikkeling. Uit de tabel blijkt dat de startpositie van de gevoeligheid in de oranje signaalgrens zit. Conclusie is dat de financiële positie van het Fonds als robuust te bestempelen is.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Risicobeeld 2022

We onderkennen bij het Fonds de volgende risicocategorieën als de voornaamste voor 2022, die we hebben vastgelegd in het RMF:

1. Strategische risico's
2. Financiële risico's
3. Niet-financiële risico's (waaronder IT- en projectrisico's)

Per risicocategorie beschrijven we beknopt de belangrijkste risico's, gevolgd door de gekozen beheersmaatregel.

Figuur 17 - Strategische risico's

Strategische risico's houden verband met de realisatie van de doelstellingen en kunnen daarmee de waarde van het Fonds voor de deelnemer aantasten en/of het voortbestaan van het Fonds bedreigen.

Aard van de risico's	Omgevingsrisico
Risicobereidheid	Kritisch
Omschrijving	Het Fonds beweegt zich in een pensioenlandschap met veranderingen op het gebied van wet- en regelgeving (pensioenakkoord), klimaat (Klimaatakkoord Parijs) en veranderende wensen en behoeften van pensioen-deelnemers (diversiteit in wensen). Daarbij wenst het Fonds haar reputatie goed te houden.
Risico-ontwikkeling	De invloed van de coronapandemie, de oorlog in Oekraïne en wereldwijde spanningen van de economie en beleggingsportefeuille vereisten een verhoogde focus. Voorts was er sprake van aanscherpingen op het gebied van milieu- en klimaatregelgeving. Als laatste is er enige politieke onduidelijkheid over hoe het toekomstige pensioenlandschap er precies uit komt te zien.
Mitigatie	Aangezien de omgevingsrisico's buiten de directe invloedssfeer van het Fonds liggen, hebben we ons gericht op verhoogde aandacht voor deze ontwikkelingen. Daarnaast hebben we de aannemelijkste scenario's op voorhand uitgewerkt, zodat tijdig kan worden bijgestuurd als dat nodig is.

Figuur 18 - Financiële risico's

Financiële risico's houden verband met de financiële opzet van het Fonds, de pensioenrechten (van pensioengerechtigden) en de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers. Pensioenrechten zijn onderhevig aan renterisico, inflatie-risico, valutarisico en modelrisico, en hebben invloed op de betrouwbaarheid van te nemen (beleggings)beslissingen. Om duurzaamheids risico's te matigen nemen we duurzame investeringsbeslissingen in samenhang met wensen van deelnemers en maatschappelijke ontwikkelingen hieromtrent.

Aard van de risico's	Balansrisico, indexatierisico, langlevensrisico
Risicobereidheid	Gebalanceerd
Omschrijving	Het Fonds opereert in een omgeving waarbij marktontwikkelingen, zoals die van de rente, een verschillend effect hebben op de twee kanten van de balans. Rente, inflatie en valutaontwikkeling hebben een grote financiële impact op het Fonds. Hierbij nemen we ook het langlevensrisico mee. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op basis van een 'swap-curve'. De waardeontwikkeling die daaruit voortkomt, wordt afgedekt door enerzijds te beleggen in staatsobligaties en anderzijds een rente-afdeckingsbeleid te voeren met behulp van derivaten. Hierdoor beperkt het Fonds de impact en heeft het Bestuur risicozones ingevoerd die we nauwgezet monitoren.
Risico-ontwikkeling	Het balansrisico is het resultaat van overwegend het renterisico, het inflatierisico en in de laatste kwartalen het aandelenrisico. De rentes en inflatie zijn gestegen en mede als gevolg daarvan zijn aandelenkoersen onderuitgegaan. Het Bestuur heeft vooruitlopend op de inrichting van het nieuwe Balansbeheerplan in de afgelopen kwartalen de bandbreedtes verruimd van zowel de herbalancering als de rente-afdekking. Hierbij heeft het Bestuur het balansrisico per maand nauwgezet gevolgd.
Mitigatie	Het Fonds beheerst het rente- en inflatierisico door middel van een rente-afdeckingsbeleid. We beheersen het valutarisico door een aantal risico's tot een bepaald niveau af te dekken. Voor het langlevensrisico wordt gereserveerd in de technische voorzieningen. Bij het Fonds krijgen we maandelijks inzicht in de impact van bepaalde staat-swap-bewegingen. Deze informatie analyseren we onder meer in het 'Asset & Liability' comité, waarin eventuele besluiten worden voorbereid.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Figuur 19 - Niet-financiële risico's

Niet-financiële risico's houden verband met operationele zaken, uitbesteding van activiteiten, IT, integriteit en met projectuitvoeringen. Bij het Fonds zijn we in de uitbesteding in hoge mate afhankelijk van onze relaties met toeleveranciers en hun operationele beheersing (mensen, systemen), IT (technologie, data, cyber), projecten (klimaat, het nieuwe pensioenstelsel) en integriteit van medewerkers.

Aard van de risico's	Uitbestedingsrisico
Risicobereidheid	Kritisch
Omschrijving	Voor de uitvoering van activiteiten die we uitbesteden zijn we bij het Fonds in hoge mate afhankelijk van toeleveranciers. Het risico is aanwezig dat uitgevoerde activiteiten door de toeleverancier niet voldoen aan de eisen van het Fonds en/of dat vanuit het Fonds onvoldoende 'countervailing power' op de uitbestede activiteiten kan worden geleverd. Tot het uitbestedingsrisico behoren ook operationele risico's bij leveranciers (risico's die ontstaan door falende processen, mensen en/of middelen), inclusief IT-risico's.
Risico-ontwikkeling	De toegenomen complexiteit van processen, bedrijfsspecifieke (IT-)systemen en een behoefte aan goede data-kwaliteit leiden tot verzwaring van de eisen en voorwaarden die we bij het Fonds stellen. Het IT-risico neemt op basis van complexiteit in IT hard- en software en cybercrime toe.
Mitigatie	We passen leveranciersselectie toe om op basis van het beste risicoprofiel de optimale toeleverancier te kiezen. Voor de selectie maken we bij het Fonds gebruik van verschillende vormen van 'due diligence'-onderzoeken. Na selectie wordt monitoring toegepast op de leveranciers en verkrijgen we rapportages die in monitorings-overleggen worden besproken. Verder beoordelen we 'assurance-rapportages' voorzien van een assurance-verklaring van een onafhankelijke externe accountant. Voor wat betreft beheersing van IT- en datarisico's zijn een IT-beleid en een databeleid opgezet en uitgevoerd waarin eisen zijn gesteld aan de IT-organisatie. Vanuit dit beleid geven we richtlijnen af aan toeleveranciers.

Verbeteringen in het risicomanagement

Bij het Fonds beoordelen we doorlopend de risico's en bijbehorende beheersing en werken we als onderdeel van het risicomanagementproces het risicobeleid bij. Dat doen we onder meer met rapportages ten behoeve van de monitoring van het risicomanagement zelf. Ook maken we rapportages over de (macro-)economische berichten en verwerken we doorlopend nieuwe inzichten in het beleid.

Doorgevoerde verbeteringen in 2022

Over het jaar 2022 heeft het Bestuur een 'In Control Statement' afgegeven, gebaseerd op een verder verbeterd proces. Daarin zijn onder meer risk self-assessments toegevoegd en is een hoger urgentiebesef bewerkstelligd bij medewerkers. Met extra afstemming door uitvoering van risicoscans, vaststellen van risico-uitzonderingen en verbetering van risicorapportages.

Het eind 2021 geactualiseerde RMF is in 2022 geïmplementeerd, waarbij we de risicotaxonomie in het interne beheersingssysteem hebben geactualiseerd. Het team van Risk Management heeft samen met risicoverantwoordelijken de risicoformulering, oorzaken en gevolgen van risico's en de aard en omvang van beheersmaatregelen verbeterd. Governance, (risk)cultuur en proces-inrichting zijn sterker geïntegreerd en vormen het kader voor toegepaste risicobeheersing. Daarbij hebben we een risicovolwassenheidsnorm geïntroduceerd om het toegepaste integrale risicomanagement mee te meten.

In het kader van Cybersecurity hebben we het informatiebeveiligingsbeleid geactualiseerd, waarbij ook de risico's van cybercriminaliteit zijn meegenomen. Vervolgens is een interne audit uitgevoerd op basis van het informatiebeveiligingsbeleid van de gewenste en bestaande beheersmaatregelen in relatie tot het geambieerde IT-volwassenheidsniveau. De uitkomsten van deze interne audit zijn omgezet naar herstel- en implementatieacties. De uitvoering van deze acties gedurende 2022 zijn beoordeeld in een Cyberaudit. De verbeteradviezen uit deze audit zijn overgenomen in het IT-jaarplan.

We hebben het MVB-beleid verder aangescherpt, zodat het beleid aansluit bij nieuwe duurzaamheids-wetgeving, zoals SFDR.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Het interne risicobeheers- en controlesysteem is bijgewerkt naar de huidige (key) processen van het Fonds, waarbij risico's en beheersmaatregelen zijn geëvalueerd. We kunnen daardoor efficiënter informeren over de status van het risicomanagement op de operationele risico's;

We hebben de risicomonitor op financiële doelstellingen verder verbeterd en aangepast. Dit in lijn met het nieuwe balansbeheerplan, met verbeterde stuur- en managementinformatie en als gevolg daarvan aanscherping van de integrale risicorapportage die door Risicomanagement per kwartaal wordt uitgebracht.

Voorgenomen verbeteringen in 2023

- **Cybersecurity**
Het geactualiseerde informatiebeveiligingsbeleid zullen we verder implementeren, waarbij de aanbevelingen uit de audit worden meegenomen.
- **Doorlopende actualisering Risk Management Framework**
Het RMF wordt indien nodig gedurende het jaar geactualiseerd. Zo worden onder andere risico-taxonomieën met betrekking tot duurzaamheidsrisico's (ESG) verdiept voor toepassing binnen de beheersorganisatie.
- **We besteden extra aandacht aan de beheersing van de gevolgen van de Wet Toekomst Pensioenen op het Fonds en haar pensioenadministratieuitvoerder.** Daarbij gaat onze aandacht vooral uit naar de datakwaliteit en de mate waarin IT gereed is voor de nieuwe regelingen. De geplande meting van het volwassenheidsniveau is eind 2022 opgepakt en wordt uitgewerkt in 2023. Eventuele verbeterpunten pakken we nog in 2023 op.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

DE KOSTEN VAN PENSIOENBEHEER EN VERMOGENSBEHEER

DALING BEHEERSKOSTEN ONDANKS TURBULENTE MARKT

In het belang van de deelnemers streven we bij Pensioenfonds ING naar een efficiënte inrichting van de pensioenuitvoering om daarmee de kosten zo laag mogelijk te houden. We maken een uitsplitsing van kosten voor pensioenbeheer en voor vermogensbeheer. In 2020 heeft het Fonds zichzelf normen opgelegd waaraan we over verslagjaar 2022 wilden voldoen. In dit hoofdstuk lichten wij de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van kosten toe.

Vanuit kostenperspectief is 2022 voor de deelnemers en pensioengerechtigden, net als het voorgaande jaar, uitstekend verlopen. De uitvoeringskosten pensioenbeheer per deelnemer daalden, volgens de definitie van de Pensioenfederatie, van € 304 in 2021 naar € 246 in 2022. Als we meten over alle deelnemers van het Fonds zien we een vergelijkbare trend: de uitvoeringskosten per deelnemer daalden volgens deze rekenmethode van € 110 in 2021 naar € 92 in 2022. Omdat het Fonds is gesloten is een deling van de kosten over alle deelnemers naar onze mening representatiever dan volgens de definitie van de Pensioenfederatie.

De vereenvoudiging van de pensioenregelingen is in de laatste jaren een flinke stimulans geweest voor de kostenverlagingen die we hebben gerealiseerd. In 2022 is de dalende trend van de uitvoeringskosten afgevlakt. Toch zijn de uitvoeringskosten over 2022 nog licht gedaald. Hiermee hebben we bij het Fonds onze ambitie om de pensioenbeheerkosten per deelnemer terug te brengen naar maximaal € 100 in 2022 gerealiseerd. Dat is gemeten over alle deelnemers van het Fonds.

In komende jaren zullen we het in 2022 gerealiseerde kostenniveau niet kunnen vasthouden. Het aantal deelnemers daalt jaarlijks en de te realiseren verdere daling van de pensioenbeheerkosten zal naar verwachting geen gelijke tred houden met de daling van het aantal deelnemers. Hierin spelen ook de toenemende werkzaamheden voor het nieuwe pensioenstelsel en de gestegen inflatieverwachting een rol.

Ontwikkeling totale kosten

Als we kijken naar de ontwikkeling van de totale kosten, is het van belang om de resultaten van de financiële markten in ogenschouw te nemen. Gedurende 2022 hebben zich vrij extreme ontwikkelingen voorgedaan. Zo zijn door de centrale banken de beleidsrentes fors verhoogd en steeg de inflatie tot een historisch hoog niveau. Mede om deze redenen zijn de prestaties fors minder dan in 2021. Als gevolg daarvan zijn ook de prestatie-afhankelijke vergoedingen van met name de private equity portefeuille flink afgenomen in 2022. Daardoor geeft een vergelijking tussen 2021 en 2022 een vertekend beeld. Dit neerwaartse effect van de beleggingen op totaalniveau leidt inherent tot relatief hogere kosten door een lager gemiddeld belegd vermogen.

Een andere belangrijke ontwikkeling betreft het bestuursbesluit gedurende 2022, waarbij normallocaties opnieuw zijn bepaald op basis van de situatie op dat moment. Aansluitend daarop is in het vierde kwartaal van 2022 een deel van de aandelenportefeuille verkocht, om vervolgens te beleggen in producten in de matchingportefeuille. Om binnen de bandbreedtes van deze normallocaties te blijven heeft het Fonds eind 2022 meer transacties verricht, waardoor er in 2022 meer transactiekosten zijn gemaakt.

Met deze wetenschap in het achterhoofd, zijn de ontwikkelingen van de totale kosten in lijn met de verwachtingen van het Bestuur. Onderliggend zien we een verdere stabilisering van de kosten van pensioenbeheer.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

**De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer**

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Figuur 20 - Kostenoverzicht

(in € mln)	2022		2021	
	€	%*	€	%*
Personeelskosten	1.287		1.321	
Administratiekosten	4.025		4.861	
Operationele kosten	849		1.240	
Totale pensioenuitvoerings- en administratiekosten	6.161	0,02%	7.422	0,02%
Aantal actieve deelnemers & pensioengerechtigden	25.065		24.440	
Totaal aantal deelnemers	66.993		67.646	
Kosten per deelnemer cf Pensioenfederatie	246		304	
Kosten per deelnemer (gemeten over totaal deelnemers)	92		110	
Beheerkosten beleggingen				
Vastrentende waarden	15.443		14.702	
Aandelen	4.845		4.483	
Vastgoed	28.061		21.956	
Private equity	5.134		5.507	
Derivaten	0		0	
Overige beleggingen	890		860	
Overige vermogensbeheerkosten	9.450		8.975	
Beheervergoedingen	63.823	0,22%	56.483	0,18%
Prestatievergoedingen	24.693	0,09%	50.094	0,16%
Beleggingskosten	88.515	0,31%	106.557	0,34%

* % t.o.v. het gemiddeld belegd vermogen.

(in € mln)	2022		2021	
	€	%*	€	%*
Transactiekosten	14.388	0,05%	8.450	0,03%
Totale kosten vermogensbeheer	102.903	0,36%	115.027	0,36%
Totale kosten excl. transactiekosten	94.676	0,33%	113.999	0,36%
Gemiddeld belegd vermogen	28.784.988		31.604.875	

* % t.o.v. het gemiddeld belegd vermogen.

Kosten pensioenbeheer

In 2022 zijn de kosten van pensioenbeheer gedaald tot € 6,2 miljoen. In 2021 bedroegen de kosten van pensioenbeheer nog € 7,4 miljoen. Deze kostendaling is voornamelijk te danken aan de vereenvoudiging van de pensioenadministratie door de implementatie van het project 'Wij werken aan uw pensioen', in 2020. Het wegvallen van de nazorg van dit project en nadere efficiëntieslagen in de pensioenadministratie hebben geleid tot een afname van de uitvoeringskosten. Ook in de overige operationele kosten heeft het Fonds ondanks het turbulente jaar een gelijkwaardig kostenniveau bereikt als in het voorgaande jaar, zonder daarbij aan kwaliteit in te boeten. Een specificatie van de pensioenbeheerkosten is te vinden in [de jaarrekening](#).

Het totaal aantal deelnemers is ten opzichte van 2021 met 653 afgenomen tot 66.993. Door het gesloten karakter van het Fonds zal het deelnemersbestand alleen maar verder afnemen. In 2022 is het aantal actieve deelnemers gedaald naar 483 (2021: 524). Het aantal pensioengerechtigde deelnemers steeg met 666 tot 24.582. Door de daling van de kosten en een lichte stijging van het aantal actieve en pensioengerechtigde deelnemers daalden de pensioenbeheerkosten per deelnemer van € 296 in 2021 naar € 246 in 2022. Gezien het gesloten karakter van het Fonds formuleert het Bestuur zijn meerjarenbeleid op basis van de pensioenbeheerkosten gemeten over alle deelnemers. Over 2022 bedragen deze kosten € 92 (2021: € 110). Met dit resultaat behaalt het Fonds haar eigen gestelde ambitie van minder dan € 100 per deelnemer in 2022.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

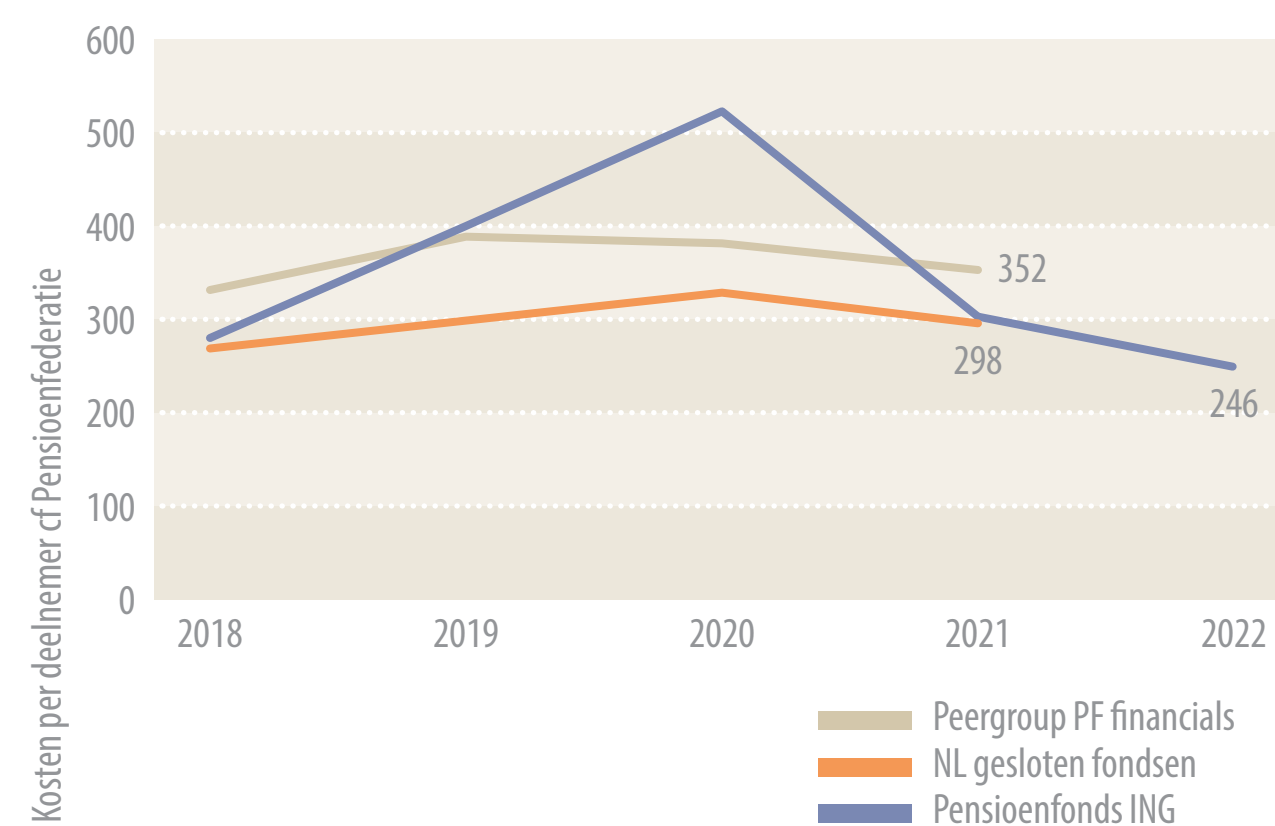
OVERIGE GEGEVENS

Hoe doet Pensioenfonds ING het in vergelijking met andere pensioenfondsen?

Het is belangrijk om de kosten van pensioenbeheer te vergelijken met de in de markt gemiddeld gemaakte kosten. Bij het Fonds hebben we er, vanwege het gesloten karakter en in relatie tot onze omvang, bewust voor gekozen om niet deel te nemen aan commerciële benchmarkonderzoeken. Wij zijn van mening dat de samenstelling van deze onderzoeken niet aansluit bij de karakteristieken van ons Fonds. Daarom maken wij gebruik van openbaar beschikbare data van pensioenfondsen in Nederland. Wij zetten onze kosten af tegen twee peergroepen, namelijk de gesloten fondsen in Nederland en de pensioenfondsen van financials.

Figuur 21 - Pensioenfonds ING versus peergroups

Onze kosten per deelnemer lagen in 2022 met € 246 onder het gemiddelde van zowel de gesloten fondsen als de pensioenfondsen voor financials. Dit is gemeten volgens de definitie van de Pensioenfederatie. De gemiddelden van onze peers zijn cijfers van 2021, omdat de cijfers over 2022 nog niet beschikbaar zijn.

Pensioenbeheerkosten gaan op termijn stijgen

In voorgaande jaren heeft het Fonds fors geïnvesteerd in het vereenvoudigen van de pensioenadministratie. Hierdoor waren de pensioenbeheerkosten voor het Fonds aanzienlijk hoger, ook ten opzichte van vergelijkbare fondsen. In 2021 en 2022 hebben we de vruchten geplukt van de investeringen en lagen de kosten ruim onder het gemiddelde van onze peergroepen. Wij verwachten echter dat de kosten van pensioenbeheer de komende jaren zullen gaan stijgen. Dat zal met name komen door investeringen in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel en vanwege inflatie. Dat geldt voor de kosten in absolute zin, maar uitgedrukt in kosten per deelnemer zal dit effect nog sneller zichtbaar worden. Rekening houdend met het gesloten karakter van het Fonds zal het aantal deelnemers in de toekomst verder en sneller afnemen.

Figuur 22 - Kosten van pensioenbeheer

	2022	2021	2020	2019	2018
Uitvoeringskosten van pensioenbeheer (x € 1.000)	6.161	7.422	12.363	13.939	9.830
Aantal deelnemers (actief en gepensioneerd)	25.177	24.440	23.754	23.017	22.319
Totaal aantal deelnemers	66.993	67.646	68.217	68.766	69.733
Kosten per deelnemer in € (actief en gepensioneerd)	246	304	520	606	440
Vershil t.o.v. vorig jaar	-58	-217	-85	165	8
Kosten per deelnemer in € (alle deelnemers)	92	110	181	203	141
Vershil t.o.v. vorig jaar	-18	-72	-21	62	9

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Kosten vermogensbeheer

De kosten van vermogensbeheer uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen over 2022 0,31% (2021: 0,34%, na correctie prestatievergoedingen).

De kosten van vermogensbeheer zijn daarmee in 2022 afgenomen. Deze beweging is voornamelijk tot stand gekomen vanwege de gematigde rendementen op onder andere de private equity-portefeuilles in 2022. Dit in tegenstelling tot de goede prestaties in 2021, die leidden tot navenant hoge prestatie-afhankelijke vergoedingen. Exclusief de prestatie-afhankelijke vergoedingen bleven de kosten voor vermogensbeheer stabiel (gemeten in procenten van het gemiddeld belegd vermogen).

De transactiekosten over 2022 bedragen € 14,4 miljoen (2021: 8,4 miljoen).

Beleggingskosten

De beleggingskosten zijn ten opzichte van 2021 afgenomen met € 18,1 miljoen tot € 88,5 miljoen. Beleggingskosten bestaan uit beheer- en prestatievergoedingen. De beheervergoedingen zijn met € 7,3 miljoen afgenomen en de prestatievergoedingen kwamen € 25,4 miljoen lager uit dan in 2021. De totale beleggingskosten over 2021 bedragen na de correctie van de private equity-kosten € 97,8 miljoen. In het jaarverslag van 2021 is € 80,1 miljoen gepresenteerd en verwerkt in het kengetal (0,264%). Het kengetal voor 2021 op basis van € 97,8 miljoen bedraagt 0,322%.

De beheervergoedingen zijn in 2022 in absolute bedragen afgenomen. Uitgedrukt in procenten van het gemiddeld belegd vermogen zijn de beheervergoedingen stabiel gebleven. De afname in absolute bedragen is het directe gevolg van de afname van het gemiddeld belegd vermogen van met name de returnportefeuille. De beheervergoeding is in deze portefeuille voornamelijk afhankelijk van de hoogte van het belegd vermogen. In de matchingportefeuille zijn de beheervergoedingen veel lager en minder afhankelijk van het belegd vermogen. Hier geldt dus dat een verlaging van het belegd vermogen leidt tot een procentuele verhoging uitgedrukt in basispunten. Aangezien het gemiddeld belegd vermogen in de matchingportefeuille ook fors lager is dan over 2021, zijn de beheervergoedingen toch afgenomen.

Op beleggingscategorieniveau zijn de prestatievergoedingen voor private equity fors afgenomen. Dat wordt veroorzaakt door de uitstekende rendementen binnen deze beleggingscategorie in 2021. In 2022 waren de rendementen in de private equity-portefeuille minder extreem en in sommige gevallen heeft dit zelfs geresulteerd in een lagere waardering ten opzichte van 2021. Dat heeft logischerwijs ook geleid tot lagere prestatievergoedingen. Daar tegenover is in de vastgoedportefeuille als enige beleggingscategorie een positief rendement gerealiseerd over 2022.

Transactiekosten

De transactiekosten zijn ten opzichte van 2021 € 6,0 miljoen hoger en bedragen € 14,4 miljoen. In 2022 zijn meer transactiekosten gemaakt die voornamelijk het gevolg zijn van door het Bestuur genomen besluiten. Op basis van ons beleggingsbeleid monitort het Bestuur continu de prestaties van de beleggingen. In combinatie met de financiële positie van het Fonds maakt het keuzes in de beleggingsmix en stuurt waar nodig bij, binnen de kaders van het beleid en het Balansbeheerplan.

De transactiekosten hangen samen met de omvang en samenstelling van het beheerde vermogen. In 2022 zijn meer transactiekosten gemaakt door onder andere de verlaging van de rente-afdekking, waar voornamelijk renteswap-producten zijn verkocht. Daarnaast heeft de verkoop van een deel van de aandelenportefeuille, waarbij een deel van de risico's zijn afgebouwd door de investeringen te verleggen naar de matchingportefeuille, gezorgd voor hogere transactiekosten. Deze verkoop van aandelen is het gevolg van een bestuursbesluit.

Vermogensbeheerkosten in hun context

De evaluatie van de kosten voor vermogensbeheer is het meest zuiver als hierin ook het (beoogde) rendement, risicospreiding, de omvang van het belegde vermogen en het behaalde rendement worden meegenomen. Onze beleggingsovertuigingen vormen de basis van onze aanpak.

De in dit verslag gepresenteerde kosten zijn gebaseerd op werkelijk ontvangen facturen of kostenopgaven. Van de totale beheerkosten is 8,6% gebaseerd op schattingen of voorlopige opgaven. Deze hebben vooral betrekking op het laatste kwartaal. Voor de prestatievergoedingen doen we een jaarlijkse uitvraag. Hierbij ontvangt het Fonds de werkelijke kosten van het laatste kwartaal 2021 plus de prestatievergoeding voor de eerste drie kwartalen van 2022. Voor het laatste kwartaal van 2022 maken we een schatting.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Beheervergoedingen

De beheervergoedingen kunnen voor een deel door het Fonds worden beïnvloed door keuzes in de portefeuillesamenstelling. Het Fonds heeft ervoor gekozen om de beleggingsportefeuille uit te besteden aan gespecialiseerde externe vermogensmanagers. Dat brengt hogere kosten met zich mee. Ook de keuze om te beleggen in een liquide beleggingscategorie heeft een ander kosten-effect dan wanneer wordt gekozen voor een illiquide categorie. Deze laatste is in principe duurder, maar levert in de regel wel een hoger rendement op. Wij maken onze keuze altijd op basis van onze criteria voor rendement, kosten, risico en duurzaamheid.

We blijven bij het Fonds de komende jaren scherp letten op de kosten in relatie tot het rendement. Vanuit onze beleggingsovertuiging richt het Fonds zich op 'passief beleggen, tenzij'. Verder hebben we in het verleden al de keuze gemaakt om de private equity-portefeuille af te laten lopen. Hiermee reduceren we de complexiteit in de portefeuille en zullen de kosten voor vermogensbeheer worden verlaagd.

Prestatievergoedingen

Prestatievergoedingen kunnen in mindere mate door het Fonds worden beïnvloed. Alleen als een externe manager een rendement realiseert boven een minimum afgesproken rendement, leidt dat tot een prestatievergoeding. De prestatievergoeding wordt betaald uit het behaalde extra rendement. Hoe hoger dat rendement is, des te gunstiger voor onze deelnemers, maar ook hoe hoger de absolute kosten.

Bij het Fonds betalen we prestatievergoedingen bij illiquide beleggingen vaak op basis van gerealiseerde rendementen. Dat betekent dat prestatievergoedingen tot die tijd worden bepaald (en niet per se betaald) op basis van niet-gerealiseerde rendementen. Bij een lager rendement over een bepaalde periode kan het dus gebeuren dat de reservering voor prestatievergoedingen naar beneden moet worden bijgesteld. Dat heeft een negatieve prestatievergoeding over die periode tot gevolg. Over 2022 is hier bij enkele externe vermogensmanagers sprake van.

Figuur 23 - Beleggings- en transactiekosten

	2022		2021 gecorrigeerd		2020		2019		2018		
	(in € dzd)	€ dzd	%	€ dzd	%	€ dzd	%	€ dzd	%	€ dzd	%
Vastrentende waarden		11.443		14.702		13.311		11.271		9.692	
Aandelen		4.845		4.483		3.955		6.395		6.190	
Vastgoed		28.061		21.956		21.201		18.965		16.608	
Private equity		5.134		5.507		5.839		12.077		15.379	
Derivaten		0		0		0		3		306	
Overige beleggingen		890		860		681		754		786	
Overige vermogensbeheerkosten		9.450		8.975		9.616		10.268		10.617	
Beheervergoedingen		63.823	0,222%	56.483	0,179%	54.605	0,180%	59.732	0,204%	59.577	0,218%
Prestatievergoedingen		24.693	0,086%	50.094	0,158%	43.202	0,142%	26.162	0,089%	32.671	0,120%
Beleggingskosten		88.515	0,308%	106.577	0,337%	97.807	0,322%	85.893	0,294%	92.248	0,338%
Transactiekosten		14.388	0,050%	8.450	0,027%	10.004	0,033%	9.016	0,031%	4.851	0,018%
Totale kosten vermogensbeheer		102.903	0,357%	115.027	0,364%	107.811	0,355%	94.909	0,325%	97.099	0,356%

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

In de periode van 2018 tot en met 2022 kennen de totale vermogensbeheerkosten een wisselend verloop. De totale beheervergoeding in absolute bedragen is in 2022 gestegen. Dit is vooral het gevolg van het feit dat het aandeel van de vastgoedportefeuille is toegenomen.

In procenten van het gemiddeld belegd vermogen zijn de beheervergoedingen overwegend stabiel. De prestatievergoedingen variëren van jaar tot jaar en zijn direct gerelateerd aan de behaalde rendementen en het gemiddeld belegd vermogen.

Aansluiting kosten vermogensbeheer

In de jaarrekening zijn de vermogensbeheerkosten verantwoord volgens de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 610. Dit betreft de gefactureerde kosten. Niet-gefactureerde kosten van de externe vermogensbeheerders zijn in de jaarrekening gesaldeerd met beleggingsresultaten. Het gevolg is dat in de jaarrekening (toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten, zie de tabel Beleggingsresultaten netto) een lager bedrag aan kosten is verantwoord dan in het bestuursverslag. De figuur 24 geeft de aansluiting tussen beide weer.

Figuur 24 - Aansluiting kosten vermogensbeheer

(in € mln)	Totaal 2022	Totaal 2021
Bestuursverslag		
Beheervergoedingen	63,8	56,5
Prestatievergoedingen	24,7	50,1
Transactiekosten	14,4	8,4
Totaal	102,9	115,0
Jaarrekening		
Rechtstreeks gefactureerde kosten: Beheervergoeding	36,4	33,6
Vershil		
Betreft: niet rechtstreeks gefactureerde kosten (onderdeel van de beleggingsresultaten in de jaarrekening)	66,5	81,4

In figuur 25 zijn de kosten per beleggingscategorie opgenomen. Om meer inzicht te geven in de hoogte van de kosten en de ontwikkeling in de tijd zijn daarnaast twee ratio's berekend: percentage per categorie en percentage van het totaal.

Bij de eerste (percentage per categorie) worden de kosten van een beleggingscategorie afgezet tegen het gemiddeld belegd vermogen van die betreffende beleggingscategorie. Hiermee geven we inzicht in hoe duur een beleggingscategorie is.

Bij de tweede ratio (percentage van het totaal) worden de kosten van een beleggingscategorie afgezet tegen het totale vermogen van het Fonds. Met deze ratio wordt inzichtelijk gemaakt welke beleggingscategorie de grootste bijdrage heeft aan het totale kostenniveau.

Figuur 25 - Ontwikkeling totale beleggingskosten per categorie in relatie tot het rendement

(in € mln)	2022					2021				
	Rendement	Gemiddeld belegd vermogen	Kosten	% per cat	% v/h totaal	Rendement	Gemiddeld belegd vermogen	Kosten	% per cat	% v/h totaal
Matching portefeuille	-29,0%	18.341	17,1		5,9%	0,7%	21.703	14,3		4,5%
Matching portefeuille excl. derivaten	-12,5%	18.166	15,2	0,08	5,3%	0,6%	21.572	14,1	0,07	4,5%
Derivaten	-37,5%	-54	1,7	-3,05	0,6%	-96,1%	-23	-0,0	0,02	0,0%
Treasury	-0,2%	229	0,2	0,10	0,1%	-0,2%	154	0,2	0,11	0,1%
Return portefeuille	-2,9%	10.457	79,4		27,6%	21,1%	9.908	87,3		27,6%
Fixed Income	0,0%	1.872	12,4	0,66	4,3%	5,1%	1.902	4,0	0,21	1,3%
Equities	-8,2%	5.145	7,5	0,15	2,6%	27,3%	5.260	5,3	0,10	1,7%
Real estate	16,4%	2.984	50,5	1,69	17,6%	14,9%	2.271	38,8	2,12	12,3%
Private equity	-4,3%	456	9,0	1,97	3,1%	57,7%	476	39,2	8,24	12,4%
Overlay & overig	0,0%	-12	5,3		1,8%	0,0%	-6	5,0		1,6%
Totaal beheer- en prestatievergoedingen	-20,6%	28.785	101,8		35,3%	6,1%	31.605	106,6		33,7%

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

**De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer**

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Invloed beleggingsmix

De beleggingsmix is een van de belangrijkste factoren voor de totale beleggingskosten. De matchingportefeuille kent een redelijk stabiel kostenniveau en wordt gekenmerkt door lage kosten in relatie tot de omvang van de portefeuille.

In 2022 namen de kosten in absolute bedragen af, maar in procenten van het gemiddeld belegd vermogen uitgedrukt namen ze een basispunt toe. Deze afname van kosten is vooral toe te schrijven aan de forse afname in prestatie-afhankelijke vergoedingen op de private equity-portefeuille.

Voornamelijk door de fors gestegen rente gedurende 2022 is het rendement op de matching-portefeuille verder gedaald tot -29,0%. Hiermee heeft het Fonds het beter gedaan dan de benchmark, die voor de matchingportefeuille is geïndiceerd op een negatief rendement van 29,3%.

De absolute kosten, exclusief prestatievergoedingen, voor de returnportefeuille bedragen in 2022 € 44,4 miljoen (2021: € 38,5 miljoen). De returnportefeuille steeg in 2022 met € 548,9 miljoen in waarde. De beheervergoedingen uitgedrukt als percentage van de returnportefeuille stegen hierdoor van 0,388% in 2021 naar 0,424% in 2022. Door een onrustig economisch klimaat in 2022, waarin aandelenbeurzen en waarderingen van private equity daalden, werd een negatief rendement van 8,15% op aandelen en 4,27% op private equity behaald. Enkel de vastgoedportefeuille heeft een positief rendement gerealiseerd. Het rendement van vastgoed over 2022 betreft 16,35%. Ook met de returnportefeuille heeft het Fonds het beter gedaan dan de benchmark van -3,26%, die voor de returnportefeuille is geïndiceerd op een negatief rendement van 2,90%.

De totale prestatievergoedingen zijn zowel in absolute als relatieve zin afgenomen ten opzichte van 2021. De totale prestatievergoeding voor 2022 bedraagt € 24,7 miljoen, wat € 25,4 miljoen lager is dan in 2021 gecorrigeerd. Deze daling is toe te wijzen aan de hoge rendementen op de private equity portefeuille in 2021. Private equity heeft in 2021 uitzonderlijk goede prestaties gerealiseerd, waar dit in 2022 minder extreem is geweest. Daarentegen heeft de vastgoedportefeuille van het Fonds over 2022 wederom een goede prestatie gerealiseerd. Het bestuur vindt deze prestatie-afhankelijke kosten gerechtvaardigd omdat deze beleggingen over het algemeen een positievere bijdrage leveren aan het rendement en zorgen voor een betere risicospreiding.

Figuur 26 - Ontwikkeling transactiekosten naar categorie

(in € mln)	2022	2021
	Transactie-kosten	Transactie-kosten
Matchingportefeuille	4,0	4,0
Matching portefeuille excl. derivaten	2,3	2,9
Derivaten	1,7	1,0
Treasury	0,0-	0,0
Returnportefeuille	10,4	4,4
Fixed income	7,2	2,7
Equities	1,8	0,8
Real estate	1,3	0,9
Private equity	0,0	0,0
Overlay & overig	0,1	0,1
Totaal beheer- en prestatievergoedingen	14,4	8,4

De transactiekosten zijn € 6,0 miljoen hoger dan in 2021. Deze toename is vooral in de aandelenportefeuille gerealiseerd als onderdeel van 'fixed income'.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Marktvergelijking vermogensbeheerkosten

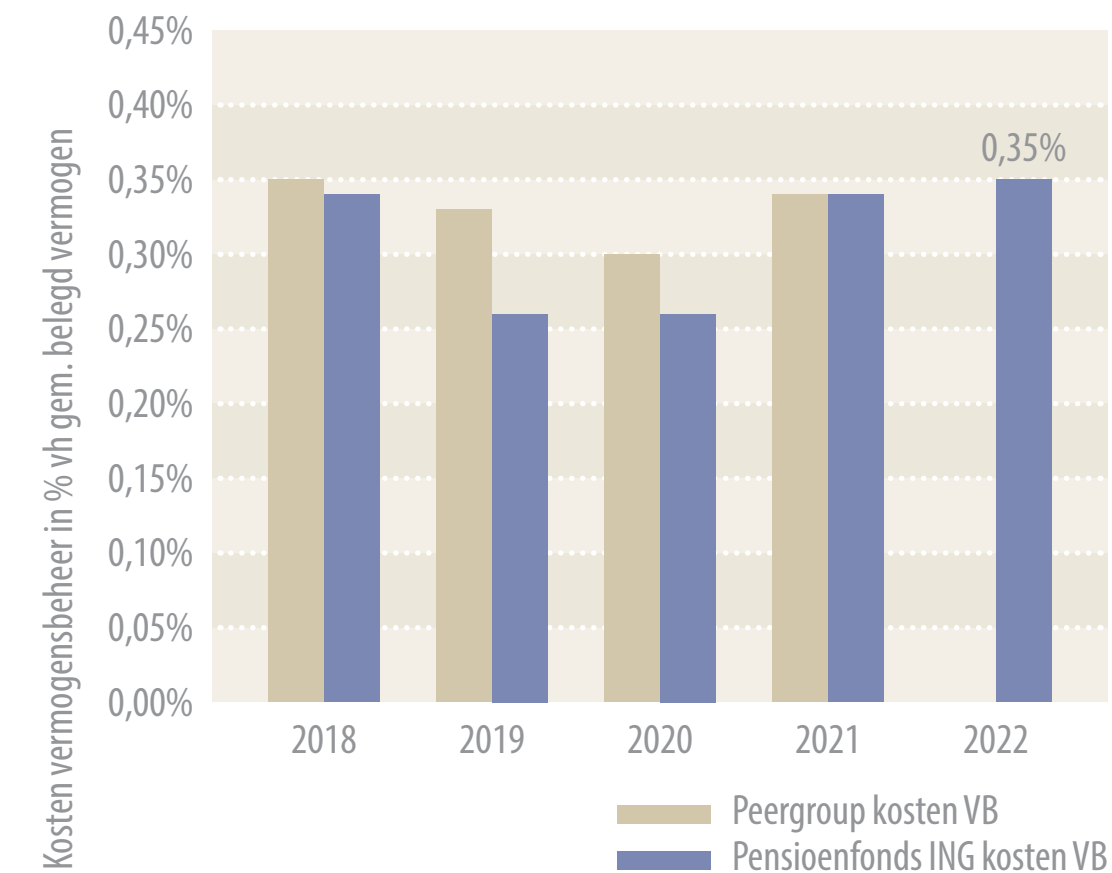
Net zoals bij de kosten voor pensioenbeheer, vinden we het bij het Fonds belangrijk om de kosten voor vermogensbeheer te vergelijken met de gemiddelde kosten in de markt. Ook voor deze vergelijking gebruiken we openbaar beschikbare data van pensioenfonds in Nederland. Om de kosten en het behaalde rendement in het juiste perspectief te plaatsen, hebben we een peergroup samengesteld die in 2021 een soortgelijke beleggingsmix had. De peergroup bestaat uit negentien andere Nederlandse pensioenfonds. Dit betreffen zowel bedrijfstak- als ondernemingspensioenfonds.

De grafiek illustreert dat het Fonds in de afgelopen jaren een vergelijkbaar of zelfs lager dan gemiddeld kostenniveau heeft gehad. Daarentegen bleef het rendement ook licht achter bij de peergroup. Het niveau van vermogensbeheerkosten in 2022 is ten opzichte van 2021 op een vergelijkbaar niveau gebleven. Respectievelijk 0,35% en 0,34%. Voor 2022 is de relatieve stijging van de vermogensbeheerkosten voornamelijk toe te schrijven aan de verlaging van het gemiddeld belegd vermogen. In absolute zin zijn de vermogensbeheerkosten juist afgenomen ten opzichte van 2021. Een vergelijkbaar beeld zal voor 2022 bij de peergroup zichtbaar zijn.

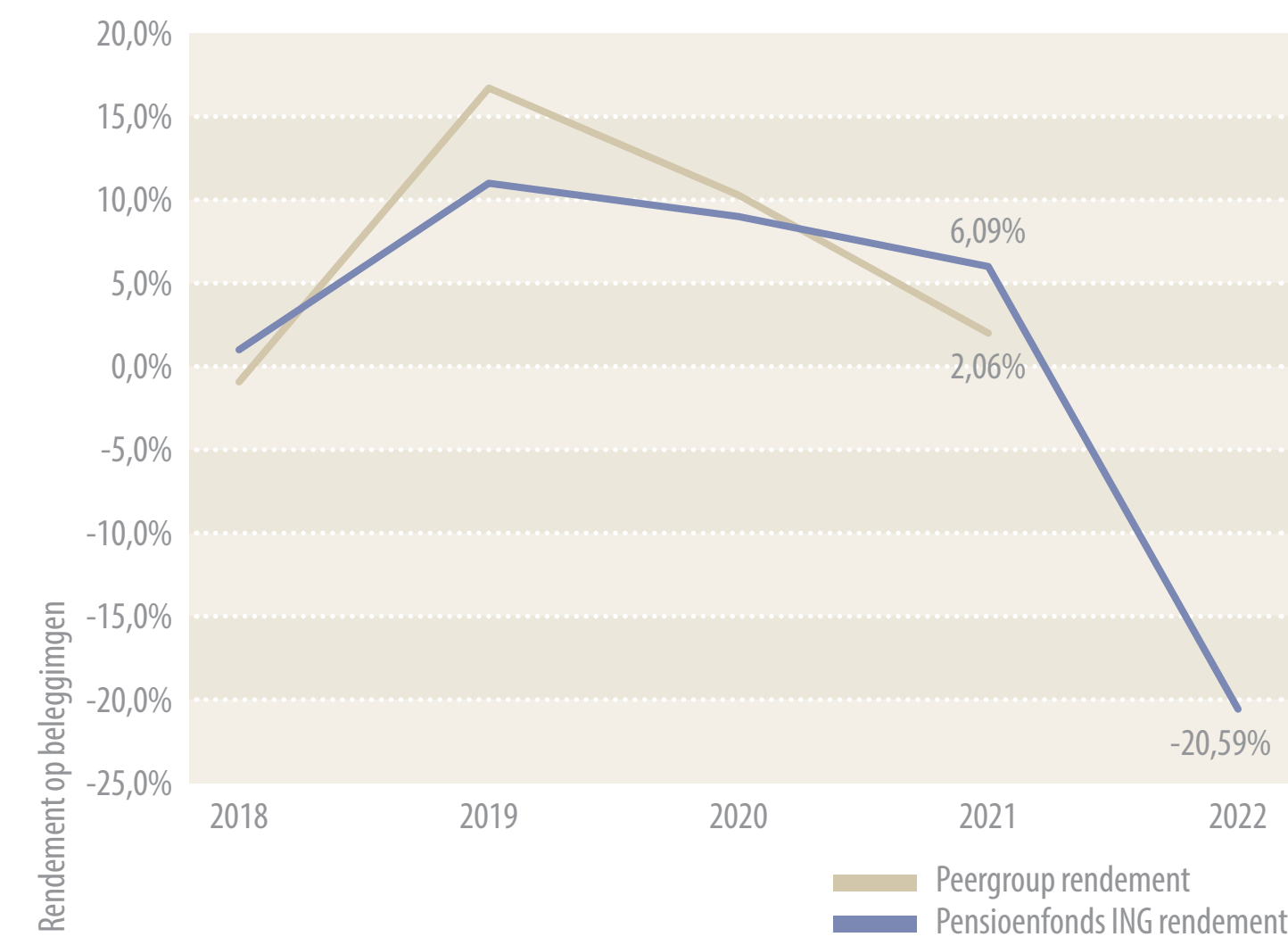
De transactiekosten die zijn gemaakt gedurende 2022 zijn een stuk hoger dan in 2021. De hogere transactiekosten compenseren de beduidende afname van prestatieafhankelijke vergoedingen van voornamelijk de private equity portefeuille.

In 2021 zorgden de goede prestaties van de vastgoed en private equity portefeuilles voor hoge prestatievergoedingen. De prestatievergoedingen in het vierde kwartaal waren pas na het sluiten van de boeken bekend. Dit maakt het vergelijken met de peergroup lastig. Het is namelijk niet bekend in hoeverre de peergroup aanpassingen voor de prestatievergoeding die op het betreffende jaar toezien gaat doorvoeren.

Figuur 27 - Marktvergelijking vermogensbeheerkosten

Figuur 28 - Marktvergelijking beleggingsrendement

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

**De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer**

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

ACTUARIËLE ANALYSE

In de actuariële analyse wordt stap voor stap uitgelegd welke factoren van invloed zijn op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Uit deze analyse blijkt dat de renteontwikkelingen in 2022 de grootste impact hebben gehad op de dekkingsgraad.

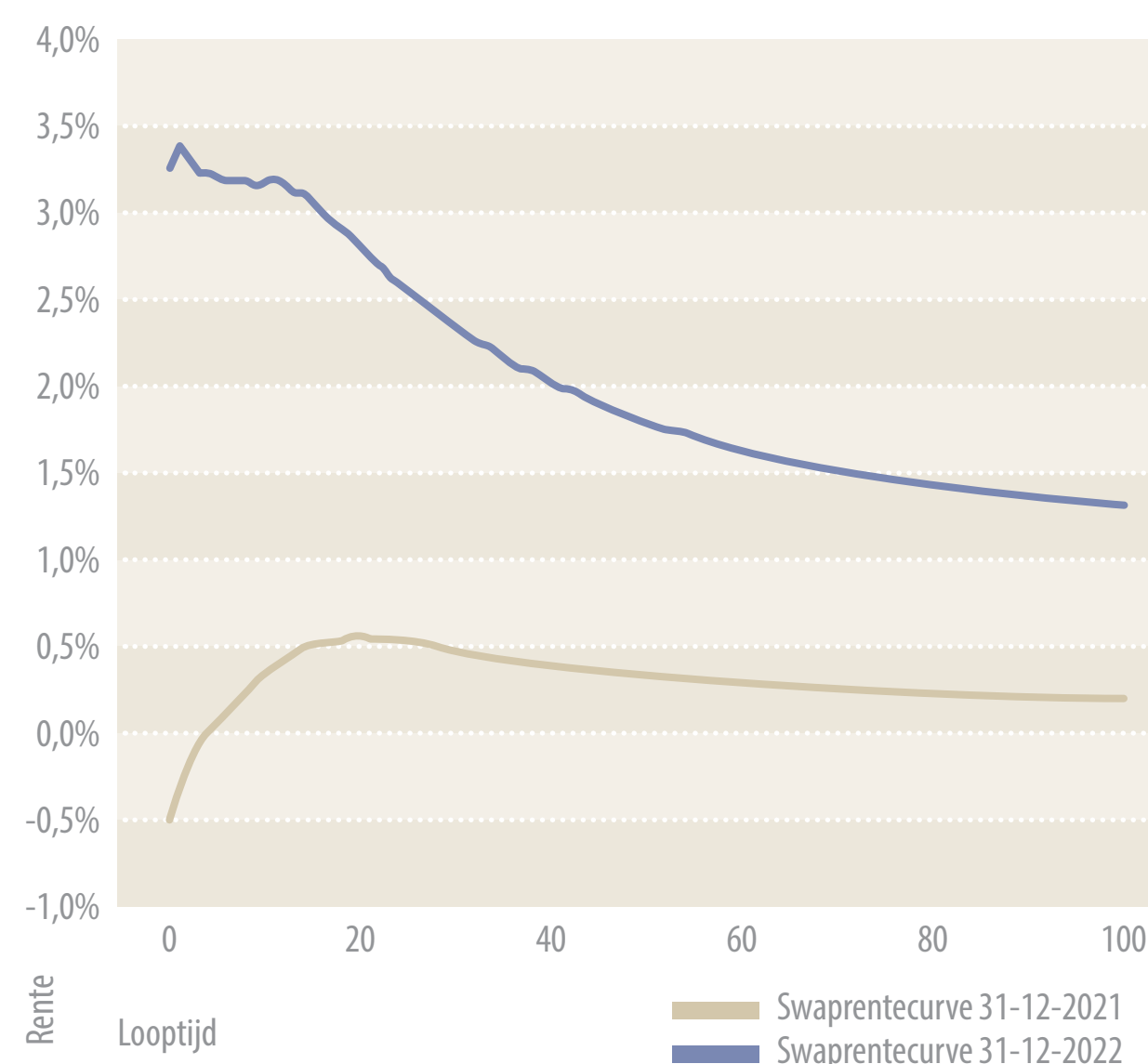
Overrendement

Onder overrendement wordt het saldo getoond van de beleggingsopbrengsten enerzijds versus de benodigde rentebijdring aan de technische voorziening anderzijds. In 2022 was dit saldo € 6.642 miljoen negatief. Een aanzienlijk bedrag, dat vrijwel geheel op het conto komt van de gestegen rente. Daardoor namen de beleggingen in obligaties aanzienlijk in waarde af. De beleggingen in aandelen rendeerden eveneens negatief. Alleen vastgoed kon zich aan de beursmalaise onttrekken, maar dit kon het verlies op totaalniveau niet compenseren. Het effect van het verlies op de marktwaardedekking was een negatieve bijdrage van 29,5 procentpunt.

Rentetermijnstructuur

De waarde van de voorziening pensioenverplichtingen (technische voorziening) wordt berekend op basis van een rentetermijnstructuur. Dat is een curve die de stand van de rente aangeeft voor verschillende looptijden. Zoals hierboven is benoemd, is de rentetermijnstructuur in 2022 flink gestegen, van gemiddeld 0,4% naar gemiddeld 2,7% (zie figuur 29). Door de gestegen rente daalde het benodigde bedrag dat voor de pensioenen gereserveerd moet worden: de voorziening pensioenverplichtingen nam af met maar liefst € 6.843 miljoen. Het positieve effect op de marktwaardedekking was 61,9 procentpunt.

Figuur 29 - Verloop rentetermijnstructuren (swapcurves ultimo jaar)

Premies

In 2022 bedroeg de benodigde kostendeckende premie € 5 miljoen. Vanwege het gesloten karakter van het Fonds bestaat de kostendeckende premie enkel nog uit de vergoeding van de sociale partners voor de uitvoeringskosten van het Fonds. De feitelijke premie is voor het Fonds gelijk aan de kosten-dekkende premie, zodat er op de dekkingsgraad geen enkel effect is.

Waardeoverdrachten

De post waardeoverdrachten was in 2022 nagenoeg nihil. Er vinden nauwelijks nog overdrachten plaats als gevolg van het gesloten karakter van het Fonds.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Kosten

Het resultaat op kosten was in 2022 nagenoeg nihil.

Uitkeringen

Door het doen van uitkeringen aan pensioengerechtigden neemt de voorziening pensioenverplichtingen af. De aanwezige buffer op die betaalde pensioenen valt vrij aan het Fonds. Dit had in 2022 een positief effect van 1,2 procentpunt op de marktwaardedekkingsgraad.

Kanssystemen

Onder de noemer kanssystemen wordt met name het sterfteresultaat getoond. Dit is het batige of nadelige saldo van enerzijds de vooraf gereserveerde bedragen voor de lasten in verband met de levensverwachting van deelnemers en anderzijds de daadwerkelijke lasten die daarmee gemoeid waren. Het sterfteresultaat is positief door een winst op langlevensrisico (minder lasten voor levenslange pensioenen dan hiervoor gereserveerd was). Per saldo was de bijdrage van het resultaat op kanssystemen op de dekkinggraad 0,1 procentpunt.

Toeslagverlening

De over 2022 verleende toeslag (8%) is ten laste gekomen van de reserves van het Fonds. De voorziening pensioenverplichtingen is in 2022 als gevolg van deze toeslag verhoogd. Het negatieve effect daarvan op de marktwaardedekkingsgraad was 7,8 procentpunt.

Overigens is in de post toeslagverlening alleen het effect van de verleende prijsindexatie begrepen. De latere toekenning van de loonindexatie aan de deelnemers die de NN-loonindex volgen (3%, met terugwerkende kracht tot 1 juli 2022) zit hier nog niet in verwerkt, omdat dit besluit pas na afloop van het boekjaar is genomen.

Overige mutaties technische voorziening (TV)

Deze post bestaat vooral uit een verandering van de waarderingsgrondslag voor overlevingskansen. In 2022 is een nieuwe landelijke overlevingstafel gepubliceerd, de Prognosetafel AG2022, welke door het Fonds is overgenomen. De (negatieve) impact van de nieuwe overlevingskansen was 0,7 procentpunt op de dekkinggraad.

Andere oorzaken

Onder andere oorzaken valt de toerekening van een deel van de beleggingsopbrengsten aan de bestemmingsreserve. De bestemmingsreserve is in 2022 door het negatieve beleggingsrendement afgenomen van € 316 miljoen naar € 251 miljoen euro. Deze reserve is bedoeld voor werknemers van ING Bank en NN Group ter compensatie voor de overgang van onvoorwaardelijke naar voorwaardelijke toeslagverlening bij de financiële onafhankelijkheid van het Fonds per 2014. Uit deze reserve kunnen, indien nodig, onvolledige indexaties voor deze groepen worden aangevuld. Omdat een deel van de negatieve beleggingsopbrengsten aan deze reserve werden toegerekend, steeg hierdoor de dekkinggraad met 0,3 procentpunt.

Kruiseffecten

De hiervoor genoemde effecten zijn telkens geïsoleerd berekend ten opzichte van de dekkinggraad aan het begin van 2022. De onderlinge doorwerking van de effecten noemen we kruiseffecten. Deze waren in 2022 groot, omdat de effecten van de rente zo sterk waren: de grote dalingen van het belegd vermogen (vermeld onder 'Overrendement') en van de pensioenverplichtingen (vermeld onder 'Rentetermijnstructuur') zijn afzonderlijk zó groot, dat het kruiseffect van beide samen ook relatief groot is dit jaar: negatief 16,7 procentpunt op de dekkinggraad.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

COMMUNICATIEBELEID

BEGRIJPelijke COMMUNICATIE EN OPTIMALE ONDERSTEUNING VOOR DEELNEMERS

Pensioenfonds ING beschouwt begrijpelijke communicatie als een van zijn belangrijkste taken. Met persoonlijk relevante communicatie stimuleren we deelnemers om zelf aan de slag te gaan met hun pensioen en ondersteunen we hen bij het maken van keuzes. Deelnemers kunnen zelf invloed uitoefenen op hun pensioen van nu en later.

In al onze communicatie-inspanningen staat de deelnemer centraal. Het pensioenvermogen is immers van de deelnemers. We vinden het bij het Fonds dan ook belangrijk om de mening van deelnemers mee te nemen bij onze besluitvorming. We gaan actief de dialoog aan, bijvoorbeeld in klankbordgroepen, en laten deelnemers aan het woord in de diverse communicatie-uitingen.

COMMUNICEREN
VANUIT KLANTBELEVING

EEN MULTIMEDIALE
MIDDELENMIX

WAAR
MOGELIJK UITGAAN VAN
HET INDIVIDU

2022
IN DRIE PUNTEN

“Hoe neemt Pensioenfonds ING de mening van de deelnemers mee in zijn beleggingsbeleid?”

Al Houppermans (72)

Gepensioneerd, voorheen ING

Na 41 jaar bij ING te hebben gewerkt als verzekeringsadviseur ging ik na een reorganisatie in 2010 met vervroegd pensioen. Vrijwel meteen ben ik toen begonnen met vrijwilligerswerk. Tot de dag van vandaag ben ik chauffeur bij De Wensbus, een organisatie die oudere mensen vervoert die niet de mogelijkheden hebben om met het openbaar vervoer te reizen. De belangrijkste ontdekking die ik heb gedaan is dat de voldoening die je krijgt als je zinvol vrijwilligerswerk doet vele malen groter is dan het verdienen van geld. Naast het chaufferen sport ik drie à vier keer per week en klus ik regelmatig bij mijn dochters. Nee, vervelen doe ik mij niet.

Mijn vraag

De primaire taak van een pensioenfonds is in mijn ogen om ervoor te zorgen dat de premies die betaald zijn door de deelnemers van het Fonds zo goed mogelijk worden belegd. Hoe vaak je er als bestuur van Pensioenfonds ING voor dat het beleggingsbeleid wordt beïnvloed door activistische stromingen, die op basis van ideologie of sentiment beleggingen willen doen in onrendabele duurzame doelen?

HET ANTWOORD VAN PENSIOENFONDS ING

“Ons belegd vermogen maakt ons verantwoordelijk.” Dat waren mijn woorden in een special over maatschappelijk verantwoord beleggen. Om alle pensioenen nu en in de toekomst te kunnen betalen, is rendement nodig. Dat rendement wil Pensioenfonds ING op een maatschappelijk verantwoorde wijze behalen. Het Fonds gelooft dat maatschappelijk verantwoord beleggen en rendement hand in hand kunnen gaan. Omdat het belegd vermogen niet van Pensioenfonds ING, maar van en voor u is, is uw mening belangrijk. Met regelmaat onderzoeken we daarom wat onze deelnemers vinden van ons beleggingsbeleid. Dat doen we in grotere kwantitatieve onderzoeken, maar bijvoorbeeld ook door met kleinere groepen deelnemers hierover in gesprek te gaan.”

Wim van Iersel

Directeur Beleggingen Pensioenfonds ING

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Klanttevredenheidsonderzoeken en rapportages

We evalueren regelmatig het communicatiebeleid, het effect van de communicatie-inspanningen en de tevredenheid over de dienstverlening. Dat gebeurt bij het Fonds aan de hand van onder meer een tweemaaljaarlijks klanttevredenheidsonderzoek en rapportages. Het eerstvolgende klanttevredenheidsonderzoek staat gepland voor het tweede kwartaal van 2023.

Ook brengen we het aantal bezoekers van onze websites en van Mijn Pensioenplan in kaart en meten we voortdurend het aantal geopende nieuwsbrieven. Een deelnemerspanel kijkt met regelmaat mee op (voorgestelde) communicatie-uitingen van het Fonds. We meten ook doorlopend in hoeverre deelnemers gebruikmaken van de keuzemogelijkheden.

Van themawebsite nieuw pensioenstelsel tot webinars

Naast de reguliere communicatiemiddelen realiseerde het Fonds in 2022 onder meer:

- Een themawebsite over het nieuwe pensioenstelsel. Daar behandelen we onder andere veelgestelde vragen en kunnen deelnemers zich aanmelden voor webinars en kwalitatieve gesprekken over dit onderwerp.
- Communicatie over toeslagverlening voor alle deelnemersgroepen, waaronder berichtgeving op de website, via e-mail en persoonlijke brieven.
- Een onderzoek onder deelnemers over maatschappelijk verantwoord beleggen.
- De ontwikkeling van Mijn Pensioenschets: een tool waarmee een deelnemer volledig inzicht krijgt in alle inkomsten en uitgaven op het moment van pensioeningang.
- Voorlichting voor specifieke groepen deelnemers via webinars, onder meer in het kader van de Pensioen3daagse. De webinars werden in 2022 druk bezocht en goed gewaardeerd.
- Verdere verbetering van de standaard schriftelijke correspondentie (brieven).
- Meer interactie met deelnemers. Dat heeft geleid tot veel reacties van deelnemers over onder meer maatschappelijk verantwoord beleggen, het nieuwe pensioenstelsel en toeslagverlening. Deelnemers ontvangen een persoonlijke reactie namens een bestuurslid. De input wordt daarnaast gebruikt voor vervolggcommunicatie over de genoemde onderwerpen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

TOEKOMSTPARAGRAAF

BLIK OP 2023

In dit jaarverslag staan we stil bij de gebeurtenissen en prestaties van 2022, maar de tijd raast door. Ten tijde van publicatie is het nieuwe jaar ondertussen alweer in volle gang. In 2023 bereiden we ons voor op het nieuwe pensioenakkoord, werken we verder aan de uitbouw van ons maatschappelijk beleggingsbeleid en introduceren we de vernieuwde pensioenschets.

Pensioenakkoord

In de loop van 2023 start de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen (Wtp). Het voorstel ligt bij de Eerste Kamer ter behandeling. Het Bestuur van Pensioenfonds ING onderzoekt de consequenties van de wetgeving voor de deelnemers. Het Fonds heeft daarbij een enigszins bijzondere positie, omdat het is gesloten.

Het Bestuur heeft een projectgroep gevormd (genaamd Forward) met de opdracht om het Bestuur te begeleiden in dit proces rond de nieuwe wetgeving. Deze interne projectgroep wordt ondersteund door externe deskundigen op juridisch, operationeel en ALM (Asset & Liability Management)-gebied. De projectgroep rapporteert aan een stuurgroep, met daarin vertegenwoordigers van het Bestuur. 2023 zal vooral in het kader staan van verdieping van analyses en het bespreken van mogelijke toekomstscenario's met sociale partners, het Verantwoordingsorgaan van het Fonds en andere belanghebbenden.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het maatschappelijke bewustzijn over wat we produceren, hoe we produceren en welke ecologische voetafdruk we achterlaten is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Inzichten vanuit wetenschappelijk onderzoek en de roep van de wereldbevolking om er aandacht aan te besteden, hebben ook de politiek wakker geschud. Logisch dat ook de aandacht voor duurzaam ondernemen en beleggen aanzienlijk is toegenomen. Bij Pensioenfonds ING is deze aandacht er al langer. We hebben flinke stappen gezet en zullen daarmee doorgaan. In de komende jaren verduurzamen we bij het Fonds de beleggingsportefeuille nog verder op het gebied van klimaat en milieu. Het Klimaatakkoord van Parijs is daarvoor een belangrijke leidraad. Daarnaast zullen we verder invulling geven aan de thema's mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie, waarbij we nog kritischer kijken naar de bedrijven en overheden waaraan we kapitaal verschaffen.

“Wat heeft Pensioenfonds ING bereikt op het gebied van duurzaam beleggen en vastgoed?”

Mei-Yee Kan (49)

Lending Transaction Management
Expert ING

Ik zit nog ver van mijn pensioen, dus ik houd mij er eigenlijk helemaal niet mee bezig. Omdat ik al twintig jaar bij ING in dienst ben, denk ik wel dat ik straks een goede basis heb, maar hoeveel ik precies boven op mijn AOW zal krijgen, is voor mij nog niet duidelijk. Net als wat ik tegen die tijd ga doen met de extra tijd die ik dan ga krijgen.

Mijn vraag

Regelmatig zie ik ambities van Pensioenfonds ING voorbijkomen over duurzaam beleggen. Hoe kan ik zien wat Pensioenfonds ING op dit gebied al bereikt heeft? Omdat mijn vakgebied vastgoed financiering is, ben ik vooral benieuwd op welke manier het Fonds belegt in vastgoed en hoe daarbij rekening wordt gehouden met duurzaamheid.

HET ANTWOORD VAN PENSIOENFONDS ING

In het in maart 2023 gepubliceerde duurzaam en verantwoord beleggingsbeleid is te zien wat we al bereikt hebben en wat de ambitie voor de aankomende jaren is. Vanaf het duurzaamheidsverslag over 2023 zullen wij uitgebreider rapporteren over de voortgang van onze ambities. In het jaarverslag publiceren we het aandeel van onze beleggingen in vastgoed. Via de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) ontvangen we informatie over het duurzaamheidsprofiel van de vastgoedbeleggingen. De GRESB-scores geven inzicht hoe een vastgoedbeheerder omgaat met milieu en sociale en governance aspecten. De gedachte hierbij is dat voor verdere verduurzaming van vastgoed het juiste beleid, transparantie, systemen en meetgegevens nodig zijn. Het Fonds stimuleert alle vastgoedbeheerders om deel te nemen en doelstellingen ten aanzien van de GRESB-scores te halen. Door gesprekken aan te gaan met de fondsmanagers willen we het duurzaamheidsprofiel van de vastgoedbeleggingen blijven verbeteren.

René Lorrier

Investment manager Pensioenfonds ING

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

We horen ook graag van onze deelnemers hoe zij aankijken tegen duurzaam en verantwoord beleggen. In dit kader vroegen we in 2022 onze deelnemers daarover in klankbordsessies naar hun mening. Het merendeel van de ondervraagden liet weten het van belang te vinden dat het Fonds rekening houdt met duurzaamheidsthema's, waarbij de meeste waarde wordt gehecht aan mensenrechten, klimaat, milieu, arbeidsrechten, gezondheid en anti-corruptie. Verder blijkt dat het merendeel zich kan vinden in de ambitie van het Fonds om op deze thema's de beleggingen verder te verduurzamen, met als voorwaarden dat de financiële doelstelling van een waardevast pensioen vooropstaat. Op basis hiervan gaan we onverminderd door om de opties voor verdere verduurzaming van de beleggingen te onderzoeken én in de praktijk te brengen.

Pensioenschets

Met de nieuwe online tool 'Mijn Pensioenschets' geven we deelnemers meer inzicht in de hoogte van hun (verwachte) totale pensioen in relatie tot hun beoogde uitgaven en de effecten van de diverse keuzemogelijkheden. We nemen de tool in de loop van 2023 in gebruik. Samen met de al in gebruik zijnde tool 'Mijn Pensioenplan' geeft het Fonds met deze tool concrete invulling aan haar zorgplicht. Overigens ontwikkelen we in 2023 ook Mijn Pensioenplan door, bijvoorbeeld in verband met de invoering van de nieuwe wettelijke keuze voor deelnemers om bij pensionering een deel van het pensioenvermogen als bedrag ineens op te nemen.

Wet- en regelgeving

De wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid is volop in ontwikkeling. Om blijvend te voldoen aan actuele wet- en regelgeving volgen we bij het Fonds de ontwikkelingen op de voet. Veel van de aankomende wet- en regelgeving is erop gericht om onze deelnemers een nog beter inzicht te verschaffen over het duurzaamheidsprofiel van de pensioenregeling, de pensioenbeleggingen en van de organisatie.

Amsterdam, vastgesteld 26 mei 2023

Drs. J.W.M. van der Knaap
Voorzitter

Drs. P.J.M. van Meel AAG
Uitvoerend bestuurder

Prof. dr. L. Paape RA RO CIA
Niet-uitvoerend bestuurder

Drs. P. Elenbaas
Niet-uitvoerend bestuurder

Drs. A.N. Jager AAG
Niet-uitvoerend bestuurder

Drs. A. Tromp
Niet-uitvoerend bestuurder

Drs. W.H. van Iersel RBA
Uitvoerend bestuurder

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

Key projecten

Pensioenbeleid
en pensioenuitvoering

Governance en compliance

Toeslagenbeleid

Beleggingsbeleid en strategie

Risicobeleid

De kosten van pensioenbeheer
en vermogensbeheer

Actuariële analyse

Communicatiebeleid

Toekomstparagraaf

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

De niet-uitvoerend bestuurders zijn tevreden over de gang van zaken binnen het Fonds en hebben in 2022 geen onregelmatigheden geconstateerd. Bij het besluitvormingsproces is een evenwichtige belangenafweging toegepast.

In het verslagjaar hebben de niet-uitvoerend bestuurders in het bijzonder aandacht gehad voor de volgende bestuurlijke onderwerpen:

1. De ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenstelsel
2. De verdere uitrol van het beleid inzake MVB
3. De marktontwikkeling van de rente en de inflatie
4. De verlening van toeslagen (indexatie)
5. Cybersecurity

Verrichte activiteiten door de niet-uitvoerend bestuurders

De niet-uitvoerend bestuurders hebben in 2022, mede op basis van wettelijke en statutaire taken, naast de meer reguliere beleidsterreinen een aantal onderzoeksthema's behandeld. De hieruit voortvloeiende opmerkingen en bevindingen zijn verwerkt in de rapportages van de niet-uitvoerend bestuurders. Hierbij kan gedacht worden aan onderwerpen als een aantal belangrijke beleggingsprocessen, maatschappelijk verantwoord beleggen, het pensioenakkoord en cybersecurity.

De niet-uitvoerend bestuurders zien er verder op toe dat het Fonds de Code Pensioenfonds correct toepast. Afwijkingen van de Code Pensioenfonds worden getoetst op aanvaardbaarheid op de korte termijn en op de mate waarin het mogelijk is om op langere termijn wel te kunnen voldoen aan de norm.

De niet-uitvoerend bestuurders hebben geconstateerd dat het Fonds binnen het Verantwoordingsorgaan voldoet aan alle diversiteitsvereisten uit de Code Pensioenfonds. Dat is helaas niet het geval binnen het Bestuur. Met de komst van een tweetal nieuwe bestuursleden heeft het Bestuur in diversiteit moeten inboeten. Bij de benoeming van deze – overigens zeer capabele en deskundige – bestuursleden is het Bestuur gehouden aan de voordrachten vanuit het VO. De voordrachten voor de vacatures binnen het Bestuur betroffen mannelijke kandidaten die ouder zijn dan 40 jaar. Het VO heeft aangegeven de diversiteit te hebben meegewogen bij deze voordrachten, maar daarin geen aanleiding te hebben gezien om tot andere voordrachten te komen.

De niet-uitvoerend bestuurders zijn van mening dat een goed besluitvormingsproces gebaat is bij een meer diverse samenstelling van het Bestuur, maar heeft ook – gezien de deskundigheid van de nieuwbenoemde bestuursleden – de overtuiging dat de kwaliteit van het besluitvormingsproces en de evenwichtigheid daarbinnen niet is verminderd.

Evenwichtige belangenafweging

De niet-uitvoerend bestuurders zien erop toe dat er een evenwichtige belangenafweging plaatsvindt. Daarbij wordt rekening gehouden met de pensioenregeling en met de doelstellingen en het ambitieniveau van de toeslagverlening bij de opdracht aanvaarding. Bij de relevante te nemen besluiten in 2022 zijn de belangen van alle deelnemers in kaart gebracht en is gewogen of de besluitvorming recht doet aan de belangen van deze deelnemersgroepen. Daarnaast is de besluitvorming in lijn met de risicohouding van het Fonds geweest. Bovendien ziet evenwichtige belangenafweging toe op goede, adequate communicatie met deelnemers over het pensioen.

Deelnemers zijn gebaat bij:

- overzicht (hoeveel pensioen heb ik opgebouwd);
- inzicht (is mijn pensioen toereikend);
- handelingsperspectief (ben ik bewust van de risico's van mijn pensioenvoorziening en heb ik inzicht in keuzemogelijkheden).

Opinie niet-uitvoerend bestuurders over uitvoerend bestuurders

Bij het vormen van een opinie over de uitvoerend bestuurders hebben de volgende factoren voor de niet-uitvoerend bestuurders een rol gespeeld:

- gesprekken met de uitvoerend bestuurders;
- het verloop van de bestuursvergaderingen;
- ontvangen documenten en rapportages;
- gesprekken met medewerkers van het Bestuursbureau;
- overleg met de sleutelfunctiehouders en compliance officer;
- gesprekken met de externe adviseurs, de actuaris en de accountant;
- gesprekken met de belangrijkste uitbestedingspartijen en de ontvangen verantwoordingsrapportages;
- gesprekken met de leden van het VO, de vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties, de vertegenwoordigers van de vakbonden en de vertegenwoordigers van de belangenorganisaties.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Oordeel

Op basis hiervan concluderen de niet-uitvoerend bestuurders het volgende over de uitvoerend bestuurders:

Algemeen

De niet-uitvoerend bestuurders zijn tevreden over de gang van zaken binnen het Fonds. De niet-uitvoerend bestuurders ervaren de samenwerking met de uitvoerend bestuurders als transparant en professioneel. Voor de uitvoerend bestuurders is 2022 een uitdagend jaar geweest. Onder andere de Wtp en de veranderende omgeving voor wat betreft SFDR-regelgeving vormen uitdagende en belangrijke bestuurlijke onderwerpen die van de organisatie het nodige vergen. Daarnaast heeft het onderwerp toeslagverlening veel bestuurlijke aandacht gehad in 2022, een jaar dat zich kenmerkte door een uitzonderlijk hoge inflatie. De niet-uitvoerend bestuurders zijn in staat gesteld hun bestuurlijke verantwoordelijkheid te nemen.

De niet-uitvoerend bestuurders hebben in 2022 aandacht gevraagd voor onder meer het verbeteren van de verantwoordingsrapportage op het gebied van kwaliteitsbewaking bij het uitbesteden van processen op het gebied van pensioenbeheer, de monitoring van de specifieke risico's in de hypotheekportefeuille en de performance-evaluatie van de beleggingsmandaten.

Toeslagverlening

Sociale partners hebben in het verleden afspraken gemaakt over de toeslagmaatstaven. Voor de groep die de afgeleide prijsindex volgt, is deze in principe gemaximeerd op 3%. Daarnaast zijn er twee groepen die ofwel de loonindex ING ofwel de loonindex NN volgen. Gezien de in 2022 uitzonderlijk hoge inflatie is onderzocht of het Bestuur zelfstandig kan afwijken van deze afspraken.

Op basis van de reglementaire discretionaire bevoegdheid van het Bestuur voor wat betreft de afgeleide prijsindex is besloten om deze groep een extra toeslag van 5% te verlenen boven het maximum van 3%. In totaal dus 8%. Het Fonds staat er financieel goed voor en behoudt ook met deze verhoging van 8% voldoende financiële ruimte voor een zo waardevast mogelijk pensioen voor alle deelnemers.

Voor de twee andere groepen zijn fiscaal-juridische mogelijkheden onderzocht om een hogere toeslag te geven. Hiervoor is een aanpassing van de maatstaf nodig, die het Fonds niet eenzijdig kan doorvoeren. Hierover is overleg gevoerd met sociale partners. Besloten is om de groep met de NN loonindex de toeslagen op basis van de loonindex te verlenen (tweemaal 3%). De groep met de ING loonindex kon helaas nog niet verhoogd worden.

De niet-uitvoerend bestuurders zijn van mening dat, binnen de mogelijkheden die zij heeft, de toekenning evenwichtig heeft plaatsgevonden, passend binnen de reglementen en bevoegdheden van het Bestuur en bij de afspraken tussen sociale partners. Wij beseffen tegelijk dat een deel van onze deelnemers daarmee nog geen toeslag heeft ontvangen. Dat is geen prettige boodschap. Ook in 2023 zullen de gesprekken met sociale partners worden voortgezet.

Balansbeheer

In de tweede helft van 2022 is het nieuwe Balansbeheerplan voor de periode 2023-2026 uitgewerkt en goedgekeurd in het Bestuur. De niet-uitvoerend bestuurders constateren dat bij de totstandkoming van het nieuwe Balansbeheerplan een zorgvuldig en uitgebreid proces is gevolgd. De niet-uitvoerend bestuurders zijn bij elke stap meegenomen en met behulp van externe adviseurs is ook voor een kritische blik van buiten het Fonds gezorgd. Aan de hand van klimaatscenario's is geanalyseerd wat de effecten van klimaatveranderingen kunnen zijn op het Fonds. De niet-uitvoerend bestuurders zijn tevreden dat onder deelnemers in 2022 een onderzoek is uitgevoerd over maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Daardoor kunnen het Bestuur en het Bestuursbureau ervoor zorgen dat vervolgstappen op dit gebied aan blijven sluiten bij de voorkeuren van onze deelnemers.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

ORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Cybersecurity

Sinds 2019 zijn er bij het Fonds significante stappen ondernomen om het cybervolwassenheidsniveau te vergroten. Ook in 2022 zijn er bevindingen opgepakt en verbeteringen doorgevoerd. In samenwerking met experts op het gebied van cybersecurity hebben we daarnaast cyberonderzoeken opgezet bij onze belangrijkste leveranciers. Bij het Fonds zijn daarmee de juiste stappen ondernomen om de cybervolwassenheid te verbeteren en we zien ook dat deze aanpak zijn vruchten afwerpt.

Informatievoorziening aan niet-uitvoerend bestuurders

De niet-uitvoerend bestuurders maken voor hun werkzaamheden primair gebruik van stukken die door het Bestuursbureau van het Fonds zijn opgesteld. Deze stukken dienen:

- tijdig beschikbaar te zijn;
- te zijn voorzien van een samenvatting;
- te zijn voorzien van een duidelijke toelichting;
- indien relevant voorzien te zijn van de opinie van de risicomanager en/of het advies van de auditcommissie;
- indien relevant voorzien te zijn van de mening van de externe adviseurs;
- indien relevant een analyse te bevatten van het onderwerp evenwichtige belangenafweging;
- indien relevant te zijn voorzien van een afweging waarin de kernwaarden zoals mensgericht worden meegewogen.

Samenvattend hebben de niet-uitvoerend bestuurders geconcludeerd dat de kwaliteit van de stukken voldoende is.

De niet-uitvoerend bestuurders hebben op individuele basis frequent contact met de uitvoerend bestuurders en met de medewerkers van het Bestuursbureau. Hierbij wordt de niet-uitvoerend bestuurder geacht zijn toezichthoudende taak voorop te stellen. Daarnaast hebben de niet-uitvoerend bestuurders met de belangrijkste uitbestedingspartners van het Fonds ten minste één keer per jaar contact. Verder vindt regulier contact plaats met de actuaris, de accountant en externe adviseurs.

Evaluatie

De niet-uitvoerend bestuurders hechten veel belang aan het continu evalueren van de uitvoering van bestuurlijke verantwoordelijkheden. Deze evaluatie, waarbij de niet-uitvoerend bestuurders betrokken zijn, heeft in 2022 op drie niveaus plaatsgevonden:

- Niveau 1
Het eerste niveau betreft het na de bestuursvergadering evalueren van de effectiviteit en efficiëntie van de vergadering. Thema's die elk jaar aan de orde komen zijn de rol van de voorzitter, de taakvastheid van de niet-uitvoerend bestuurders, de kwaliteit van de documenten, het elkaar aanspreken op inefficiënt gedrag en de wijze waarop het VO invulling geeft aan het laten afleggen van verantwoording door de niet-uitvoerend bestuurders over het door hen uitgeoefende toezicht op de uitvoering van het beleid.
- Niveau 2
Het tweede niveau betreft de jaarlijkse individuele zelfevaluatie. In een gesprek tussen de onafhankelijk voorzitter en een bestuurder komen de volgende onderwerpen aan de orde: bijdrage aan de vergadering, feedback, geschiktheid, opleidingsplan en verwachtingen.
- Niveau 3
Het derde niveau betreft de collectieve zelfevaluatie. De uitkomsten van de individuele zelfevaluatie, voor zover deze te anonimiseren zijn, worden daarbij besproken.

Parallel zal het VO, conform de vereisten van de in 2018 aangepaste Code Pensioenfonds, een zelfevaluatie uitvoeren. De uitkomsten van beide zelfevaluaties zullen onderling, tussen Bestuur en VO, worden besproken.

Drs. J.W.M. van der Knaap
Voorzitter, Niet-uitvoerend bestuurder

Prof. dr. L. Paape RA RO CIA
Niet-uitvoerend bestuurder

Drs. A.N. Jager AAG
Niet-uitvoerend bestuurder

Drs. A. Tromp
Niet-uitvoerend bestuurder

Drs. P. Elenbaas
Niet-uitvoerend bestuurder

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

ORGANISATIE EN WERKWIJZE NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

Het Fonds heeft sinds 1 januari 2017 een omgekeerd gemengd bestuursmodel (one-tier board) met een onafhankelijk voorzitter. Hierbij maakt het interne toezicht integraal deel uit van het Bestuur van het Fonds. De niet-uitvoerend bestuurders besturen en houden toezicht. In dit verslag worden de werkzaamheden in het kader van het toezicht beschreven en de conclusies die daaruit getrokken zijn door de niet-uitvoerend bestuurders. Hiermee geeft het verslag inzicht in de bevindingen die in 2022 zijn gedaan en vastgelegd in de halfjaarlijkse rapportages aan de uitvoerend bestuurders.

De vergadering van het Bestuur en de daarbij behorende documentatie vormen de basis voor de toezichthoudende rol. Twee niet-uitvoerend bestuurders vormen de Auditcommissie. Naast deze twee bestuurders is altijd een vaste externe adviseur aanwezig bij de vergaderingen. De Auditcommissie heeft als taak om de niet-uitvoerend bestuurders te adviseren op de gebieden zoals die zijn vastgelegd in het Reglement Auditcommissie.

De niet-uitvoerend bestuurders zijn actief betrokken bij het besturen van het Fonds; zij houden actief en frequent toezicht op de uitvoering van besluiten. Dit gebeurt mede tijdens de bestuursvergaderingen, die in 2022 twaalf keer hebben plaatsgevonden. Tijdens de bestuursvergaderingen zijn de niet-uitvoerend bestuurders en de uitvoerend bestuurders aanwezig.

De niet-uitvoerend bestuurders bestaan, naast de onafhankelijk voorzitter, uit vier leden:

- een lid namens de werknemers;
- twee leden namens de pensioengerechtigden;
- een lid namens de gezamenlijke werkgevers.

De samenstelling van de niet-uitvoerend bestuurders wijzigde in 2022. De heer Steenbergen is begin 2022 afgetreden als gevolg van het verstrijken van zijn tweede termijn. De heer Elenbaas is toegetreden tot het Bestuur namens de gezamenlijke werkgevers. Voorts heeft de geleding gepensioneerd in het VO een tweetal voordrachten gedaan voor de vacatures die ontstonden door het vertrek van de heer Kastelijn en mevrouw Doekhie. De heren Jager en Paape zijn uit deze voordrachten naar voren gekomen en inmiddels heeft DNB te kennen gegeven akkoord te zijn met hun benoemingen. De heer Jager zal de portefeuille Pensioen en Communicatie voor zijn rekening nemen, terwijl de heer Paape als voorzitter is toegetreden tot de Auditcommissie.

Het Bestuur, en daarmee ook de niet-uitvoerend bestuurders, werd ondersteund door externe adviseurs op het gebied van balans-, vermogens- en risicobeheer. De rol van deze adviseurs is om bij de bespreking van besluiten op deze gebieden het Bestuur van advies te voorzien. Daarnaast geven de adviseurs hun visie op algemene ontwikkelingen op economisch vlak en op het gebied van risicomanagement. Ook relevante ontwikkelingen bij andere partijen komen via de ervaring van deze adviseurs ter sprake.

Hoofdtaken van de niet-uitvoerend bestuurders

De wettelijke taken van de niet-uitvoerend bestuurders vinden hun basis in artikel 103 lid 4 en artikel 104 lid 2 van de Pensioenwet. Het intern toezicht is ten minste belast met het toezien op, respectievelijk de verantwoordelijkheid voor:

- een adequate risicobeheersing;
- een evenwichtige belangenafweging door het Bestuur;
- het afleggen van verantwoording aan het VO en het afleggen van verantwoording in het jaarverslag (in het bijzonder in het bestuursverslag).

Werkwijze van de niet-uitvoerend bestuurders

De niet-uitvoerend bestuurders hebben in 2022 vier keer vergaderd. Ze hebben een eigen vergadering, waarbinnen onder meer de werkwijze en de verantwoordingsrapportage van de uitvoerend bestuurders is besproken. De niet-uitvoerend bestuurders hanteren een jaaragenda. De verschillende aandachtsgebieden zijn toebedeeld aan de niet-uitvoerend bestuurders.

De niet-uitvoerend bestuurders (inclusief de Auditcommissie) overleggen zelfstandig met de sleutelfunctiehouders en de compliance officer van het Fonds. Op deze wijze wordt de onafhankelijkheid van de uitvoerend bestuurders ten opzichte van de niet-uitvoerend bestuurders gefaciliteerd. De niet-uitvoerend bestuurders stellen halfjaarlijks een rapport op waarin opmerkingen en bevindingen worden opgenomen ten aanzien van de uitvoering van het beleid van het Fonds door de uitvoerend bestuurders. Deze rapporten worden besproken met het VO. De uitvoerend bestuurders volgen de opmerkingen en aanbevelingen op en stellen opvolgingsrapportages op ten behoeve van de niet-uitvoerend bestuurders.

Naast de onderlinge vergaderingen van de niet-uitvoerend bestuurders zijn er vergaderingen waarin de niet-uitvoerend bestuurders spreken met het voltallige VO. In deze vergaderingen leggen de niet-uitvoerend bestuurders verantwoording af over het uitgeoefende toezicht op de uitvoering van het beleid zoals dat door het Bestuur is vastgesteld. Tevens hebben de niet-uitvoerend bestuurders via de portefeuillehouder Pensioen en Communicatie zitting in de stuurgroep Forward. Deze stuurgroep – bestaande uit de uitvoerend en niet-uitvoerend bestuurders en medewerkers van het Bestuursbureau – houdt zich bezig met het voorbereiden van de besluitvorming rondom de (waarschijnlijke) invoering van de Wtp.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

OORDEEL

VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Zowel van de bestuursvergaderingen, de vergaderingen van de niet-uitvoerend bestuurders, de vergaderingen van de uitvoerend bestuurders (inclusief het managementteam van het Bestuursbureau van het Fonds) als die van de Auditcommissie worden notulen opgesteld. Deze worden onderling uitgewisseld voor maximale transparantie. De notulen worden daarnaast gedeeld met het VO en vormen onder meer input voor de dialoog tussen de bestuurders en de leden van het VO.

Verloop van het intern toezicht bij het Fonds

Het intern toezicht bij het Fonds verloopt als volgt:

- De organisatie en de processen zijn zodanig ingericht dat er de nodige 'checks and balances' zijn, dat er voldoende 'countervailing power' is tussen enerzijds de niet-uitvoerend bestuurders en anderzijds de uitvoerend bestuurders, en dat er waarborgen zijn voor integer handelen.
- De uitvoerend bestuurders leggen verantwoording af aan de niet-uitvoerend bestuurders en worden daarover kritisch bevraagd.
- De niet-uitvoerend bestuurders leggen verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het VO en in brede zin via het bestuursverslag.
- De niet-uitvoerend bestuurders vormen zich niet alleen een mening op basis van rapportages van de uitvoerend bestuurders. Ze gebruiken ook rapportages van onafhankelijke deskundigen (derden) bij hun oordeelsvorming en voeren gesprekken met expert-deskundigen binnen het Bestuursbureau.
- De niet-uitvoerend bestuurders en de Auditcommissie laten zich waar nodig ondersteunen bij de uitoefening van hun toezichtstaken.
- De niet-uitvoerend bestuurders evalueren de invulling van hun toezichtrol en het functioneren van de uitvoerend bestuurders periodiek.

De niet-uitvoerend bestuurders beoordelen in het licht van hun toezichtstaken procedures en processen op 'checks and balances'. Zij zien erop toe dat:

- mandateringen aan de uitvoerend bestuurders voldoende scherp geformuleerd zijn;
- mandateringen passen binnen het geformuleerde beleid;
- uitvoerend bestuurders adequate verantwoording afleggen over het geformuleerde beleid.

Het intern toezicht wordt zodanig uitgevoerd dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het Fonds. De toezichtstaak van de niet-uitvoerend bestuurders in een gemengd model maakt deel uit van de integrale bestuurstaak.

Reactie uitvoerend bestuurders

De uitvoerend bestuurders ervaren de wijze van samenwerken met de niet-uitvoerend bestuurders als constructief. De bestuursvergaderingen kenmerken zich door een goede inhoudelijke discussie in een open sfeer. Er is voldoende ruimte om gedachten uit te wisselen en invulling te geven aan het proces om tot een gedragen besluit te komen.

Voor het jaar 2023 wordt aandacht gegeven aan gesprekken met sociale partners in verband met de Wtp, het monitoren van de uitbestedingsrelaties om een actueel beeld te hebben van wat er speelt en het geven van invulling aan het nieuwe Balansbeheerplan.

Drs. P.J.M. van Meel AAG
Uitvoerend bestuurder

Drs. W.H. van Iersel RBA
Uitvoerend bestuurder

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

Het Bestuur van Pensioenfonds ING legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (VO) over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het VO is van mening dat het handelen van een bestuur op pensioengebied van groot belang is voor de toekomstige financiële zekerheid van de deelnemers. Een goed bestuur dient daarom het belang van de deelnemers voorop te stellen en te streven naar een solide financiële positie van het Fonds op lange termijn.

Een belangrijk aspect hiervan is het aanhouden van voldoende reserves, zodat het Fonds in staat is om aan haar toekomstige verplichtingen te voldoen. Hierbij is van belang het beleggingsbeleid, waarbij aan de ene kant risico wordt genomen om ook in de toekomst voldoende reserves te hebben om waardeverste pensioenen uit te kunnen blijven keren. En aan de andere kant is het Bestuur zich bewust van de risico's en de genomen maatregelen om deze te beperken. Hierdoor kan het Fonds voldoende reserves aanhouden.

Transparantie is ook een belangrijk aspect van goed bestuur op pensioengebied. Het is van belang dat het Bestuur helder communiceert over het beleid en de besluitvorming. Deelnemers moeten weten waar ze aan toe zijn om weloverwogen keuzes te kunnen maken.

Het handelen van een bestuur op pensioengebied kan echter niet los worden gezien van de bredere economische en politieke context waarin het Fonds opereert. Daarom is het van belang dat het Bestuur alert blijft op ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de financiële positie van het Fonds en hierop tijdig reageert.

In algemene zin kan gesteld worden dat goed bestuur op pensioengebied essentieel is voor de financiële zekerheid van de deelnemers op lange termijn. Een goed bestuur stelt het belang van de deelnemers voorop, houdt voldoende reserves aan, is transparant en is alert op ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het Fonds.

Het Verantwoordingsorgaan heeft kennisgenomen van het bestuursverslag over 2022. Het algehele oordeel over het afgelopen jaar is positief.

De conclusies en eventuele aanbevelingen van het VO kunnen als volgt worden samengevat:

- Het VO ervaart een sterk en duidelijk gestructureerd toezicht door de niet-uitvoerend bestuurders.
- Het risicobeleid is goed verankerd binnen het Fonds.
- Het Fonds heeft een financieel goede positie. Deze biedt ruimte om in principe aan alle deelnemers een toeslag van 8% toe te kennen. Door juridische en fiscale grenzen heeft het bestuur de haar toekomstige discretionaire bevoegdheid slechts ten behoeve van de prijsindexvolgers toe kunnen passen.
- Het VO is geïnformeerd over de post-implementatie audit van het project: 'Wij werken aan uw pensioen'.
- Het VO beoordeelt de uitbestedingsactiviteiten over het algemeen positief; een aandachtspunt blijft de relatie met AZL.
- Het VO is positief over het gevoerde beleggingsbeleid. Het MVB-beleid krijgt ook voldoende aandacht om aan de toenemende eisen van wet- en regelgeving te voldoen.
- Het communicatiebeleid wordt steeds breder van opzet, is goed toegankelijk en wordt door het merendeel van de deelnemers gewaardeerd. Toch vraagt het VO aandacht voor een zorgvuldige en feitelijk juiste informatievoorziening aan de deelnemers.
- De verkiezingen voor het VO in 2022 zijn goed georganiseerd en hebben een evenwichtige man-vrouwverhouding in het VO opgeleverd. Er is een evaluatie van de verkiezingen geweest en er zijn aanbevelingen gedaan die tijdig in een plan van aanpak dienen te worden verwerkt.
- De verwachte invoering van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) vergt veel tijd en aandacht.

Alle hiervoor geschetste conclusies en aanbevelingen worden hierna afzonderlijk toegelicht.

Toezicht door niet-uitvoerend bestuurders

Het toezicht door de niet-uitvoerend bestuurders is sterk en duidelijk gestructureerd. Dit blijkt onder meer uit de rapportages van de niet-uitvoerend bestuurders en tijdens de discussies met hen. Ook uit de verslagen van het Bestuur blijkt de onafhankelijke positie van de niet-uitvoerend bestuurders, die een scherpe en kritische houding hebben naar de uitvoerend bestuurders.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

De in januari 2019 van kracht geworden IORP II regelgeving heeft bij het Fonds het interne toezicht duidelijk versterkt. Hier is uitvoering aan gegeven met de benoeming van de drie sleutelfunctiehouders voor risicomangement, interne audit en actuariel. In 2022 heeft het VO geconstateerd dat dit efficiënt en effectief werkt.

Het VO is tevreden met de rol van de Auditcommissie en de actieve rol van de drie sleutelfuncties daarbij. Maandelijks vindt er een apart non-financial risico-overleg plaats.

De kwartaalrapportages worden uitvoerig doorgenomen met het VO. Hieruit krijgt het VO een goed beeld van wat er speelt:

- hoe het interne toezicht in de praktijk werkt;
- hoe het Bestuur daar vervolgens op reageert.

De mutaties in het niet-uitvoerend bestuur hebben geen invloed gehad op de kwaliteit van het toezicht. De nieuwe niet-uitvoerend bestuurders zijn goed ingewerkt en brengen veel relevante ervaring mee. De kennismaking met de nieuwe niet-uitvoerend bestuurders en het VO zijn verlopen in een transparante en constructieve sfeer. Tijdens de kwartaalbesprekingen van het VO met de niet-uitvoerend bestuurders is dit jaar extra aandacht besteed aan de voorbereidingen voor de Wtp en het proces rond de besluitvorming over de toeslagverleningen voor de verschillende groepen deelnemers. Het VO is tevreden over de wijze waarop de niet-uitvoerend bestuurders met hun kritische, onafhankelijke houding, kennis en ervaring tegenwicht bieden aan de bestuurders. Dit komt de kwaliteit van de besluitvorming van het Fonds ten goede.

Voordracht niet-uitvoerend bestuurders

De geleding gepensioneerd/slapers heeft dit jaar twee bestuurders voorgedragen. In het selectieproces zijn zowel kwaliteit als diversiteit meegenomen in overeenstemming met de eigen diversiteitsclausule van het Bestuur. Mede omdat diversiteit belangrijk is voor het Bestuur, heeft de geleding zich laten ondersteunen door een professioneel bureau, dat dit in haar selectieproces uitdrukkelijk heeft meegenomen. Het VO realiseert zich dat met de voorgedragen kandidaten (>40 jaar, man) het diversiteitsgehalte van het Bestuur in termen van leeftijd en geslacht verminderd wordt. Het Bestuur voldoet evenwel met één vrouw nog steeds aan de minimale vereisten van de Federatie; de afwezigheid van een bestuurder met leeftijd onder 40 jaar is, gezien de opbouw van het deelnemersbestand, verdedigbaar.

Overigens onderkent ook de Pensioenfederatie dat het moeilijk is om bestuurders onder de 40 jaar te vinden die over de benodigde kwaliteiten beschikken. Het VO heeft ervaren dat de nieuwe bestuurders met hun authentieke stijl van opereren, aanpak, vaardigheden en zienswijzen voldoende diversiteit aan het Bestuur toevoegen.

Uitgebracht advies

Het VO heeft in antwoord op een adviesaanvraag van het Bestuur geadviseerd over een aanpassing van het reglement van de Auditcommissie. Het advies om meer duidelijkheid te scheppen over de relatie tussen jaarplan en jaarplanning heeft het Bestuur direct meegenomen bij het vaststellen van het reglement. De overige aanvullende adviezen zijn doorverwezen naar de Auditcommissie, waar deze verder zijn behandeld.

IT en cybersecurity

Het VO constateert dat er door het Bestuursbureau meer aandacht is besteed aan Cybersecurity en de IT-helpdesk. Net zoals in eerdere jaren vraagt het VO om blijvende aandacht voor de IT-risico's, in het bijzonder voor cybersecurity. Dit is van groot belang omdat het Fonds haar IT-omgeving nagenoeg volledig heeft uitbesteed. Het VO stelt vast dat het Bestuur dit blijvend op haar agenda heeft staan en dat ook in 2022 de nodige stappen zijn gezet.

Informeel overleg met Auditcommissie

Het VO heeft tweemaal met de Auditcommissie overlegd in een constructieve en open sfeer.

Samenstelling bestuur

Het VO is van mening dat de wisselingen in het bestuur goed zijn verlopen.

Stakeholdermanagement

Het VO merkt op dat de relatie met sociale partners meer aandacht behoeft.

Interne organisatie

Het VO is verheugd te constateren dat na de herinrichting van het Bestuursbureau de medewerkers hebben gerapporteerd tevreden te zijn met de organisatie en de aansturing.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Verankering risicobeleid

Het risicobeleid is goed verankerd binnen het Fonds. De financiële, niet-financiële en ook de strategische risico's zijn goed in kaart gebracht. Deze worden periodiek geëvalueerd en er zijn adequate beheersmaatregelen ingesteld. Deze worden stelselmatig op goede werking gecontroleerd. Zo kan worden vastgesteld of er binnen de risicoacceptatie wordt gewerkt. In de verantwoordingsrapportages wordt dit helder vastgelegd. Eventuele acties worden daarin beschreven en er wordt gerapporteerd of deze acties ook zijn uitgevoerd.

De afdeling Risicomanagement opereert onafhankelijk, met een rapportagelijijn naar zowel het Bestuur als de niet-uitvoerend bestuurders. Bij voorstellen ter besluitvorming zijn altijd de analyse en mening bijgevoegd van Risicomanagement. Dit wordt zichtbaar meegenomen bij de afwegingen van het Bestuur.

Risicomanagement

Het VO is van oordeel dat de beheersing van financiële en niet-financiële risico's in zijn algemeenheid goed op orde is. Het VO is positief over de toenemende focus op cybersecurity en datakwaliteit. Het VO waardeert de integrale risicorapportages die een goed inzicht geven in de mogelijke risico's en de opvolging van bevindingen. Het VO heeft geconstateerd dat er een aantal bevindingen openstaat en zal het komende jaar monitoren hoe de voortgang is.

Het VO ziet dat het Bestuur responsief reageert op de door de DNB gestelde prioriteiten op het gebied van de noodzakelijke datakwaliteit (in relatie tot de Wtp) en IT.

Toeslagverlening

Het Fonds heeft een goede financiële positie, waardoor volledige toeslagen konden worden verleend. Vanwege de hoge inflatie en de goede financiële positie van het Fonds heeft het Bestuur, in samenspraak met sociale partners, ook de mogelijkheid onderzocht om de toeslagmaatstaven in samenspraak met sociale partners aan te passen, om zo ruimte te creëren voor een hogere toeslagverlening. Door juridische en fiscale grenzen heeft het bestuur de haar toekomstige discretionaire bevoegdheid slechts ten behoeve van de prijsindexvolgers toe kunnen passen. Daardoor resteerde er enkel een toeslag van 3% (per 1 juli 2022) voor deelnemers die de NN-loonindex volgen.

Over het jaar 2022 zijn de volgende toeslagbesluiten genomen:

- Volgers van de prijsindex: 8%
- Volgers van de ING-loonindex: 0%
- Volgers van de NN-loonindex: 3%

Het VO is in dit dossier goed en tijdig op de hoogte gehouden door het Bestuur. Het VO spreekt voor deze transparante en proactieve informatievoorziening zijn waardering uit. Tegelijkertijd vraagt het VO aan het Bestuur om dit proces onderwerp van een kritische reflectie te laten zijn, waarbij vooral de regievoering over de dialoog met de sociale partners aan de orde zou kunnen komen. Het VO neemt graag kennis van de uitkomst van deze reflectie.

Project 'Wij werken aan uw pensioen'

Het VO is door het Bestuur mondeling geïnformeerd over de uitkomsten van de post-implementatie audit van het project 'Wij werken aan uw pensioen' (vereenvoudiging pensioenadministratie). Naar aanleiding hiervan en met het oog op de gewenste verduidelijking van en begrip voor elkaars rol en verantwoordelijkheden in het kader van de mogelijk toekomstige pensioentransitie van het Wtp-traject hebben VO en Bestuur een gezamenlijke sessie georganiseerd over de rolverdeling. Dit onder leiding van een externe adviseur.

In 2023 zal het VO in haar reguliere overleg met de niet-uitvoerend bestuurders blijven volgen op welke wijze de niet-uitvoerend bestuurders toezicht houden op de opvolging van de in het audit rapport gedane aanbevelingen met betrekking tot het project: 'Wij werken aan uw pensioen'. Het VO zal hierover achteraf haar oordeel geven.

De uitvoeringskosten voortvloeiende uit het project 'Wij werken aan uw pensioen' zijn ook in 2022 stabiel gebleven, namelijk 100 euro per jaar per deelnemer. Het VO constateert dat het niet-uitvoerend bestuur een belangrijke rol speelt bij trajecten die een grote impact hebben.

Uitbestedingsactiviteiten

Het VO beoordeelt de uitbestedingsactiviteiten over het algemeen positief. De relatie met AZL blijft een aandachtspunt.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

**OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

In 2021 is gestart met het uitbesteden van treasury-activiteiten en collateral management. Dit traject is grondig voorbereid en uitgevoerd. Desondanks konden niet alle partijen de gevraagde diensten tijdig verlenen. Het Bestuur heeft adequaat gereageerd en heeft afstemming gezocht met de toezichthouder. Dit traject is in 2022 afgerond.

Andere belangrijke partners zijn de externe vermogensbeheerders. Monitoring vindt plaats met behulp van uitbestedingsdocumentatie, waarin de (wettelijke) eisen zijn vastgelegd.

De uitbestedingsactiviteiten lijken goed op orde. Dit blijkt uit de ontvangen kwartaalrapportages die met de niet-uitvoerend bestuurders uitgebreid zijn besproken. De serviceverlening door AZL blijft een aandachtspunt.

Samenwerking met AZL

Het VO heeft met enige zorg geconstateerd dat de contractonderhandelingen met AZL in 2021 erg lang duurden en in 2022 pas tot een einde zijn gebracht. Het VO heeft geconstateerd dat het Bestuur het VO daar relatief laat over had geïnformeerd. AZL heeft na het tot stand komen van het contract gekozen voor een andere leverancier van een nieuwe pensioenadministratie. Het VO verwacht dat hiermee de bereikte resultaten van het project 'Wij werken aan uw pensioen' niet in gevaar worden gebracht. Het VO vraagt het Bestuur hierop toe te zien.

Gevoerd beleggingsbeleid

Het VO is positief over het gevoerde beleggingsbeleid.

Het Fonds heeft het beleggingsproces adequaat ingericht. Het Fonds heeft onafhankelijke externe adviseurs die open en constructief discussie voeren met de eigen interne experts. Het Fonds analyseert op deze wijze uitgebreid de mogelijke impact van externe ontwikkelingen op het beleggingsbeleid. Daarnaast is risicomanagement ingebed in het beleggingsproces, onder andere door elk voorstel van een advies te voorzien.

Op deze wijze is ook het nieuwe Balansbeheerplan 2023-2026 opgesteld, voor het eerst inclusief MVB-beleid. In 2022 is een deelnemersonderzoek verricht naar MVB-voorkeuren. De communicatie hierover is een punt van aandacht geweest binnen het VO, zoals nader beschreven bij het communicatiebeleid. Tenslotte blijft de vele wet- en regelgeving die op het Fonds afkomt een uitdaging qua capaciteit, kosten en mogelijke keuzes die het Fonds hierin heeft.

Communicatiebeleid

Het communicatiebeleid wordt steeds breder, is goed toegankelijk en wordt door de deelnemers gewaardeerd. Het communicatiebeleid omvat onder andere het definiëren van doelgroepen, het kiezen van de juiste communicatiekanalen en -middelen, het ontwikkelen van boodschappen en content, en het meten van de effectiviteit van de communicatie-inspanningen. Hierdoor wordt communicatie nog begrijpelijker, persoonlijk en relevanter.

Het VO verzoekt het Bestuur alle mogelijke middelen te gebruiken zodat alle deelnemers bereikt worden en deelnemers gestimuleerd worden om zelf keuzes te kunnen maken.

De vindbaarheid van diverse artikelen blijft (ook voor het VO) een punt van aandacht. Ook in 2022 is veel aandacht geschonken aan de verbetering van de communicatie met de deelnemers. Vooral de optimalisatie van online vormen van communicatie blijft ook in 2022 een bron van voortdurende aandacht. De resultaten daarvan zijn te zien op de site van het Fonds in de vorm van een dashboard met de dekkingsgraad en de toeslagverlening. Er is een kwartaalblog met actuele informatie en er is veel aandacht voor het onderwerp MVB.

Informatie over het nieuwe pensioenstelsel zal zeker aandacht behoeven. Hier is meer behoefte aan concreet inzicht in het gehele proces en de tijdslijnen die daarbij horen.

In 2022 heeft het Fonds aan de deelnemers gevraagd naar hun mening over verantwoord en duurzaam beleggen. De respons was voldoende om het onderzoek als representatief te beschouwen en daaruit conclusies te trekken. Het Bestuur is van mening dat het merendeel zich kan vinden in de ambitie van het Fonds om op deze thema's de beleggingen verder te verduurzamen, met als voorwaarde dat de financiële doelstelling van een waardevast pensioen voorop staat. Het Bestuur wil op basis hiervan onverminderd doorgaan om de opties te onderzoeken voor verdere verduurzaming van de beleggingen én deze in de praktijk te brengen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

ORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Het VO is verheugd te constateren dat verdere verduurzaming onderzocht wordt onder de voorwaarde dat de financiële doelstelling van een waardevast pensioen voorop staat. Het VO heeft namelijk ook geconstateerd dat uit het onderzoek blijkt dat een kleine meerderheid niet bereid is een iets lager pensioen te accepteren als de beleggingen bijdragen aan het verbeteren van milieu en/of maatschappij. Dit gegeven wordt volgens het VO niet altijd even goed voor het voetlicht gebracht in diverse uitingen naar de deelnemers toe.

Het VO hecht aan een zorgvuldige en feitelijk juiste informatievoorziening aan de deelnemers. Het VO vraagt het Bestuur dan ook in uitvoering van het beleid én communicatie met de deelnemers, hiermee rekening te houden.

Verkiezingen VO

De verkiezingen voor het VO is 2022 zijn goed georganiseerd en hebben een evenwichtige mix aan leden opgeleverd (50% man, 50% vrouw). Verder is op te merken dat de VO leden voor 50% een NN- en voor 50% een ING-achtergrond hebben. De gemiddelde leeftijd weerspiegelt het deelnemersbestand. Er is een evaluatie van de verkiezingen geweest en er zijn aanbevelingen gedaan die tijdig in een plan van aanpak dienen te worden verwerkt. Aanbeveling is om het plan van aanpak in 2023 af te ronden.

Wet Toekomst Pensioenen (Wtp)

- Afgelopen jaar zijn er meerdere kennissessies voor het VO georganiseerd. Ook is er een inhaalslag geweest voor de nieuwe VO-leden.
- Het VO heeft in kaart gebracht wat het aan het VO wettelijk toegekende verzwaarde adviesrecht betekent voor haar werkzaamheden.
- Ook heeft het VO een aanzet gemaakt voor het normenkader dat het VO bij haar advisering rond een mogelijk invartraject zal hanteren.
- Het VO is door het Bestuur meegenomen in de ontwikkeling van de denkrichting van het Bestuur over hun antwoord op het mogelijke verzoek van sociale partners om in te varen. Het VO stelt de daarbij betrouwbare transparantie op prijs.

Een blik vooruit

Ook in 2023 is de uitwerking van de Wtp een belangrijk onderwerp.

De inhoud en het proces van de Wtp zijn complexe materie. Dit is zeker het geval voor een gesloten ondernemingsfonds als Pensioenfonds ING. Daarom bundelen het Bestuur en het VO hun krachten om kennis op te doen. Dit gebeurt in gezamenlijke kennissessies, waarbij het VO haar eigen normenkader hanteert.

Het VO heeft in de Wtp adviesrechten gekregen en wordt als vertegenwoordiger van de (oud) werknemers gezien. Het VO is zich bewust van deze verantwoordelijkheid. Toch dienen de deelnemers zich ervan bewust te zijn dat de rol van het VO beperkingen kent. Het VO krijgt een wettelijk adviesrecht over het voorgenomen besluit tot invaren en de beleidsmatige keuzes die hierbij gemaakt zullen worden.

Het VO zal met het oog op haar verantwoordelijkheden een eigen proces moeten volgen en zelfstandig besluiten moeten nemen in het kader van het verzwaard adviesrecht dat wettelijk aan het VO is toegekend. Dit geldt uiteraard uitsluitend als de sociale partners en ook het Bestuur van het Fonds besluiten 'in te varen'.

In 2023 dient het Fonds klaar te zijn voor de Wet Uitkering Ineens, met als vermoedelijke ingangsdatum 1 januari 2024. Het VO wil hier extra aandacht voor vragen. De mogelijkheid om deze uitkering ineens te ontvangen zal belastingtechnisch consequenties hebben voor de betrokken deelnemers. Hiervoor moet het Fonds klaar zijn door middel van een communicatietraject, online hulpmiddelen en te overwegen persoonlijke (face-to-face) ondersteuning.

In 2023 zal het VO een tweetal adviestrajecten ingaan:

- Communicatiebeleidsjaarplan 2024-2027;
- Klachten en geschillenregeling.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

**ORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN**

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

BALANS PER 31 DECEMBER 2022

Figuur 30 - Activa

(Na bestemming saldo; bedragen in miljoenen euro's)	*	2022	2021
Vastrentende waarden		17.737	23.850
Aandelen		4.392	5.917
Vastgoed		3.256	2.707
Overige beleggingen		438	373
Derivaten		469	403
Beleggingen voor risico van het Fonds	A	26.292	33.250
Vorderingen en overlopende activa	B	13	11
Overige activa	C	3	4
Totaal activa		26.308	33.265

* De vermelde letters in deze kolom verwijzen naar de corresponderende letters in de toelichting op de balans, die integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Figuur 31 - Passiva

(Na bestemming saldo; bedragen in miljoenen euro's)	*	2022	2021
Stichtingskapitaal	D	0	0
Algemene reserve	E	8.677	9.886
Bestemmingsreserve	F	251	316
Stichtingskapitaal en reserves		8.928	10.202
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds	G	16.565	22.719
Technische voorzieningen		16.565	22.719
Kortlopende schulden en overlopende passiva	H	815	344
Totaal passiva		26.308	33.265

Afronding

Soms kloppen de tellingen niet geheel (door geautomatiseerde afronding per reeks); anderzijds is de aansluiting van de ene op de andere niet steeds geheel verwezenlijkt (door afronding per tabel).

- INHOUDSOPGAVE
- KERNCIJFERS
- VOORWOORD
- PROFIEL VAN HET FONDS
- BESTUURSVERSLAG
- VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS
- OORDEEL
- VERANTWOORDINGSORGAAN
- JAARREKENING**
  - Balans per 31 december 2022
  - Staat van baten en lasten over 2022
  - Kasstroomoverzicht over 2022
  - Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
  - Toelichting op de balans per 31 december 2022
  - Toelichting op de staat van baten en lasten per 31 december 2022
  - Actuariële analyse
  - Risicoparagraaf
  - Gebeurtenissen na balansdatum
- OVERIGE GEGEVENS

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2022

Figuur 32 - Resultaat

(Bedragen in miljoenen euro's)	*	2022	2021
Directe beleggingsopbrengsten		512	512
Kosten vermogensbeheer		-36	-34
Indirecte beleggingsopbrengsten		-7.304	1.389
Beleggingsopbrengsten voor risico van het fonds	I	-6.828	1.867
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	J	5	6
Saldo van overdrachten van rechten	K	-8	-4
Pensioenuitkeringen	L	-591	-557
Pensioenopbouw		0	0
Toeslagen		-1.315	-528
Rentetoevoeging		109	132
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		592	558
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		9	8
Wijziging marktrente		6.843	2.218
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		8	5
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-19	20
Wijziging actuariële grondslagen		-111	0
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds	M	6.154	2.413
Herverzekering	N	0	0
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	O	-6	-7
Overige baten en lasten	P	0	0
Saldo van baten en lasten		-1.274	3.718

(Bedragen in miljoenen euro's)	*	2022	2021
Algemene reserve		-1.209	3.700
Bestemmingsreserve		-65	18
Bestemming van het saldo		-1.274	3.718

* De vermelde letters in deze kolom verwijzen naar de corresponderende letters in de toelichting op de staat van baten en lasten, die integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

- INHOUDSOPGAVE
- KERNCIJFERS
- VOORWOORD
- PROFIEL VAN HET FONDS
- BESTUURSVERSLAG
- VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS
- OORDEEL
- VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Toelichting op de balans per 31 december 2022

Toelichting op de staat van baten en lasten per 31 december 2021

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

KASSTROOMOVERZICHT OVER 2022

Figuur 33 - Kasstroom

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	5	6
Uitkeringen uit herverzekering	0	0
Overgenomen pensioenverplichtingen	-1	0
Overige	0	0
	4	7
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-590	-556
Overgedragen pensioenverplichtingen	-8	-4
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-6	-10
Overige	0	0
	-604	-570

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	526	530
Verkopen en aflossingen beleggingen	6.306	5.058
	6.832	5.588
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-6.197	-4.992
Kosten van vermogensbeheer	-36	-34
	-6.233	-5.026
Mutatie Liquide middelen	-1	-1
Saldo Liquide middelen 1 januari	4	5
Saldo Liquide middelen 31 december	3	4

Afronding

Er ontstaan afrondingsverschillen waardoor losse getallen niet meer precies optellen tot het totaal. Hier zijn we ons bewust van.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL

VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Stichting Pensioenfonds ING (het Fonds) is statutair gevestigd te Amsterdam en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41214453. We voeren pensioenregelingen uit die gelden voor huidige en voormalige medewerkers van ING Bank en NN Group. Bij het Fonds administreren we de tot eind 2013 opgebouwde pensioenaanspraken, betalen we pensioenen uit en beleggen en beheren we het fondsvermogen. Het Fonds behoort tot de grotere pensioenfonds in Nederland.

De statutaire doelstelling van het Fonds is: 'Pensioenen en/of andere uitkeringen te verstrekken ter zake van ouderdom en arbeidsongeschiktheid en ter zake van overlijden van de deelnemers, overeenkomstig de bepalingen van de pensioenreglementen.'

Algemene grondslagen

Bij de samenstelling van het bestuursverslag maken we gebruik van de jaarrekening, van de overige gegevens Titel 9 Boek 2 BW en van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, waaruit in het bijzonder RJ610 'Pensioenfonds'. Het management heeft bij het opmaken van de jaarrekening de continuïteit van het Fonds voor de komende 12 maanden onderzocht en heeft op basis daarvan besloten tot het toepassen van de continuïteitsveronderstelling.

Alle bedragen zijn vermeld in miljoenen euro's, tenzij anders aangegeven. Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Waar nodig vindt waardevermindering plaats voor het risico van onvolwaardigheid van het actief.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden en daarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden en daarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post Nog af te wikkelen transacties. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien:

- sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen;
- de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen.

De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

[Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling](#)

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt. Deze zijn van invloed op de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten.

De schattingen en veronderstellingen zijn gebaseerd op onze ervaringen uit het verleden en op factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk mogen worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden frequent beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien. De financiële gevolgen van een herziening worden verwerkt in de periode(n) waarop de herziening betrekking heeft.

Schattingswijziging

Ultimo 2022 is het Fonds voor de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen overgegaan op de Prognosetafel AG2022 (gedurende 2022: Prognosetafel AG2020). Dat heeft geleid tot een verhoging van de voorziening met € 111 miljoen (0,7 procentpunt verlaging van de dekkingsgraad).

Vreemde valuta

Activa en passiva in vreemde valuta rekenen we om tegen de middenkoers per balansdatum. Voor baten en lasten voortvloeiend uit transacties in vreemde valuta gebruiken we voor de omrekening de koersen op transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Figuur 34 - Valuta

		2022	2021
Amerikaanse Dollar	USD	€ 0,9370	€ 0,8794
Australische Dollar	AUD	€ 0,6354	€ 0,6393
Britse Ponden	GBP	€ 1,1271	€ 1,1910
Canadese Dollar	CAD	€ 0,6915	€ 0,6962
Hong Kong Dollar	HKD	€ 0,1201	€ 0,1128
Japanse Yen	JPY	€ 0,0071	€ 0,0076
Zwitserse Frank	CHF	€ 1,0127	€ 0,9651

Specifieke grondslagen

Beleggingen

Alle beleggingen zijn voor risico van het Fonds. We waarderen ze tegen de reële waarde per balansdatum. Vaststelling van deze reële waarde vindt plaats op basis van de hierna beschreven uitgangspunten. Daarbij maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen.

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsresultaten in de staat van baten en lasten opgenomen.

De lopende interest en dividenden (in het verloopoverzicht beleggingen verantwoord onder overlopende activa) maken onderdeel uit van de waarde zoals opgenomen onder de Beleggingen voor risico Pensioenfonds.

Vastrentende waarden

- Beursgenoteerde obligaties (staats-, bedrijfsobligaties en obligaties opkomende markten) waarderen we tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende beurskoers.
- 'Inflation linked bonds' (of 'treasury inflation-protected securities') zijn beursgenoteerde obligaties waarvan de hoofdsom en de interest worden aangepast voor inflatie. De balanswaardering geschiedt tegen de marktwaarde, zijnde de ultimo verslagperiode laatst bekende beurskoers.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

- Hypothecaire leningen waarderen we tegen de reële waarde. Deze reële waarde wordt berekend op basis van de Netto Contante Waarde-methode. Gerealiseerde en niet gerealiseerde indirecte beleggingsresultaten op de beleggingsportefeuille Vastrentende waarde hypotheek verwerken we gedurende het boekjaar direct in de winst- en verliesrekening.
- Voor leningen op schuldbekentenis geldt dat we deze waarderen tegen de contante waarde van de toekomstige kasstromen. Bepaling van de contante waarde vindt plaats met behulp van een rentecurve, waarbij we rekening houden met een kredietopslag. Deze opslag is afhankelijk van de sector en creditrating van de uitgevende instelling en de looptijd van de lening.
- Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering waarderen we tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers.
- Voor participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen geldt dat we die waarderen tegen de reële waarde. Deze waarde betreft de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen in vastrentende waarden zijn gewaardeerd op actuele waarde conform de hiervoor genoemde grondslagen voor (directe) beleggingen.

Aandelen

- Beursgenoteerde aandelen waarderen we tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende beurskoers.
- Voor zover aandelen geen beursnotering kennen of indien de totstandkoming van de reële waarde door de markt niet representatief wordt geacht, wordt de vaststelling uitgevoerd door de vermogensbeheerder. Deze vaststelling wordt verricht met behulp van objectieve en recente marktinformatie. Daarbij maakt de beheerder gebruik van algemeen gangbare rekenmodellen, zodat de vaststelling een afspiegeling is van de reële waarde.
- Voor participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering geldt dat we die waarderen tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen waarderen we tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar. De onderliggende beleggingen in aandelen worden daarbij gewaardeerd op actuele waarde conform de hiervoor genoemde grondslagen voor (directe) beleggingen.
- Beleggingen in private equity ten slotte, waarderen we tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde. Deze waarde ontleen we aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-of-fundmanagers, indien van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum.

Vastgoed

- Voor participaties in vastgoedbeleggingsfondsen met een beursnotering geldt dat we die waarderen tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende beurskoers.
- Participaties in vastgoedbeleggingsfondsen die geen beursnotering kennen, waarderen we tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde. Deze waarde ontleen we aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers, indien van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum. De managers waarderen het vastgoed periodiek door middel van externe taxaties.

Overige beleggingen

- De liquide middelen die beschikbaar zijn voor beleggingen waarderen we tegen de reële waarde, zijnde de genoteerde marktprijs. De reden hiervoor is dat de liquide middelen die beschikbaar zijn voor beleggingen zijn ondergebracht bij liquiditeitsfondsen en externe managers, die handelen in een actieve markt.

Derivaten

Derivaten die zijn afgesloten voor risicoafdekking en die deel uitmaken van de beleggingsportefeuille zijn separaat gerubriceerd onder de categorie Derivaten. De waardering doen we tegen de reële waarde, die wordt bepaald via de Netto Contante Waarde-methode.

Derivatenposities met een negatieve waardering zijn opgenomen onder de post Kortlopende schulden en overlopende passiva. Bij het Fonds onderscheiden we de volgende soorten derivaten:

- Rentederivaten ('interest rate swaps')
We bepalen de reële waarde van interest rate swaps via de Netto Contante Waarde-methode. De berekening van de netto contante waarde vindt plaats aan de hand van de OIS-curve ('Overnight Index Swap'-curve).
- Valutaderivaten
De reële waarde van valutatermijntransacties bepalen we via de Netto Contante Waarde-methode. De berekening van de netto contante waarde van de valutatermijncontracten vindt plaats aan de hand van een door een dataleverancier aangeleverde forwardcurve.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

[Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling](#)

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

- Inflatiederivaten ('inflation linked swaps')
Via de Netto Contante Waarde-methode bepalen we de reële waarde van inflatiederivaten. Standaardmodellen op basis van op marktnoteringen gebaseerde variabelen zijn de basis voor deze berekening.
- Futures
Futures rekenen we dagelijks af, waardoor de waarde op de balansdatum nihil is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen nemen we op tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Overige activa

Onder de overige activa verstaan we liquide middelen ter vrije beschikking en materiële vaste activa. De overige activa nemen we op tegen nominale waarde. Afschrijving op de materiële vaste activa vindt plaats over de wettelijke termijnen van 3 en 5 jaar (voor ICT en inrichting).

Stichtingskapitaal en reserves

De balanspost Stichtingskapitaal en reserves is opgebouwd uit het stichtingskapitaal, de algemene reserve en de bestemmingsreserve.

- Aan de algemene reserve wordt het resultaat over het kalenderjaar toegevoegd dan wel onttrokken, dat resteert na bestemming van het resultaat aan de bestemmingsreserve.
- Bij het Fonds houden we een bestemmingsreserve aan voor de groep van deelnemers die op 1 januari 2014 deelnemer was en op de datum van toeslagverlening nog deelnemer is. Deze bestemmingsreserve verhogen dan wel verlagen we jaarlijks met een percentage dat is gebaseerd op het rendement van het Fonds. Voor zover het eigen vermogen van het Fonds volgens het Bestuur ontoereikend is voor de volledige toekenning van toeslagverlening, zal het tekort ten laste van de bestemmingsreserve, zolang die een positief saldo heeft, worden aangevuld.

De bestemmingsreserve vloeit terug naar de algemene middelen van het Fonds als er geen deelnemers meer zijn die er aanspraak op kunnen maken. Daarnaast vermeldt de Actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) dat de bestemmingsreserve aan de algemene reserve wordt toegevoegd:

- op het moment dat het Fonds in dekkingstekort geraakt;
- wanneer dat door een toezichthouder wordt vereist;
- wanneer dat door cao-partijen wordt verzocht;
- wanneer door toekomstige wijzigingen in het Financieel toetsingskader (FTK) handhaving van de bestemmingsreserve niet mogelijk is.

De waarde van deze bestemmingsreserve betrekken we niet in de berekening van de dekkingsgraad. Op het moment dat de bestemmingsreserve nihil wordt, wordt hij opgeheven. Indien de bestemming van de reserve is komen te vervallen, zullen we het saldo toevoegen aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen

De technische voorzieningen en de vordering uit hoofde van herverzekering stellen we actuariel vast, waarbij we de contante waarde van de opgebouwde pensioenrechten en de herverzekerde pensioenrechten van de verzekerden als uitgangspunt nemen. Daarbij houden we rekening met de volgende verzekeringstechnische grondslagen:

- Interest
Dit betreft de swapcurve ultimo boekjaar, die is ontleend aan de rentes op de interbancaire swapmarkt. De DNB-dekkingsgraad is daarbij bepalend voor het voldoen aan de wettelijke vereisten. We zijn bij het Fonds echter van mening dat de marktwaardedekkinggraad een beter beeld geeft van de werkelijke stand en ontwikkeling van onze financiële positie. Daarom hanteren we de marktwaardedekkinggraad bij zowel het formuleren en uitvoeren van het beleggings- en risicobeleid als voor de verantwoording in dit jaarverslag.
- Sterfte
Hiervoor hanteren we de Prognosetafel AG2022 (startjaar 2023) met toepassing van (fonds-specifieke) ervaringssterfte. Deze ervaringssterfte is ten opzichte van 2021 niet gewijzigd. De wijziging van de sterftetafel is als schattingswijziging in de jaarrekening verwerkt. De gehanteerde ervaringssterfte geldt zowel voor hoofd- als medeverzekerden. Voor ingegaan wezenpensioen passen we geen correctie toe op bovenstaande tafel (2021: Prognosetafel AG2020 met fondsspecifieke ervaringssterfte).

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparaagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

- **Gehuwdheid**
Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen gaan we bij het Fonds uit van fondsspecifieke gehuwdheidsfrequenties. Deze zijn ten opzichte van 2021 niet gewijzigd.
- **Nog niet ingegaan wezenpensioen**
Dit betreft een voorziening ter grootte van 1,5% van de voorziening voor het latent partnerpensioen voor deelnemers en gewezen deelnemers (2021: 1,5%).
- **Uitkeringen**
De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.
- **Leeftijden**
We stellen de leeftijd van de (gewezen) deelnemer, de pensioengerechtigde, de nabestaande en/of de wees in jaren en maanden nauwkeurig vast.
- **Leeftijdsverschil**
Het leeftijdsverschil voor mannen is op 3 jaar en 3 maanden gesteld (man ouder dan vrouw). Voor vrouwen is het leeftijdsverschil gesteld op 1 jaar en 10 maanden (man ouder dan vrouw) (2021: mannen, 3 jaar en 3 maanden; vrouwen 1 jaar en 10 maanden).
- **Kosten**
In de voorziening pensioenverplichtingen is een voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten (excassovoorziening) begrepen van 1,5% van de netto voorziening (2021: 1,5%).
- **Arbeidsongeschiktheid**
We berekenen de voorziening ten behoeve van de reservering voor ingegane arbeidsongeschiktheidsrisico's op basis van een actueel overzicht ultimo boekjaar van de arbeidsongeschikte deelnemers in het Fonds.
- **Toeslagen**
We nemen toeslagen op in de technische voorzieningen als het Bestuur een besluit tot toeslagverlening heeft genomen in het verslagjaar. Als gevolg van de financiële onafhankelijkheid per 28 februari 2014 financieren we bij het Fonds de toeslagen sinds 2015 uit eigen middelen.

In de Abtn zijn met betrekking tot de toeslagverlening nadere regels vastgelegd waarin mede-afhankelijk van de ontwikkeling van de reële dekkingsgraad (tot 2015: de marktwaardedekkingsgraad) de mate van toekenning van de toeslag wordt toegelicht (binnen de wettelijke kaders).

Bij het Fonds kennen we de volgende vormen van voorwaardelijke toeslagverlening (het pensioenreglement bepaalt de van toepassing zijnde toeslag):

- Voorwaardelijke toeslagverlening per 1 januari van enig jaar met ten hoogste de op 3% gemaximeerde consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens, afgeleid van de laatst verstreken periode van oktober tot oktober. Het Bestuur beslist of de toeslag wordt toegekend. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd.
- Voorwaardelijke toeslagverlening met, in geval van een collectieve structurele cao-loons-verhoging bij ING Bank, hetzelfde percentage als deze loonsverhoging. Het Bestuur beslist of de toeslag wordt toegekend. Deze voorwaardelijke toeslagverlening financieren we uit het beleggingsrendement. Als dit rendement ontoereikend is, kan voor werknemers en arbeidsongeschikten een beroep worden gedaan op de hiervoor aangelegde bestemmingsreserve.
- Voorwaardelijke toeslagverlening met, in geval van een collectieve structurele cao-loons-verhoging bij NN Group, hetzelfde percentage als deze loonsverhoging. Het Bestuur beslist of de toeslag wordt toegekend. Deze voorwaardelijke toeslagverlening financieren we uit het beleggingsrendement. Als dit rendement ontoereikend is, kan voor werknemers en arbeidsongeschikten een beroep worden gedaan op de hiervoor aangelegde bestemmingsreserve.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

De kortlopende schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen nominale waarde. Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van minder dan 1 jaar.

Btw

De Belastingdienst heeft het Fonds als ondernemer aangemerkt in de zin van de Wet op de omzetbelasting. Naast de verplichting om btw in rekening te brengen over de belaste prestaties, heeft het Fonds recht op aftrek van voorbelasting van btw op kosten die aan de belaste prestaties toe te rekenen zijn.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

**Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling**

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Resultaatbepaling

Beleggingsopbrengsten voor risico Pensioenfonds

Onder de directe beleggingsopbrengsten vallen mede de verdiende interest op vastrentende waarden en de dividenden op aandelen. De dividenden verantwoorden we als opbrengst op het tijdstip dat de koers van het desbetreffende aandeel ex-dividend noteert. Tot de indirecte beleggingsopbrengsten behoren zowel de gerealiseerde als de niet-gerealiseerde koers- en valutakoersresultaten van beleggingen. De daarbij optredende waarderingsverschillen verantwoorden we bij het Fonds in de Staat van baten en lasten. Alle transacties in vreemde valuta verantwoorden we tegen de op de transactiedatum laatst bekende middenkoers. Aankoopkosten van beleggingen nemen we op in de kostprijs en verkoopkosten brengen we in mindering op de verkoopopbrengst van de betreffende beleggingen.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Er vindt geen opbouw via premies plaats. Kostenvergoedingen die het Fonds ontvangt van de werkgevers verantwoorden we onder de premies.

Mutatie Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenfonds

De grondslagen voor de mutatie voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen in de toelichting onder technische voorzieningen.

Saldo overdrachten van rechten

Deze post omvat het saldo van ontvangen en betaalde bedragen die verband houden met overdracht van pensioenaanspraken.

Pensioenuitkeringen

Hieronder zijn opgenomen de ten laste van het verslagjaar komende uitkeringen voor ouderdoms-, partner-, wezen- en invaliditeitspensioenen en afkoopsommen en overige uitkeringen overeenkomstig de pensioenregeling.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Dit betreft de aan het verslagjaar toe te rekenen uitvoerings- en administratiekosten. Het deel van de fee en de kosten dat betrekking heeft op het beheer van de beleggingen hebben we in mindering gebracht op de post (Directe) beleggingsopbrengsten.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten hebben we opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

Grondslagen voor de opstelling van de risico-informatie (RJ610)

In de balans rubriceren we de (indirecte) beleggingen in beleggingsfondsen in de beleggingsrubriek waarin beleggingen van dit soort worden gerubriceerd en dienovereenkomstig gewaardeerd. Hierbij rubriceren we de gehele waarde van de belegging bij de hoofdcategorie. Bij het Fonds beleggen we onder meer via aandelen- en obligatiebeleggingsfondsen. De nadere risico-informatie die uit hoofde van de regelgeving vanuit de Raad voor de jaarverslaggeving (RJ610) wordt gerepresenteerd, ontlenen we mede aan de onderliggende gegevens van die beleggingsfondsen. De betreffende beleggingen zijn betrokken in de rubriceringen. Bij de indeling naar de verschillende gezichtspunten zijn de overige activa en passiva van de beleggingsfondsen niet nader toe te wijzen. Deze overige activa en passiva hebben we daarom opgenomen als een afzonderlijke categorie.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht geeft inzicht in de herkomst en aanwending van kasmiddelen. De kasstromen zijn gerubriceerd naar kasstroom uit pensioenactiviteiten en kasstroom uit beleggingsactiviteiten. Bij het opstellen van het kasstroomoverzicht zijn we te werk gegaan volgens de directe methode.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2022

Beleggingen

De samenstelling per beleggingscategorie ultimo 2022 en 2021 en het verloop van de beleggingen gedurende 2022 en 2021 is als volgt:

Toelichting A - Huidige beleggingen voor risico Pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2021	Aankopen/verstrekkingen	Verkopen/aflossingen	Indirecte beleggings-opbrengsten	Stand ultimo 2022
Staatsobligaties	9.735	949	-1.769	-3.062	5.853
Inflation linked bonds	10.389	675	-394	-2.331	8.339
Obligaties opkomende markten	851	541	-493	-161	738
Bedrijfsobligaties	1.065	1.125	-935	-149	1.106
Hypotheke	1.616	307	0	-394	1.529
Onderhandse leningen	20	0	0	-7	13
	23.676	3.597	-3.591	-6.104	17.578
Overlopende activa (lopende intrest)	174	0	-15	0	159
Totaal vastrentende waarden	23.850	3.597	-3.606	-6.104	17.737
Aandelen (ontwikkelde markten)	4.408	1.333	-2.294	-425	3.022
Aandelen (opkomende markten)	1.029	517	-488	-64	994
Private equity	476	4	-82	-27	371
	5.913	1.854	-2.864	-516	4.387
Overlopende activa (lopende intrest)	4	1	0	0	5
Totaal aandelen	5.917	1.855	-2.864	-516	4.392

Categorie	Stand ultimo 2021	Aankopen/verstrekkingen	Verkopen/aflossingen	Indirecte beleggings-opbrengsten	Stand ultimo 2022
Beursgenoteerd vastgoed	193	154	-93	-48	206
Niet-beursgenoteerd vastgoed	2.514	519	-250	267	3.050
	2.707	673	-343	219	3.256
Overlopende activa (lopende intrest)	0	0	0	0	0
Totaal vastgoed	2.707	673	-343	219	3.256
Liquiditeitsfondsen en banken Northern Trust	373	65	0	0	438
Totaal overige beleggingen	373	65	0	0	438
Rentederivaten	-114	0	215	-895	-794
Inflatiederivaten	202	0	4	188	394
Valutaderivaten	-13	0	273	-188	72
Futures	0	9	0	-9	0
Totaal derivaten	75	9	492	-904	-328
Totaal beleggingen	32.922	6.199	-6.321	-7.305	25.495
Derivaten opgenomen onder Kortlopende schulden en overige passiva	328				797
Totaal beleggingen opgenomen onder de beleggingen voor risico van het Fonds	33.250				26.292

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Toelichting A - Beleggingen voor risico Pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2020	Aankopen/verstrekkingen	Verkopen/aflossingen	Indirecte beleggings-opbrengsten	Stand ultimo 2021
Staatsobligaties	10.915	1.599	-1.733	-1.046	9.735
Inflation linked bonds	10.111	428	-986	836	10.389
Obligaties opkomende markten	772	348	-270	1	851
Bedrijfsobligaties	908	836	-663	-16	1.065
Hypotheken	985	587	0	44	1.616
Onderhandse leningen	21	0	0	-1	20
	23.712	3.798	-3.652	-182	23.676
Overlopende activa (lopende intrest)	192	0	-18	0	174
Totaal vastrentende waarden	23.904	3.798	-3.670	-182	23.850
Aandelen (ontwikkelde markten)	3.543	669	-792	988	4.408
Aandelen (opkomende markten)	880	220	-176	105	1.029
Private equity	434	5	-180	217	476
	4.857	894	-1.148	1.310	5.913
Overlopende activa (lopende intrest)	4	0	0	0	4
Totaal aandelen	4.861	894	-1.148	1.310	5.917

Categorie	Stand ultimo 2020	Aankopen/verstrekkingen	Verkopen/aflossingen	Indirecte beleggings-opbrengsten	Stand ultimo 2021
Beursgenoteerd vastgoed	141	38	-26	40	193
Niet-beursgenoteerd vastgoed	2.058	262	-68	262	2.514
	2.199	300	-94	302	2.707
Overlopende activa (lopende intrest)	1	0	-1	0	0
Totaal vastgoed	2.200	300	-95	302	2.707
Liquideitsfondsen en banken Northern Trust	378	0	-5	0	373
Totaal overige beleggingen	378	0	-5	0	373
Rentederivaten	669	0	-253	-530	-114
Inflatiederivaten	-468	0	0	670	202
Valutaderivaten	75	0	100	-188	-13
Futures	0	0	-7	7	0
Totaal derivaten	276	0	-160	-41	75
Totaal beleggingen	31.619	4.992	-5.078	1.389	32.922
Derivaten opgenomen onder Kortlopende schulden en overige passiva	485				328
Totaal beleggingen opgenomen onder de beleggingen voor risico van het Fonds	32.104				33.250

In de portefeuille Vastrentende waarden van het Fonds hebben we voor € 0 miljoen (2021: € 0 miljoen) belegd in niet-beursgenoteerde obligatiebeleggingsfondsen en voor € 1.529 miljoen (2021: 1.616 miljoen) in een niet-beursgenoteerd hypotheekfonds. Eind 2022 bevat de portefeuille Aandelen geen (2021: geen) aandelen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen.

Onder overige beleggingen verantwoordt de liquide middelen die voor beleggingsdoeleinden aangehouden worden. Deze bestaan voor € 108 miljoen (2021: € 117 miljoen) uit

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERSOORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepalingToelichting op de balans
per 31 december 2022Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

liquide middelen in beleggingsmandaten (op bankrekeningen van Northern Trust) en € 330 miljoen (2021: € 257 miljoen) in liquiditeitsfondsen.

Van het totaal Beleggingen voor risico van het Fonds is € 0 miljoen (2021: € 0 miljoen) direct, dan wel indirect belegd in de ondernemingen en aangesloten ondernemingen waarvoor de pensioenregelingen worden uitgevoerd.

Waarderingsmethode

In de onderstaande opstelling hebben we de beleggingen ingedeeld naar de onderscheiden waarderingsniveaus op basis van RJ290. In de opstelling zijn de posities in overlopende posten inzake beleggingen buiten beschouwing gelaten. Liquide middelen van het Fonds die we hebben geïnvesteerd in liquiditeitsfondsen behoren tot niveau 1 en zijn opgenomen in onderstaande overzichten onder Overige beleggingen. Andere beleggingsfondsen kunnen als niveau 1 (directe marktnotering) geclassificeerd worden indien door deze fondsen dagelijks een intrinsieke waarde wordt afgegeven waartegen ook dagelijks kan en wordt gehandeld.

Figuur 35 - Waardering

Ultimo 2022	Directe marktnotering (niveau 1)	Onafhankelijke taxaties (niveau 2)	NCW berekening (niveau 3)	Andere methoden (niveau 4)	Totaal
Vastrentende waarden	16.195	0	13	1.529	17.737
Aandelen	4.021	0	0	371	4.392
Vastgoed	207	0	0	3.049	3.256
Overige beleggingen	438	0	0	0	438
Derivaten	0	0	-328	0	-328
	20.861	0	-315	4.949	25.495

Ultimo 2021	Directe marktnotering (niveau 1)	Onafhankelijke taxaties (niveau 2)	NCW berekening (niveau 3)	Andere methoden (niveau 4)	Totaal
Vastrentende waarden	22.214	0	20	1.616	23.850
Aandelen	5.441	0	0	476	5.917
Vastgoed	193	0	0	2.514	2.707
Overige beleggingen	373	0	0	0	373
Derivaten	0	0	75	0	75
	28.221	0	95	4.606	32.922

Directe marktnotering (niveau 1)

Beleggingen met directe marktnotering worden verhandeld op een actieve markt. Hieronder vallen aandelen, obligaties en participaties in beursgenoteerde vastgoedfondsen. Ook de liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en de liquiditeitsfondsen vallen hieronder.

Onafhankelijke taxaties (niveau 2)

Voor de waardering van het indirect onroerend goed passen we bij het Fonds onafhankelijke taxaties niet direct toe. Vermogensbeheerders kunnen eventueel wel gebruik maken van taxaties. Voor de belangrijkste uitgangspunten bij de waardering van het indirect vastgoed verwijzen we naar de grondslagen van waardering en resultaatbepaling en de toelichting op de balans bij de post Vastgoed.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL

VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Toelichting op de balans per 31 december 2022

Toelichting op de staat van baten en lasten per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Netto Contante Waarde-berekening (niveau 3)

De Netto Contante Waarde (NCW)-methode wordt gehanteerd voor de portefeuille derivaten en onderhandse leningen. In de waardering houden we rekening met het oninbaarheidsrisico. De NCW-berekening van de 'Interest Rate Swaps' (IRS) voeren we uit aan de hand van de OIS-curve ('overnight interest rate swapcurve'). Voor de NCW-berekening van de valutatermijncontracten houden we een door een dataleverancier aangeleverde forwardcurve aan. Voor de NCW-berekening van de inflatiederivaten ten slotte, werken we met standaardmodellen op basis van op markt-noteringen gebaseerde variabelen.

Andere methoden (niveau 4)

Niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen in vastgoed, hypotheek en private equity waarderen we bij het Fonds op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages. Indien van toepassing corrigeren we voor kasstromen in de periode tot balansdatum. De rapportages zijn niet in alle gevallen door een accountant gecontroleerd en de periode van deze rapportages loopt niet altijd synchroon met het boekjaar van het Fonds. Om deze onzekerheid te mitigeren, voeren we gedurende het jaar gesprekken met de externe vermogensbeheerders, volgen we de waardeontwikkeling op kwartaalbasis en beoordelen we de waarden aan de hand van marktontwikkelingen. Daarnaast maken we jaarlijks achteraf een aansluiting met de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen. De waardering kan hoger of lager zijn, maar is gezien de mitigerende maatregelen die we bij het Fonds nemen naar onze inschatting niet materieel voor vermogen en resultaat.

Ook de niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen in vastrentende waarden en aandelen waarderen we op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op de actuele waarde conform de grondslagen voor (directe) beleggingen. Voor deze posities maken we eveneens jaarlijks achteraf een aansluiting met de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen.

Derivatenposities en gestelde zekerheden

De derivaten worden ingezet ten behoeve van het risicobeheer. De volgende figuur geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2022 en per 31 december 2021.

Figuur 36 - Derivatenposities per 31 december 2021

2022 Type contract	Notional	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Totale waarde
Valutaderivaten				
Valutaderivaten	2.054	75	-3	72
Rentederivaten				
Receiver swaps	1.653	0	-794	-794
Payer swaps	0	0	0	0
Inflatiederivaten				
Receiver swaps	0	0	0	0
Payer swaps	1.505	394	0	394
Totaal derivaten		469	-797	-328

2021 Type contract	Notional	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Totale waarde
Valutaderivaten				
Valutaderivaten	2.351	17	-30	-13
Rentederivaten				
Receiver swaps	3.433	182	-296	-114
Payer swaps	0	0	0	0
Inflatiederivaten				
Receiver swaps	0	0	0	0
Payer swaps	1.730	204	-2	202
Totaal derivaten		403	-328	75

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparaagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Collateral positie

Indien een inflatie-, rente- of valutaderivaat door de ontwikkeling van de inflatieverwachting, rente of valutakoers een negatieve waarde krijgt (verplichting voor het Fonds) moeten we collateral (onderpand) storten (on-balance). In de situatie dat deze ontwikkelingen voor een positieve waarde zorgen (vordering voor het Fonds) krijgen we collateral gestort (off-balance). De collateralpositie ultimo 2022 ziet er als volgt uit:

Figuur 37 - Contracten

Ultimo 2022	Vordering	Verplichting	Netto positie
Rentederivaten	0	-794	-794
Inflatiederivaten	394	0	394
Valutaderivaten	75	-3	72
Totaal positie derivaten			-328
Collateral uitwisseling			-330

Ultimo 2021	Vordering	Verplichting	Netto positie
Rentederivaten	182	-296	-114
Inflatiederivaten	204	-2	202
Valutaderivaten	17	-30	-13
Totaal positie derivaten			75
Collateral uitwisseling			70

De collateral uitwisseling per 31 december 2022 van per saldo € -330 miljoen (2021: € 70 miljoen) omvat € 558 miljoen (2021: € 229 miljoen) aan door het Fonds gestort collateral (on-balance) en € 228 miljoen (2021: € 299 miljoen) ontvangende collateral (off-balance).

Aan het onderpand worden strikte eisen gesteld. De onderliggende waarden bestaan uit euro-gedeneerde Europese staatsobligaties (onder andere afkomstig uit Frankrijk, Duitsland en Nederland) met minimaal de rating AA (S&P).

Securities lending

We geven bij het Fonds geen effecten in bruikleen.

Overige activa

Toelichting B - Vorderingen en overlopende activa

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Te ontvangen dividendbelasting	11	11
Overige vorderingen	1	0
Totaal vorderingen en overlopende activa	12	11

De vorderingen op de werkgevers blijven onder de wettelijke maxima. De vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Toelichting C - Overige activa

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
ING Bank N.V.	3	4
Totaal liquide middelen	3	4
Materiële vaste activa	0	0
Totaal overige activa	3	4

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

De liquide middelen die niet zijn opgenomen onder en bestemd zijn voor beleggingen, zijn vrij beschikbaar en onmiddellijk opneembaar voor het Fonds. Uit hoofde van het treasury-beleid beschikken we over een kredietfaciliteit van € 27,5 miljoen. Hiervan is in 2022 geen gebruik gemaakt.

De materiële vaste activa (ultimo 2022: € 29 duizend; ultimo 2021: € 47 duizend) hebben betrekking op de inrichting van de huisvesting en ICT-toepassingen van het Bestuursbureau. Op de materiële vaste activa worden de wettelijke afschrijvingstermijnen van 5 jaar toegepast.

Passiva

Toelichting D - Stichtingskapitaal

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Stichtingskapitaal	0	0

Toelichting E - Algemene reserve

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Stand per 1 januari	9.886	6.186
Saldobestemming boekjaar	-1.209	3.700
Stand per 31 december	8.677	9.886

De saldobestemming boekjaar van € 1.209 miljoen negatief (2021: € 3.700 miljoen) bestaat uit het saldo van baten en lasten van € 1.274 miljoen negatief (2021: € 3.718 miljoen) onder aftrek van de toevoeging aan de bestemmingsreserve van € 65 miljoen negatief (2021: € 18 miljoen).

Toelichting F - Bestemmingsreserve

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Stand per 1 januari	316	298
Saldobestemming boekjaar	-65	18
Stand per 31 december	251	316

De bestemmingsreserve is in 2014 gevormd door een storting van € 170 miljoen door de werkgevers NN Group en ING Bank. Deze reserve is gevormd voor het aanvullen van eventuele onvolledige toeslagen voor actieve deelnemers. Daarmee ondervangen we een situatie waarin de reguliere beschikbare middelen te laag zijn voor een volledige toeslagverlening. De bestemmingsreserve rendeert gedurende het jaar mee met het fondsvermogen. Het fondsrendement in 2022 is 20,6% negatief (2021: 6,1%). In 2022 was het rendement op de bestemmingsreserve hierdoor € 65 miljoen negatief (2021: € 18 miljoen), waardoor de reserve ultimo 2022 op € 251 miljoen uitkomt (2021: € 316 miljoen). Vanaf 2014 hebben geen onttrekkingen plaatsgevonden.

In 2015 heeft het Bestuur besloten om de bestemmingsreserve aan te merken als een zogeheten indexatiedepot omdat dit het beste past bij de doelstelling van de bestemmingsreserve. Voor indexatiedepots is door SZW een overgangsregime gecreëerd, waarmee tot 2025 tegen soepeler voorwaarden middelen uit dit depot kunnen worden aangewend voor toeslagverlening.

Het totaal eigen vermogen bedraagt ultimo 2022 € 8.928 miljoen (2021: € 10.202 miljoen). Het minimaal vereist eigen vermogen voor het Fonds bedraagt € 663 miljoen. We hebben gemeten naar deze norm geen dekkingstekort.

We hebben de toetswaarde van de solvabiliteit bepaald met het standaardmodel, zoals DNB voorschrijft. Deze waarde bedraagt € 2.085 miljoen. Het Fonds heeft gemeten naar deze normen per 31 december 2022 geen reservetekort.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL

VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparaagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Figuur 38 - Totaal eigen vermogen

	2022		2021	
Totaal eigen vermogen	8.928		10.202	
Minimaal vereist eigen vermogen	663	4,0%	894	4,0%
Vereist eigen vermogen	2.187	13,2%	3.033	13,6%
Vereist vermogen	18.752	113,2%	25.753	113,6%
DNB-dekkingsgraad		152,6%		146,1%
DNB-beleidsdekkingsgraad (12-maandsgemiddelde)		156,5%		138,8%
Marktwaaardekkingsgraad		152,4%		143,5%

Het Fonds rapporteert in het jaarverslag op basis van de marktwaaardekkingsgraad. Deze berekenen we door het totaal van de activa voor risico van het Fonds (minus de passiefposten Bestemmingsreserve, Kortlopende schulden en Overlopende passiva) te delen door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds en de herverzekerde technische voorzieningen. De technische voorzieningen bepalen we hierbij op basis van de swapcurve.

Voor de rapportage aan DNB is de beleidsdekkingsgraad leidend. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden. Voor het bepalen van de DNB-dekkingsgraad hanteren we dezelfde berekening als voor de marktwaaardekkingsgraad. Wel worden in dit geval de technische voorzieningen bepaald op basis van de door DNB maandelijks gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Toelichting G - Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenfonds

	2022	2021
Stand per 1 januari	22.719	25.132
Pensioenopbouw	0	0
Toeslagen	1.315	528
Rentetoevoeging	-109	-132
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-592	-558
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-9	-8
Wijziging marktrente	-6.843	-2.218
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-8	-5
Wijziging actuariële grondslagen	111	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichting	-19	-20
Stand per 31 december	16.565	22.719

De mutatie in de voorziening pensioenverplichtingen lichten we nader toe onder Toelichting G Mutatie voorziening pensioenverplichtingen, zoals opgenomen in de toelichting op de staat van baten en lasten.

Figuur 39 - Verdeling voorziening pensioenverplichtingen

	2022	2021
Deelnemers	173	277
Gewezen Deelnemers	8.234	12.876
Pensioengerechtigden	8.157	9.565
Overige	1	1
	16.565	22.719

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd die minder is dan 1 jaar.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERSOORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepalingToelichting op de balans
per 31 december 2022Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Figuur 40 - Totaal technische voorzieningen

	2022	2021
Totaal technische voorzieningen	16.565	22.719

Toelichting H - Kortlopende schulden en overlopende passiva

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Derivaten	797	328
Belastingen en sociale premies	14	14
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	1	1
Overlopende beleggingstransacties	2	1
Verzekeringsmaatschappijen	0	0
Uitkeringen	0	0
Vooruitontvangen bedragen volgend boekjaar	0	0
Stand per 31 december	815	344

Beleggingen niet ter vrije beschikking

Uit hoofde van derivaten, waarvan we bij het Fonds het beheer aan derden hebben uitbesteed, zijn in de portefeuille Obligaties als onderpand aangemerkt. Deze kunnen door het Fonds worden verstrekt indien de positie van derivaten door de renteontwikkeling de levering van het onderpand vereist.

Figuur 41 - Beleggingen aangemerkt als beschikbaar voor onderpand

Ultimo 2022	Max. Looptijd	Coupon Rente	Nominaal	Waarde
Staatsobligaties Duitsland	2044	0,0%-4,3%	501	535
Staatsobligaties Nederland	2052	0,0%-3,8%	901	926
Staatsobligaties Frankrijk	2066	1,8%-4,0%	63	67
				1.528

Ultimo 2022 is hiervan € 558 miljoen (2021: € 229 miljoen) als onderpand verstrekt.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Door het Fonds zijn de volgende niet in de balans opgenomen verplichtingen aangegaan met betrekking tot de periode na 31 december 2022.

Figuur 42 - Investerings- en stortingsverplichtingen

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Hypotheke	20	26
Vastgoed	391	741
Private Equity	169	137
	580	904

De investerings- en stortingsverplichtingen vloeien voort uit op te vragen verplichtingen waarvan het opvraagmoment afhankelijk is van de investeringsverplichting van de betrokken vermogensbeheerder.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL

VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepalingToelichting op de balans
per 31 december 2022Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Verbonden partijen

In het kader van artikel 381 lid 3 van Titel 9 Boek 2 BW vermelden we dat het Fonds de uitvoering verzorgt van de pensioenregelingen die gelden voor de huidige en de voormalige werknemers van ING Bank en NN Group. De verbondenheid komt tot uitdrukking in de Uitvoeringsovereenkomst tussen deze partijen.

Namens ING Bank en NN Group zijn bestuurders benoemd. Inzake de bezoldiging van de leden van het Bestuur en het Verantwoordingsorgaan verwijzen we naar de toelichting [O] in de jaarrekening. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. Indien van toepassing nemen bestuurders deel aan de pensioenregeling van het Fonds op basis van de voorwaarden in het pensioenreglement.

Tot de beleggingen in vastgoed behoren onder meer de beleggingen van de verbonden partij Stichting Lion Real Estate Investments. In deze Stichting, die onderdeel is van het Fonds, zijn beleggingen in vastgoedfondsen ondergebracht met een totale balanswaarde per 31 december 2022 van € 4 miljoen (2021: € 4 miljoen).

In de presentatie van deze beleggingen heeft toepassing plaatsgevonden van het 'doorkijk'-verslaggevingsbeginsel ('look through'), inhoudend dat onderliggende beleggingen in aanmerking worden genomen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

ORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

[Toelichting op de balans
per 31 december 2022](#)

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN PER 31 DECEMBER 2022

Toelichting I - Beleggingsopbrengsten voor risico Pensioenfonds

2022	Directe beleggingsopbrengsten	Directe vermogensbeheerkosten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Stand ultimo 2022
Vastrentende waarden	271	-14	-6.104	-5.847
Aandelen	124	-5	-516	-397
Vastgoed	107	-6	219	320
Overige beleggingen en cash	-1	0	0	-1
Derivaten	3	0	-903	-900
Valuta	8	-1	0	7
	512	-26	-7.304	-6.818
Beleggingsadministratie	0	-2	0	-2
Custody	0	-3	0	-3
Overig *)	0	-5	0	-5
	512	-36	-7.304	-6.828

2021	Directe beleggingsopbrengsten	Directe vermogensbeheerkosten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Stand ultimo 2021
Vastrentende waarden	306	-15	-182	109
Aandelen	118	-5	1.310	1.423
Vastgoed	61	-4	302	359
Overige beleggingen en cash	0	0	0	0
Derivaten	21	0	-41	-20
Valuta	6	-1	0	6
	512	-25	1.389	1.877
Beleggingsadministratie	0	-2	0	-2
Custody	0	-2	0	-2
Overig *)	0	-5	0	-5
	512	-34	1.389	1.867

* Inclusief aan vermogensbeheer toegerekende kosten

Voor zover kosten direct in rekening zijn gebracht bij het Fonds tonen we die separaat en zijn ze in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten. Het gaat hierbij om de beheerkosten die door vermogensbeheerders in rekening worden gebracht en om de kosten van de beleggingsadministratie. De directe kosten voor vermogensbeheer bedragen € 36 miljoen (2021: € 34 miljoen). De management fees en de performance fees voor vastgoed en private equity (aandelen) hebben we verwerkt in de directe beleggingsopbrengsten.

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen en zijn opgenomen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Van de transactiekosten is € 12,0 miljoen (2021: € 8,4 miljoen) op betrouwbare wijze vast te stellen, gebaseerd op de opgaven van de externe fondsbeheerders. Hiervan heeft € 0,9 miljoen betrekking op vastgoedbeleggingen. Voor beleggingen in emerging markets hebben we gebruik gemaakt van schattingen van de betreffende fondsbeheerders (€ 0,1 miljoen). Voor beleggingen in private equity en voor een deel van de vastgoedbeleggingen is geen opgave van transactiekosten ontvangen. Het is daarom niet mogelijk om een betrouwbare schatting te maken.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Toelichting J - Bijdragen van werkgevers en werknemers

Bijdragen	2022	2021
Bijdragen werkgevers	5	6
	5	6
Feitelijke premie	5	6
Kostendekkende premie	5	6
Feitelijke premie		
Actuarieel benodigd	0	0
Solvabiliteitsopslag	0	0
Vrijval van resp. opslag voor uitvoeringskosten	5	6
Ten behoeve van toeslagverlening	0	0
	5	6
Kostendekkende premie		
Actuarieel benodigd	0	0
Solvabiliteitsopslag	0	0
Vrijval van resp. opslag voor uitvoeringskosten	5	6
Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
	5	6

Gezien het gesloten karakter van het Fonds sinds 1 januari 2014 is geen sprake meer van premie-bijdragen voor opbouw. We ontvangen uitsluitend een vergoeding voor uitvoeringskosten van de werkgevers.

Op grond van de bovenstaande analyse stellen we vast dat in 2022 de feitelijke premie (€ 5 miljoen) voor het boekjaar gelijk is aan de kostendekkende premie (€ 5 miljoen). In de premie worden ook de vergoedingen voor kosten door de werkgevers begrepen (€ 5 miljoen).

Toelichting K - Saldo van overdrachten van rechten

Pensioenverplichtingen	2022	2021
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	-8	-4
	-8	-4

Toelichting L - Pensioenuitkeringen

Soort uitkeringen	2022	2021
Ouderdomspensioen	-501	-472
Invaliditeitspensioen	-3	-3
Partnerpensioen	-85	-81
Wezenpensioen	-1	-1
Subtotaal	-589	-557
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	0	0
Overige uitkeringen	-2	0
Subtotaal	-2	0
Totaal pensioenuitkeringen	-591	-557

INHOUDSOPGAVE
KERNCIJFERS
VOORWOORD
PROFIEL VAN HET FONDS
BESTUURSVERSLAG
**VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS**
OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN
JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Toelichting M - Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds

Bijdragen	2022	2021
Pensioenopbouw	0	0
Toeslagen	-1.315	-528
Rentetoevoeging	109	132
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	592	558
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	9	8
Wijziging marktrente	6.843	2.218
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	8	5
Wijziging actuariële grondslagen	111	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichting	-19	-20
	6.154	2.413

Pensioenopbouw

Onder dit bedrag hebben we de aangroei opgenomen van de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van de pensioenopbouw van de deelnemers gedurende het boekjaar. Gezien het gesloten karakter van het Fonds is er geen pensioenopbouw meer.

Toeslagen

Over 2022 heeft het Bestuur de pensioenen voor de groep deelnemers die de afgeleide prijsindex volgt met 8% verhoogd. Deze verhogingen zijn toegekend per 1 januari 2023. Daarnaast zijn de pensioenen voor de deelnemers die de NN-loonindex volgen met terugwerkende kracht 3% verhoogd per 1 juli 2022 en per 1 maart 2023 nog eens met 3%. Aangezien dit besluit in 2023 is genomen, is dit conform de gestelde richtlijnen niet verwerkt in de dekkingsgraden.

Aan de groep die de ING-loonindex volgt kon als gevolg van bindende cao-afspraken helaas geen verhoging worden toegekend. Het Fonds mag wettelijk gezien niet meer toeslag verlenen dan wat de cao-partijen daarover hebben afgesproken.

De cao-afspraken met de ING-groep voorzagen over 2021 en 2022 niet in een collectieve loonsverhoging. En met de ING-groep was eind 2022 nog geen nieuwe cao-afspraken gemaakt. Als bij ING in 2023 alsnog een cao-akkoord wordt gesloten, zal het Bestuur dit meenemen in het eerstvolgende besluit over toeslagverlening.

Rentetoevoeging

De rentetoevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen is, volgens het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds, gebaseerd op de 1-jaars rente uit de rentetermijnstructuur. Voor 2022 is -0,49% toegepast (2021: -0,53%).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Als gevolg van de onttrekking ten behoeve van de pensioenuitkeringen neemt de voorziening pensioenverplichtingen af met een bedrag van € 592 miljoen. Het verschil met de feitelijke pensioenuitkeringen is als afzonderlijk resultaat in de actuariële analyse van het resultaat verantwoord.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks vindt een vrijval plaats van de in de voorziening begrepen reservering voor toekomstige pensioenuitvoeringskosten ter dekking van de werkelijke uitvoeringskosten. In de premiebijdrage is een opslag begrepen voor de pensioenuitvoeringskosten. Omdat er sinds 2014 geen opbouw meer in het Fonds is, worden er geen nieuwe bijdragen voor toekomstige uitvoeringskosten meer toegevoegd aan de voorziening. Wel vallen er met de uitkeringen een deel van de reservering voor kosten vrij uit de voorziening. Omdat de vrijval dus groter is dan de onttrekking voor kosten heeft dit een positief effect op het resultaat.

Wijziging marktrente

We hanteren bij het Fonds als rentetermijnstructuur de swapcurve. De gewogen gemiddelde rente (op basis van de swapcurve) waartegen de voorziening pensioenverplichtingen is berekend, bedraagt 2,67% (2021: 0,43%). Door de renteontwikkeling (stijging) gedurende 2022 zijn de contante waarden van de voorziening pensioenverplichtingen ultimo 2022 afgenomen met € 6.843 miljoen (2021: afname € 2.218 miljoen).

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Als gevolg van de overdracht van pensioenaanspraken nam de voorziening pensioenverplichtingen per saldo af met een bedrag van € 8 miljoen (2021: afname € 5 miljoen). Het verschil met de saldo overdrachten van pensioenaanspraken hebben we als afzonderlijk resultaat in de actuariële analyse van het resultaat verantwoord.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De post Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen wordt in 2022 grotendeels veroorzaakt door de aanpassing van de actuariële grondslagen. Door de overgang naar de nieuwe AG-prognosetafel stijgt de voorziening met 111 miljoen.

Toelichting N - Herverzekering

(Bedragen in duizenden euro's)	2022	2021
Uitkeringen uit herverzekering	197	213

Toelichting O - Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

(Bedragen in duizenden euro's)	2022	2021
Administratie	-4.025	-5.142
Doorbelaste personeelskosten	-3.931	-3.982
Governance en organisatie	-945	-1.126
Contributies en bijdragen	-586	-639
Balansbeheer	-250	-294
Huisvesting	-90	-199
Beleggingsadvies	-286	-385
Andere adviesdiensten	-450	-262
ICT-diensten	-320	-220
Voorlichting en publicatie	-249	-166
Controle jaarrekening	-166	-175
Fiscaal advies	-100	-145
Actuaris certificering	-49	-46
Btw-toerekening	498	351
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-10.949	-12.430
Aan vermogensbeheer toegerekende kosten	4.789	5.008
Pensioenuitvoeringskosten in aansluiting op presentatie in het bestuursverslag	-6.160	-7.422

In 2020 hebben we nieuwe afspraken met de sponsors gemaakt over hun bijdrage aan het Fonds voor de uitvoeringskosten. Vanwege onze ambitie om op termijn financieel onafhankelijk te zijn, is er voor een lange termijn overeenkomst gekozen die reikt tot en met 2030.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

In deze overeenkomst daalt de bijdrage van de sponsors aan de uitvoeringskosten tot nihil in 2030. In dat jaar dienen de kosten van het Fonds een dusdanig niveau te hebben dat deze door de vrijval vanuit de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten (excassovoorziening) worden gedragen.

De aan vermogensbeheer toe te rekenen kosten bestaan voor een deel uit personeelskosten (2022: € 2,6 miljoen; 2021: € 2,7 miljoen) en voor een deel uit overige (pensioen)uitvoeringskosten (2022: € 2,2 miljoen; 2021: € 2,3 miljoen).

Accountantskosten

De kosten van de externe accountant Ernst & Young Accountants LLP voor de controle van de jaarrekening, DNB-jaarstaten 2022 en de controle van de basisgegevens ten behoeve van de certificerend actuaris, bedragen € 166 duizend (2021: € 175 duizend).

Bezoldiging leden Bestuur en Verantwoordingsorgaan

Onder de post Governance en Organisatie zijn de kosten voor de leden van het Bestuur en het Verantwoordingsorgaan (VO) opgenomen. De leden van deze fondsorganen ontvangen een beloning voor de door hen gedragen verantwoordelijkheden en de aard en omvang van de door hen uitgevoerde werkzaamheden.

Bij de vaststelling is rekening gehouden met wat gebruikelijk is in de sector, met de normeringen van DNB en met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. De bestuurders ontvingen in totaal € 565 duizend (2021: € 665 duizend). Hierin is ook de bezoldiging van de uitvoerend bestuurders, tevens directieleden van het Bestuursbureau, opgenomen. Deze kosten maken onderdeel uit van de post Personeelskosten. De bezoldiging voor de uitvoerende bestuurders bedraagt derhalve € 392 duizend (2021: € 395 duizend).

Bij de vergoeding van de VO-leden is onderscheid gemaakt naar de functie die het VO-lid vervult (voorzitter, vicevoorzitter, secretaris, lid en plaatsvervangend lid). Pensioengerechtigde leden van het VO hebben in 2022 een kostenvergoeding en een vergoeding voor gemaakte reiskosten ontvangen. De VO-leden die in dienst zijn bij een van de werkgevers ontvangen geen separate vergoeding van het Fonds. De leden van het VO ontvingen in totaal € 118 duizend (2021: € 111 duizend).

Personeel

Gedurende het boekjaar 2022 had het Fonds geen personeelsleden in dienst. De directie van het Fonds en de medewerkers van het Bestuursbureau zijn in dienst van ING Bank Personeel B.V. of zijn door het Fonds extern ingehuurd.

Toelichting P - Overige baten en lasten

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Overige baten en lasten	0	0

Belastingen

De activiteiten van het Fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

**Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022**

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

ACTUARIËLE ANALYSE

Figuur 43 - Actuariële analyse

(Bedragen in miljoenen euro's)	2022	2021
Wijziging rentetermijnstructuur	6.843	2.218
Beleggingsopbrengsten	-6.717	2.002
Premies	0	0
Waardeoverdrachten	0	1
Kosten	5	5
Uitkeringen	1	1
Kanssystemen	19	13
Reguliere mutaties	-1	-1
Toeslagverlening	-1.315	-528
Wijziging actuariële grondslagen	-111	0
Overige oorzaken	2	7
	-1.274	3.718

Wijziging rentetermijnstructuur

Door de in 2022 stijgende swaprente werd de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenfonds verlaagd met € 6.843 miljoen. In 2021 leidde de stijging van de rente tot een afname van € 2.218 miljoen.

Beleggingsopbrengsten

De ontvangsten van het Fonds bestaan onder meer uit het directe rendement op de beleggingen, zijnde interest, dividend en huuropbrengsten en het indirecte rendement, verminderd met de beleggingskosten. Deze inkomsten worden geacht beschikbaar te zijn voor de financiering van de benodigde interesttoevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen. Bij het Fonds voeren we een beleid om het renterisico grotendeels af te dekken. Deze rente-afdekking vormt een voorname component van de beleggingsresultaten. De rente-afdekking bedroeg per ultimo 2022 110,9% van de rentegevoeligheid van de nominale verplichtingen.

Premies

Het actuariële resultaat op premies is nihil. Gezien het gesloten karakter van het Fonds ontvangen we geen premies meer voor pensioenopbouw en vindt er ook geen opbouw meer plaats in de voorziening pensioenverplichtingen.

Waardeoverdrachten

Dit is het resultaat door het verschil tussen de waarde van overgedragen pensioenen op basis van wettelijke overdrachtsfactoren en de fondsspecifieke waarderingsfactoren.

Kosten

Het resultaat op kosten is het verschil tussen de beschikbare kostendekking en de daadwerkelijke uitgaven. Over 2022 resteert een batig saldo van € 6 miljoen.

Uitkeringen

Over 2022 resteerde een klein batig saldo van € 1 miljoen als gevolg van vrijval van pensioengelden waarvan de rechthebbenden zich niet gemeld hebben bij het Fonds en door het Fonds ook niet opgespoord konden worden.

Kanssystemen

Dit resultaat betreft voornamelijk de actuariële resultaten op sterfte (zowel langlevens als kortlevens) en arbeidsongeschiktheid.

Reguliere mutaties

Onder dit resultaat vallen onder andere correcties van pensioenen, resultaten door gemaakte flexibiliseringskeuzes door deelnemers en reserveringsverschillen bij statusovergangen.

Toeslagverlening

Dit zijn de lasten voor de verhoging van pensioenen vanwege de verleende toeslagen gedurende 2022.

Overige oorzaken

De post Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen wordt in 2022 grotendeels veroorzaakt door de aanpassing van de actuariële grondslagen. Door de overgang naar de nieuwe AG-prognosetafel stijgt de voorziening met € 111 miljoen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL

VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

RISICOPARAGRAAF

In de risicoparagraaf lichten we het beleid van integrale risicobeheersing uitgebreid toe. Bij het Fonds zien we het balansrisico als een van de belangrijkste risico's. Het kan zich in financiële termen manifesteren in een solvabiliteitsrisico, namelijk dat het Fonds niet over voldoende middelen beschikt om de pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

In deze paragraaf lichten we een aantal specifieke financiële risico's nader toe en kwantificeren we ze in overeenstemming met de solvabiliteitsvoorschriften die gelden voor pensioenfonds. De onderliggende basis is het DNB standaardmodel, waarin de risicofactoren worden aangeduid met S1 tot en met S10.

In 2022 heeft de oorlog in Oekraïne grote impact op de financiële markten gehad. Hoewel deze crisis niet aan ons voorbijgaat, is er geen aanleiding geweest voor verandering van het door het Fonds gevoerde beleid met betrekking tot financiële risico's of de beoordeling van de benodigde buffers.

De in deze paragraaf gepresenteerde beleggingscijfers wijken af van de in de balans gepresenteerde cijfers. In de balans rekenen we de beleggingen in de aandelen en vastrentende waarden beleggingsfondsen geheel toe aan de hoofdcategorie waarin het betreffende beleggingsfonds belegt. Ten behoeve van de FTK-risicocijfers rekenen we de beleggingen in deze fondsen op basis van het doorkijkprincipe toe aan de betreffende categorie. De volgende tabel geeft weer hoe de bedragen uit de balans aangesloten kunnen worden met de bedragen uit de risicoparagraaf.

Figuur 44 - Verdeling ten behoeve van FTK-risicocijfers

2022 (Bedragen in miljoenen euro's)	Balans	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed	Derivaten	Cash	Risicoparagraaf
Vastrentende waarden	17.737	438	0	0	0	0	18.175
Aandelen	4.392	0	0	0	0	0	4.392
Vastgoed	3.256	0	0	0	0	0	3.256
Overige beleggingen	438	-438	0	0	0	0	0
Derivaten	-328	0	0	0	0	0	-328
Subtotaal	25.495	0	0	0	0	0	25.495
Overlopende activa/passiva	10	0	0	0	0	0	10
Totaal	25.505	-3	0	0	0	0	25.505

2021 (Bedragen in miljoenen euro's)	Balans	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed	Derivaten	Cash	Risicoparagraaf
Vastrentende waarden	23.850	383	0	0	0	0	24.233
Aandelen	5.917	0	0	0	0	0	5.917
Vastgoed	2.707	0	0	0	0	0	2.707
Overige beleggingen	373	-373	0	0	0	0	0
Derivaten	75	0	0	0	0	0	75
Subtotaal	32.922	10	0	0	0	0	32.932
Overlopende activa/passiva	10	-10	0	0	0	0	0
Totaal	32.932	0	0	0	0	0	32.932

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Financiële risico's

Solvabiliteitsrisico

Bij het Fonds houden we buffers aan om risico's op te vangen. We doen er alles aan om voldoende solvabel te zijn, zodat eventueel nadelige gevolgen van een niet goed beheerst solvabiliteitsrisico niet doorvloeien naar de deelnemers.

We meten het solvabiliteitsrisico van het Fonds vanuit het dekkingsgraadrisico. Dit dekkingsgraadrisico drukken we uit als standaarddeviatie ten opzichte van de actuele dekkingsgraad, voor zowel het nominale als het reële dekkingsgraadrisico.

Het beleid voor het managen van het dekkingsgraadrisico is vastgelegd in het risicomanagementbeleid van het Fonds. De gedetailleerde uitwerking en toepassing ervan hebben we opgenomen in het balansbeheerplan van 2020-2022. Vanaf 2023 zal een nieuw balansbeheerplan geëffectueerd worden, geldend tot en met 2026.

Een andere maat voor het solvabiliteitsrisico is het vereist eigen vermogen (VEV). Deze methode is voorgeschreven door de toezichthouder. Sinds 2015 wordt getoetst op het strategisch vereist vermogen zoals voorgeschreven door DNB. Voor het Fonds is het strategisch VEV als volgt opgebouwd:

Figuur 45 - Solvabiliteitsrisico's

	2022	2021
S1 Renterisico	214	64
S2 Zakelijke waardenrisico	1.233	1.817
S3 Valutarisico	637	773
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	1.014	1.495
S6 Verzekeringstechnisch risico	383	584
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief risico	0	0
Diversificatie- en correlatie-effect	-1.294	-1.700
Vereist eigen vermogen	2.187	3.033
DNB-Dekkingsgraad	152,6%	146,1%
DNB-Beleidsdekkingsgraad	156,5%	138,8%
Minimaal vereist vermogen	104,0%	104,0%
Vereist vermogen	113,2%	113,6%

De dekkingsgraad van het Fonds volgens de DNB-rentecurve is het afgelopen jaar toegenomen van 146,1% (2021) tot 152,6% (2022). De beleidsdekkingsgraad bedraagt ultimo boekjaar 156,5% (2021: 138,8%).

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Figuur 46 - Risicopercentages

	2022	2021
S1 Renterisico	0,7%	0,0%
S2 Zakelijke waardenrisico	6,2%	6,9%
S3 Valutarisico	1,1%	0,9%
S4 Grondstoffenrisico	0,0%	0,0%
S5 Kredietrisico	4,8%	5,3%
S6 Verzekeringstechnisch risico	0,4%	0,5%
S7 Liquiditeitsrisico	0,0%	0,0%
S8 Concentratierisico	0,0%	0,0%
S9 Operationeel risico	0,0%	0,0%
S10 Actief risico	0,0%	0,0%
Vereist eigen vermogen	13,2%	13,6%
DNB toets-surplus	56,6%	38,8%
Surplus	43,4%	25,2%

Bij het Fonds bepalen we het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsmix. Het vereist eigen vermogen is ten opzichte van 2021 niet veel gewijzigd.

S1. Renterisico

We beheersen het renterisico van het Fonds onder andere door de rentegevoeligheid van de beleggingen niet te veel te laten afwijken van de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Hiervoor hebben we een rente-afdeckingsbeleid ontwikkeld.

Ook de veranderingen van de rentecurve hebben grote invloed op de dekkingsgraad van het Fonds. Dit renterisico dekken we voor een gedeelte af door middel van renteswaps en obligaties. Het resterende risico kan worden onderverdeeld in swapspreadrisko en cashflowmismatchrisico.

De onderstaande tabel geeft zowel de duratie als de basispuntgevoeligheid van de verplichtingen en de beleggingen weer. Beide maatstaven illustreren een rentegevoeligheid. De duratie is de gemiddelde rentelooptijd. De basispuntgevoeligheid is de waardeverandering bij een parallelle verandering van de rentecurve van 1 basispunt. Ook de rente-afdeckingsratio's zijn gebaseerd op een parallelle schok van 1 basispunt.

Figuur 47 - Renterisico

	2022	2021
Verplichtingen		
Marktwaaarde (mln)	16.565	22.719
Duratie	15,2	17,6
Beleggingen		
Marktwaaarde (mln)	25.505	32.932
Duratie vastrentende waarden (incl. derivaten)	15,9	21,1
Verplichtingen t.o.v. beleggingen		
Rente-afdekking ratio	110,9%	124,5%
Rente-afdekking ratio (reële verplichtingen)	80,0%	80,0%

Sinds 2020 baseren we bij het Fonds de rente-afdekking primair op de reële verplichtingen. Gegeven de macro-economische omstandigheden is in 2022 de rentehedge afgebouwd. Daarnaast is er een bovengrens van 120% ingesteld gebaseerd op de nominale verplichtingen.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL

VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

De duratie van de verplichtingen bedraagt 15,2 (31 december 2021: 17,6). De duratie van de portefeuille Vastrentende waarden inclusief rentederivaten bedraagt 15,9 (31 december 2021: 21,1). Exclusief derivaten bedraagt deze duratie 13,5 (31 december 2021: 16,5).

Swapspreadriscico

We waarderen de verplichtingen door ze contant te maken met behulp van de swaprentes. Bij het Fonds lopen we een swapspreadriscico omdat een deel van de rente-afdekking plaatsvindt met obligaties. Het swapspreadriscico ontstaat doordat de rente op (staats)obligaties niet altijd gelijk beweegt met de swaprentes waarmee de verplichtingen worden gewaardeerd. In de periodieke risicomonitor wordt de bijdrage van het swapspreadriscico aan het totale balansrisico berekend en gemonitord.

Cashflowmismatch

De verplichtingen resulteren in cashflows. We maken bij het Fonds keuzes ten aanzien van de mate waarin het patroon van de verplichtingen-cashflows en van de vastrentende-waarden-cashflows op elkaar worden afgestemd.

Binnen de afdekking van de cashflows maken we keuzes voor andere looptijdverdeling dan de verplichtingen. Het risico van het kiezen van andere looptijden manifesteert zich bij een niet-parallelle beweging van de rentecurve.

Inflatierisico

De verplichtingen van het Fonds hebben een lange looptijd, waardoor de gevoeligheid voor ontwikkelingen van de inflatie groot is. In een reële wereld is een hoger dan verwachte inflatie negatief voor de onze dekkingsgraad. Het doel van de inflatieafdekking die we toepassen is het beschermen van het Fonds tegen veranderingen in de verwachting omtrent inflatie. Als de inflatieverwachting sterk stijgt, daalt de reële dekkingsgraad, waardoor de toeslag-ambitie mogelijk in gevaar komt.

Ten behoeve van het opvangen van onverwachte inflatie maken we gebruik van 'inflation linked bonds' (ILB) en 'inflation linked swaps' (ILS). In de beheersing van het inflatierisico houden we er daarbij rekening mee dat de waardeontwikkeling van deze producten niet vanzelfsprekend resulteert in een volledige afdekking van de inflatie. Dit omdat de aan die producten onderliggende prijs- en loonontwikkelingen kunnen afwijken van de voor het Fonds relevante prijs- en loonontwikkelingen.

Voor het renterisico is € 214 miljoen opgenomen in de berekening van het VEV (2021: € 64 miljoen).

S2. Zakelijke waardenrisico

Het zakelijke waardenrisico richt zich primair op de beleggingscategorieën Vastgoed en Aandelen, als onderdeel van de returnportefeuille. Deze beleggingscategorieën vormen een onderdeel van ons beleggingsbeleid, waarin de strategische beleggingsmix en het hieraan gekoppelde risicobudget richtsnoer zijn voor de returnportefeuille.

Voor beide beleggingscategorieën (Vastgoed en Aandelen) voeren we een uitgebreide selectie van fondsbeheerders uit. Vervolgens definiëren we de bijbehorende mandaten, inclusief de te hanteren benchmark. Daarna voeren we doorlopende monitoring uit op de ontwikkelingen van de portefeuille. Hierbij wordt onder andere het gerealiseerde rendement beoordeeld en afgezet tegen de benchmark.

Marktrisico

Het Fonds staat bloot aan marktrisico. Dat is het risico van mogelijke daling van de marktwaarde van de beleggingen in onder andere zakelijke en vastrentende waarden. Dit marktrisico is onderdeel van het balansrisico.

Een aantal rekenvoorbeelden:

- Een daling van aandelen in ontwikkelde markten van 30% leidt tot een afname van het resultaat en het eigen vermogen met € 911 miljoen (2021: € 1.324 miljoen).
- Een daling van aandelen in opkomende markten van 40% leidt tot een afname van het resultaat en het eigen vermogen met € 387 miljoen (2021: € 404 miljoen).
- Een daling van indirect beursgenoteerd vastgoed en indirect niet-beursgenoteerd vastgoed van respectievelijk 30% en 15% leidt tot een afname van het resultaat en het eigen vermogen met € 685 miljoen (2021: € 584 miljoen).
- Een daling van de niet-beursgenoteerde aandelen (private equity) met 40% leidt tot een afname van het resultaat en het eigen vermogen met € 152 miljoen (2021: € 201 miljoen).

Voor het zakelijk waardenrisico is € 1.233 miljoen opgenomen in de berekening van het VEV (2021: € 1.817 miljoen).

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

[Risicoparagraaf](#)

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

S3. Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen in vreemde valuta verandert als gevolg van een verandering in de valutakoersen.

Voor 6 belangrijke valuta's in de returnportefeuille hebben we de risico's afgedekt ten opzichte van de euro. De valutarisico's in de matchingportefeuille zijn volledig afgedekt.

De lokale valuta in de portefeuille opkomende landen dekken we bij het Fonds niet af.

Figuur 48 - Valutarisico

Totaal Beleggingen voor risico Pensioenfonds naar valuta voor en na afdekking 2022	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
Euro	1.026	358	16.421	-400	17.405	2.054	19.459
Amerikaanse Dollar	1.281	2.215	1.281	0	4.777	-1.585	3.192
Australische Dollar	363	61	35	0	459	-142	317
Britse Pond	90	66	0	0	156	-42	114
Canadese Dollar	12	176	0	0	188	-46	142
Hong Kong Dollar	211	189	0	0	400	-55	345
Japanse Yen	229	231	0	0	460	-112	348
Zwitserse Frank	16	142	0	0	158	0	158
Overige valuta's en overige activa en passiva begrepen in beleggingsfondsen	28	954	438	10	1.430	0	1.430
	3.256	4.392	18.175	-390	25.433	72	25.505

Totaal Beleggingen voor risico Pensioenfonds naar valuta voor en na afdekking 2021	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
Euro	991	558	22.189	88	23.826	2.351	26.177
Amerikaanse Dollar	958	3.266	1.620	0	5.844	-1.979	3.865
Australische Dollar	304	124	42	0	470	-151	319
Britse Pond	29	138	0	0	167	-5	162
Canadese Dollar	14	208	0	0	222	-54	168
Hong Kong Dollar	184	220	0	0	404	-51	353
Japanse Yen	197	288	0	0	485	-125	360
Zwitserse Frank	15	153	0	0	168	0	168
Overige valuta's en overige activa en passiva begrepen in beleggingsfondsen	15	962	382	0	1.359	1	1.360
	2.707	5.917	24.233	88	32.945	-13	32.932

Een rekenvoorbeeld:

- Een daling van de vreemde valuta's ten opzichte van de euro met 20% leidt, na valuta-afdekking, tot een vermindering van het resultaat en het eigen vermogen met € 956 miljoen (2021: € 1.055 miljoen).

Voor het valutarisico is € 637 miljoen opgenomen in de berekening van het VEV (2021: € 773 miljoen).

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

S4. Grondstoffenrisico

Zowel in 2022 als in 2021 hebben we bij het Fonds niet belegd in grondstoffen.

Voor het grondstoffenrisico is geen bijdrage opgenomen in de berekening van het VEV (2021: geen).

S5. Kredietrisico

Onder kredietrisico verstaan we het risico dat een tegenpartij betalingsverplichtingen niet nakomt. Het kredietrisico van de beleggingen wordt op maandbasis gemonitord door de externe vermogensbeheerders binnen door het Fonds vastgestelde randvoorwaarden. Bij de aanstelling van vermogensbeheerders worden in het mandaat afspraken gemaakt over de mate van het kredietrisico dat we bij het Fonds maximaal bereid zijn te lopen. Voor de intern beheerde portefeuille Staatsobligaties hebben we ook grenzen aan kredietwaardigheid gesteld.

Figuur 49 - Kredietrisico per categorie

Verdeling vastrentende waarden per risicocategorie	2022		2021	
	€	%	€	%
AAA	8.651	47,6%	12.366	51,0%
AA	7.575	41,7%	9.878	40,8%
A	415	2,3%	326	1,3%
BBB	725	4,0%	529	2,2%
Lager dan BBB	579	3,2%	871	3,6%
No rating	230	1,2%	263	1,1%
	18.175	100,0%	24.233	100,0%

Als er bij een belegging sprake is van meerdere ratings (risicocategorieën) houden we bij de indeling om redenen van risicobeperking de laagste van de gepubliceerde ratings aan.

Figuur 50 - Kredietrisico naar looptijd

Verdeling vastrentende waarden naar looptijd	2022		2021	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 6 maanden	1.937	10,7%	1.849	7,6%
Resterende looptijd 6 maanden - 1 jaar	98	0,5%	100	0,4%
Resterende looptijd 1 jaar - 5 jaar	1.087	6,0%	1.011	4,2%
Resterende looptijd > 5 jaar	15.053	82,8%	21.273	87,8%
	18.175	100,0%	24.233	100,0%

De marktwaarde van de kredietgevoelige producten daalt, als de door DNB vastgestelde schokken als referentie worden gebruikt, met € 1.253 miljoen (2021: € 1.868 miljoen).

Voor het kredietrisico is € 1.014 miljoen opgenomen in de berekening van het VEV (2021: € 1.495 miljoen).

S6. Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste en daarnaast voor het Fonds grootste verzekeringstechnische risico is het langlevensrisico. Onder langlevensrisico verstaan we het risico dat deelnemers, gemiddeld genomen, langer leven dan werd aangenomen bij de waardering van de technische voorzieningen. De technische voorzieningen bieden in dat geval onvoldoende dekking voor de toekomstige pensioen-uitkeringen. We houden rekening met de voorzienbare trend in de overlevingskansen door gebruik te maken van de meest recente sterftetekansen en prognoses van het Actuariële Genootschap.

Daarnaast rekenen we met het verzekeringstechnische risico: kortlevensrisico is het risico dat deelnemers eerder komen te overlijden dan bij de waardering van de technische voorzieningen werd aangenomen. Dit risico doet zich voor bij pensioenvormen die uitkeringen bij overlijden kennen, zoals nabestaandenpensioenen. Dit risico wordt grotendeels gemitigeerd door gelijktijdige vrijval van het ouderdomspensioen. De omvang van dit risico is beperkt.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Voor het verzekeringstechnisch risico is € 383 miljoen opgenomen in de berekening van het VEV (2021: € 584 miljoen).

De bepaling van de pensioenverplichtingen is gebaseerd op de levensverwachtingen zoals die eind 2022 door het Actuarieel Genootschap zijn gepubliceerd in de prognosetafel AG2022. Hiermee baseren we ons op de meest actuele informatie inzake levensverwachting. Op de prognosetafel passen we op grond van het deelnemersbestand van het Fonds een correctie toe. Op deze wijze wordt het langlevensrisico naar verwachting adequaat verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Dit neemt niet weg dat toekomstige ontwikkelingen kunnen leiden tot verdere verbetering of verslechtering van de levensduur en als gevolg hiervan mogelijk verdere verhoging of verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen. Jaarlijks toetsen we of de gebruikte aannames nog aansluiten bij de waarnemingen in het Fonds.

S7. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico van het Fonds kent drie verschillende oorzaken:

1. Liquiditeit van de beleggingen. Dit wordt altijd meegenomen bij de beleggingsbeslissing. We kiezen bij het Fonds bewust voor niet-liquide beleggingen als deze passen binnen het langetermijnbeleggingsprofiel.
2. De benodigde cashflows voor de betalingen van pensioenen en voor het voldoen aan de verplichtingen uit hoofde van de derivaten. Dit risico beheersen we door middel van een duidelijke cashflowplanning.
3. Het gebruik van derivaten. Bij het Fonds maken we gebruik van renteswaps en valutatermijncontracten om respectievelijk rente- en valutarisico af te dekken. Ook het liquiditeitsrisico wordt beheerst door middel van een duidelijke cashflowplanning binnen het kader van ons afdekbeleid.

Bij het Fonds maken we vooral gebruik van zogenaamde receiver renteswaps. Een receiver swap is een geldmarktproduct waarbij de koper de vaste rente ontvangt en de variabele rente betaalt. Door veranderingen in de rente verandert de waarde van de renteswap. Zo leidt een rentestijging tot een daling van de waarde van de receiver renteswaps. Om het tegenpartijrisico te beheersen wordt onderpand uitgewisseld. De onderpandverplichtingen worden voldaan uit de portefeuille staatsobligaties.

Voor het liquiditeitsrisico is geen bijdrage opgenomen in de berekening van het VEV (2021: geen).

S8. Concentratierisico

Onder concentratierisico verstaan we het risico van grote posities binnen de beleggingsportefeuille. Hierdoor kunnen bepaalde ontwikkelingen of gebeurtenissen een groot effect hebben op de waarde van de portefeuille. Bij het Fonds hanteren we op verschillende niveaus concentratielimieten. Het grootste deel van deze concentratielimieten monitoren we op dagelijkse basis.

Onze beleggingen in vastrentende waarden concentreren zich in de landen Nederland, Frankrijk en Duitsland. Dit risico monitoren we maandelijks aan de hand van de Risicomonitor en bovendien hebben we positielimieten opgenomen in de mandaten van de aangestelde vermogensbeheerders. Het netto risico wordt op die manier beheerst, reden waarom voor het concentratierisico geen buffer is opgenomen in de berekening van het VEV (2021: geen).

Figuur 51 - Vastgoed per regio

Verdeling vastgoed per regio	2022		2021	
	€	%	€	%
Europa	1.165	35,8%	1.070	39,5%
Noord-Amerika	1.166	35,8%	830	30,7%
Azië	549	16,9%	494	18,2%
Oceanië	363	11,1%	304	11,2%
Midden- en Zuid-Amerika	10	0,3%	7	0,3%
Afrika	3	0,1%	2	0,1%
	3.256	100,0%	2.707	100,0%

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Figuur 52 - Vastgoed per sector

Verdeling vastgoed per sector	2022		2021	
	€	%	€	%
Gemengd	1.775	54,6%	1.360	50,3%
Woningen	630	19,3%	540	19,9%
Industrieel vastgoed	535	16,4%	493	18,2%
Kantoren	159	4,9%	163	6,0%
Winkels	157	4,8%	151	5,6%
	3.256	100,0%	2.707	100,0%

De indeling naar sectoren is gebaseerd op het karakter van de betreffende vastgoedbeleggingsfondsen zoals dat is geformuleerd in de daartoe strekkende prospectussen.

Figuur 53 - Aandelen per categorie

Verdeling aandelen per categorie	2022		2021	
	€	%	€	%
Ontwikkelde markten	3.342	76,1%	4.817	81,4%
Opkomende markten	1.050	23,9%	1.100	18,6%
Overige activa en passiva begrepen in beleggingsfondsen	0	0,0%	0	0,0%
	4.392	100,0%	5.917	100,0%

Figuur 54 - Aandelen per regio

Verdeling aandelen (excl. private equity) per regio	2022		2021	
	€	%	€	%
Europa	2.106	52,5%	3.099	57,0%
Noord-Amerika	539	13,4%	838	15,4%
Azië	1.223	30,4%	1.305	24,0%
Oceanië	54	1,3%	43	0,8%
Midden- en Zuid-Amerika	69	1,7%	127	2,3%
Afrika	30	0,7%	29	0,5%
	4.021	100,0%	5.441	100,0%

De indeling van private equity naar sector is niet beschikbaar.

Figuur 55 - Private equity per regio

Verdeling private equity per regio	2022		2021	
	€	%	€	%
Europa	129	34,8%	179	37,6%
Noord-Amerika	185	49,9%	225	47,3%
Azië	57	15,3%	72	15,1%
	371	100,0%	476	100,0%

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERSOORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepalingToelichting op de balans
per 31 december 2022Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

Belangen groter dan 2% van het balanstotaal

Beleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal:

Figuur 56 - Grote posten

	2022	
	€	%
Staatsobligaties Duitsland	3.804	14,4%
Staatsobligaties Frankrijk	4.551	17,3%
Staatsobligaties Nederland	1.810	6,9%
Staatsobligaties Oostenrijk	764	2,9%
Staatsobligaties Verenigde Staten	532	2,0%
Staatsobligaties België	553	2,1%
Staatsobligaties 'European Union'	617	2,3%

S9. Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen of onverwachte gebeurtenissen. Met het realiseren van een 'In Control Statement' hebben we een belangrijke stap gezet in de beheersing van de operationele risico's.

Voor het operationeel risico is geen bijdrage opgenomen in de berekening van het VEV (2021: geen), aangezien we de kans en de impact op de solvabiliteitspositie van het Fonds als zeer beperkt inschatten.

S10. Actief beheer-risico

Risico voor actief beheer ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille en daarmee risico toevoegen. Volgens het standaardmodel dient in beginsel alleen een buffer voor actief beheer-risico becijferd te worden voor aandelen indien de 'tracking error' van de aandelenbeleggingen groter is dan 1%. Met de tracking error meten we in hoeverre de aandelenbeheerder zich actief positioneert ten opzichte van de gekozen benchmark. Bij de berekening van het actief beheer-risico dient daarnaast rekening gehouden te worden met de 'total expense ratio' (T.E.R) van de aandelenbeleggingen.

Voor het Fonds is deze benadering niet geschikt vanwege de aard van de actief beheerde portefeuille. De risicoreductie van de zogeheten 'low volatility'-mandaten ten opzichte van een wereldwijd passief mandaat, compenseert meer dan het risico dat de vermogensbeheerders toevoegen als gevolg van actieve posities ten opzichte van de benchmark. Voor het actief beheer-risico is derhalve geen bijdrage opgenomen in de berekening van het VEV (2021: geen).

Diversificatie

In de berekeningen stellen we eerst vast welke buffers er nodig zijn voor de individuele risico's. Omdat DNB aangeeft dat deze risico's zich waarschijnlijk niet gelijktijdig zullen voordoen, mag er op de individuele buffers een bedrag in mindering worden gebracht op grond van de veronderstelde correlatie tussen met name het rente-, aandelen-, vastgoed- en kredietrisico. Deze waarde heet het diversificatie-effect. Bij het Fonds kennen we mede dankzij ons beleid op het gebied van balans-beheer een relatief hoog diversificatie-effect van € 1.294 miljoen (2021: € 1.700 miljoen).

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Conform de Pensioenwet toetst de Commissie Parameters uiterlijk iedere vijf jaar de voorgeschreven economische en rekenkundige uitgangspunten en komt vervolgens met haar oordeel. Het vorige advies dateert uit 2019. Met de mogelijke inwerkingtreding van de Wtp per 1 juli 2023 is de commissie gevraagd om eerder met een nieuw advies te komen.

Onderdeel van het advies is het vaststellen van de parameters van de zogeheten UFR-methode. Met het advies heeft DNB besloten een aanpassing door te voeren in de UFR-methodiek die vanaf 1 januari 2021 stapsgewijs werd doorgevoerd. De belangrijkste wijziging is dat de nieuwe UFR-methode leidt tot een DNB-curve die tot een looptijd van 50 jaar gelijk is aan de swapcurve.

In de per 31 december 2022 berekende voorzieningen en dekkingsgraden is rekening gehouden met de tot dat moment geldende stapsgewijze invoering van de UFR-methodiek. De meest recente aanpassing hierin dateert van 1 januari 2022. De wijziging volgens het advies van de Commissie Parameters van 30 november 2022 gaat in per 1 januari 2023. De impact van de verschillende aanpassingen in de DNB-rentetermijnstructuren op de voorzieningen en dekkingsgraden is in de volgende tabel weergegeven.

Besluit toeslagverlening na balansdatum

Door middel van het verlenen van toeslagen (indexatie) streeft het Fonds zo veel mogelijk naar waardeverste pensioenen. Voor een groep deelnemers betekent dit dat het Fonds streeft naar verhoging van de pensioenen met de cao-loonsverhogingen van ING Bank of NN Group. Voor een andere groep deelnemers streeft het Fonds naar verhoging met de afgeleide prijsindex (inflatie).

De pensioenen van de deelnemers die de loonindex van NN volgen zijn met terugwerkende kracht met 3% verhoogd per 1 juli 2022 en per 1 maart 2023 verhoogd met nogmaals 3%. Deze verhogingen en de timing daarvan zijn gekoppeld aan de cao-loonstijgingen van NN Group. Aangezien het besluit over deze verhogingen in 2023 is genomen, is conform de richtlijnen ook de verhoging met terugwerkende kracht per 1 juli 2022 niet verwerkt in de dekkingsgraden in dit jaarverslag. Deze toeslagen van 3% hebben tezamen geleid tot een stijging van de pensioenverplichting van 0,3% per maart 2023. Hierdoor zijn de dekkingsgraden van maart 2023 iets afgenomen.

Figuur 57 - nUFR

	Huidige RTS	RTS methodiek 2023
Technische voorziening	16.542	16.565
Dekkingsgraad	152,6%	152,4%
Strategisch vereiste dekkingsgraad	113,2%	113,2%

Bestemming saldo van baten en lasten

De bestemming van het saldo van baten en lasten is niet statutair vastgelegd en wordt conform de Abtn verdeeld. We hebben het saldo conform onderstaande verdeling aan de reserves in de balans toegevoegd.

Figuur 58 - Saldobestemming 2022

Bestemming van het saldo	2022	2021
Algemene reserves	-1.209	3.700
Bestemmingsreserve	-65	18
	-1.274	3.718

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

Balans per 31 december 2022

Staat van baten en lasten
over 2022

Kasstroomoverzicht over 2022

Grondslagen voor waardering
en resultaatbepaling

Toelichting op de balans
per 31 december 2022

Toelichting op de staat
van baten en lasten
per 31 december 2022

Actuariële analyse

Risicoparagraaf

Gebeurtenissen na balansdatum

OVERIGE GEGEVENS

ACTUARIËLE VERKLARING

STICHTING PENSIOENFONDS ING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds ING te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds ING, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Omdat Mercer (Nederland) B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Mercer (Nederland) B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 0,2% van de technische voorzieningen (ofwel € 33,1 miljoen). Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 12,5 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds ING is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Amstelveen, 26 mei 2023

Mevrouw drs. J.C.M. Hofmans AAG

Mercer (Nederland) B.V.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJK ACCOUNTANT

Aan: het algemeen bestuur van Stichting Pensioenfonds ING

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2022 van Stichting Pensioenfonds ING te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds ING per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022
- de staat van baten en lasten over 2022
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds ING (hierna: het Fonds) zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

INFORMATIE TER ONDERSTEUNING VAN ONS OORDEEL

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds ING voert als gesloten ondernemingspensioenfonds de pensioenregeling uit zoals die tot 2014 gold voor (ex-)werknemers van maatschappijen die tot de groep van ING Bank N.V. of NN Group N.V. behoorden. Het vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Het Fonds beschikt over een eigen Bestuursbureau waarmee zij de uitvoering door de externe vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder monitort. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit	
Materialiteit	€ 253 miljoen (2021: € 329 miljoen)
Toegepaste benchmark	1,0% van het (afgeronde) pensioenvermogen per 31 december 2022, zijnde het totaal van de voorziening voor pensioenverplichtingen en het stichtingskapitaal en de algemene reserve.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de audit commissie overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 12,5 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een ondernemingspensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit en cybersecurity. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van vastrentende waarden en derivaten, de bepaling van de daaruit volgende kasstromen als basis voor de bepaling van het vereist eigen vermogen en de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het uitvoerend bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het niet-uitvoerend bestuur het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk Risicobeleid van het jaarverslag, waarin het Bestuur zijn (fraude)risico-analyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de Gedragscode, Klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisico-factoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het algemeen bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in de grondslagen in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Ook hebben wij data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties.

Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het Bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het Bestuursbureau en de uitvoeringsorganisaties).

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfonds, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het Bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennisnemen van rapporten van de sleutelfunctiehouders en de compliance afdeling en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van de correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Algemene grondslagen' van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het Bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van Fonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het Bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het Bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen belangrijke wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting [F] Bestemmingsreserve van de jaarrekening.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.</p>
Onze controleaanpak	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2022 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certifierend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariel rapport van de certifierend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen de key items: de toepassing van de Prognose Tafels AG2022 en de toeslagverlening per 1 januari 2023. • Daarnaast heeft de certifierend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certifierend actuaris. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico	<p>De beleggingen voor risico van het Fonds (hierna: beleggingen) zijn een significante post op de balans van het Fonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen.</p> <p>De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in onderhandse leningen en derivaten.</p> <p>De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name hypotheek, private equity en indirect vastgoed kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.</p> <p>Het Fonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf 'Specifieke grondslagen – Vastrentende waarden, Aandelen, Vastgoed, Overige beleggingen en Derivaten' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting [A] Beleggingen voor risico Pensioenfonds – Waarderingsmethode. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2022 per saldo afgerond € 13 miljoen in onderhandse leningen, € 328 miljoen negatief is belegd in derivaten, € 1.529 miljoen in hypotheek, € 371 in private equity en dat voor € 3.050 miljoen is belegd in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen. Dit betreft 17,6% van de totale beleggingen.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.</p>
Onze controleaanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2022. • Voor de posities in niet-beursgenoteerde fondsen hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2022. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het Fonds. Voor zover wij geen zekerheid kunnen verkrijgen uit een jaarrekening per 31 december 2022, omdat deze niet tijdig beschikbaar is of omdat het boekjaar van de betreffende fondsen niet gelijk is aan het boekjaar van het Fonds, hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden bestonden uit het onderzoeken van eerdere jaarrekeningen (back-testing) en het vaststellen van de aansluiting met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Als onderdeel van de genoemde werkzaamheden hebben wij de impact van nieuwe informatie tot de datum van onze controleverklaring gemonitord en vastgesteld dat significante ontwikkelingen zijn verwerkt. • Voor de waardering van de derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals valuta (termijn) koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij eigen waarderingspecialisten betrokken. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	<p>De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds betreffen een significante post in de balans van het Fonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van een uit de markt afgeleide rentetermijnstructuur (de swapcurve) alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan het subjectieve element de kostenopslag van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt.</p> <p>Het Fonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen beschreven in paragraaf 'Specifieke grondslagen – Technische voorzieningen' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting [G] 'Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenfonds en toelichting [M] 'Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds'. Uit deze toelichting blijkt dat een (schattings)wijzigingen heeft plaatsgevonden door de overgang naar nieuwe Prognosetafels. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 111 miljoen hoger uitgekomen en heeft dit geleid tot een verlaging van de dekkingsgraad met 0,7%.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.</p>
Onze controleaanpak	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van het Fonds. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2022. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de swapcurve per 31 december 2022.</p>

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen (vervolg)

Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Fonds per 31 december 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het algemeen bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaire en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist gelet op de besluitvorming van het Bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen mede met behulp van data analyse, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2022 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Uitvoering van vermogensbeheer en pensioenbeheer processen bij de uitvoeringsorganisatie

Risico	<p>Het Fonds heeft de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer uitbesteed aan derde partijen. Het Bestuur blijft conform wetgeving eindverantwoordelijk voor de gehele dienstverleningsketen. De financiële informatie die ontvangen wordt van deze partijen is opgenomen in de jaarrekening van het Fonds. Het Fonds heeft dit toegelicht in paragraaf 'Risicobeeld 2022' van het hoofdstuk 'Risicobeleid' van het jaarverslag.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de uitbesteede processen niet goed worden beheerd en dat de ontvangen financiële informatie van de uitbestedingspartijen niet betrouwbaar is.</p>
Onze controleaanpak	<p>Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening, hebben wij de juiste werking van interne beheersmaatregelen bij de uitvoeringsorganisatie(s) geëvalueerd op basis van de ontvangen ISAE 3402 of soortgelijke rapportages. Verder hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd zoals cijferanalyses en deelwaarnemingen gericht op de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen aanwijzingen die duiden op materiële tekortkomingen in de beheersing van uitbesteede processen of in de betrouwbaarheid van financiële informatie ontvangen van de uitbestedingspartijen die relevant zijn voor de totstandkoming van de jaarrekening.</p>

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE DOOR WET- OF REGELGEVING GESTELDE VEREISTEN

Benoeming

Wij zijn door het Bestuur op 5 december 2014 benoemd als accountant van Stichting Pensioenfonds ING vanaf de controle van het boekjaar 2014 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten geleverd als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Bestuur afwegen of het Fonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het algemeen bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het Fonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De audit commissie bestaat uit niet-uitvoerende bestuursleden van het Bestuur en is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het Fonds.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het Fonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het aBestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met het Bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

In dit kader geven wij ook een verklaring aan de auditcommissie op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan het Bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het Bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het Bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 26 mei 2023

w.g. A. Snaak RA
Ernst & Young Accountants LLP

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

STATUTAIRE REGELING OMTRENT DE BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN

De bestemming van het saldo van baten en lasten is niet statutair vastgelegd.

- INHOUDSOPGAVE
- KERNCIJFERS
- VOORWOORD
- PROFIEL VAN HET FONDS
- BESTUURSVERSLAG
- VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS
- ORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN
- JAARREKENING
- OVERIGE GEGEVENS**
  - Actuariële verklaring
  - Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant
  - Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten
  - Organisatie en personalia
  - Begrippen en afkortingen

ORGANISATIE EN PERSONALIA

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de bestuurs- en toezichhoudende functies en van de functionarissen die daarbij betrokken zijn. Ook verklaren we de relatie tussen Pensioenfonds ING en de CDC Pensioenfonds.

Het Fonds werkt met een omgekeerd gemengd bestuursmodel. In het Algemeen Bestuur hebben zowel uitvoerend bestuurders als niet-uitvoerend bestuurders zitting, onder leiding van een onafhankelijk voorzitter. De niet-uitvoerend bestuurders vervullen daarin vooral een toezichhoudende rol op de uitvoering van het beleid. De twee uitvoerend bestuurders dragen zorg voor de dagelijkse aansturing en de voorbereiding en uitvoering van het beleid. Het Bestuur als geheel draagt kort gezegd zorg voor de beleidsbepaling. De voorzitter ziet toe op het goed en onafhankelijk laten functioneren van het intern toezicht en het goed functioneren van het gehele Bestuur.

Het Bestuur legt over het gevoerde beleid verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (VO).

Figuur 59 - Organisatiestructuur

- INHOUDSOPGAVE
- KERNCIJFERS
- VOORWOORD
- PROFIEL VAN HET FONDS
- BESTUURSVERSLAG
- VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS
- OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN
- JAARREKENING
- OVERIGE GEGEVENS
  - Actuariële verklaring
  - Controleverklaring van de onafhankelijk accountant
  - Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten
  - Organisatie en personalia
  - Begrippen en afkortingen

Samenstelling Bestuur

De samenstelling van het Bestuur was in 2022 als volgt:

Figuur 60 - Samenstelling Bestuur

Bestuurders	Functie	Benoemd op voordracht van	Benoemingsperiode (termijn)	Leeftijd
Dhr. drs. J.W.M. van der Knaap	Voorzitter	Onafhankelijk	jan 2021 - jan 2025 (2)	62
Dhr. drs. P. Elenbaas	Niet-uitvoerend bestuurder	Werkgevers	apr 2022 - apr 2026 (1)	47
Dhr. drs. P.J.M. van Meel AAG	Uitvoerend bestuurder	Onafhankelijk	n.v.t.	52
Dhr. drs. A.N. Jager AAG	Niet-uitvoerend bestuurder	Gepensioneerden	dec 2022 - dec 2026 (1)	54
Dhr. ir W.M. Kastelijn	Niet-uitvoerend bestuurder	Gepensioneerden	dec 2018 - dec 2022 (2)	74
Mw. drs. A. Tromp	Niet-uitvoerend bestuurder	Werknemers	sept 2020 - sept 2024 (1)	52
Dhr. drs. W.H. van Iersel RBA	Uitvoerend bestuurder	Onafhankelijk	n.v.t.	60

Dhr. drs. J.W.M. van der Knaap

Dhr. drs. P. Elenbaas

Dhr. drs. P.J.M. van Meel AAG

Dhr. drs. A.N. Jager AAG

Dhr. ir W.M. Kastelijn

Mw. drs. A. Tromp

Dhr. drs. W.H. van Iersel RBA

Dhr. prof. dr. L. Paape RA RO CIA

Per januari 2023 is de heer Kastelijn afgetreden als niet-uitvoerend bestuurder. De heer Paape is voorgedragen als zijn opvolger. Per februari 2023 is de heer Paape door de DNB goedgekeurd en is hij als niet-uitvoerend bestuurder toegetreden tot het Bestuur. Daarnaast zijn de heren Elenbaas en Jager gedurende 2022 toegetreden tot het Bestuur als niet-uitvoerend bestuurder, na goedkeuring van de DNB.

Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur legt verantwoording af aan het VO over het beleid en de wijze waarop dat is uitgevoerd. Het VO heeft daarnaast een aantal wettelijk verankerde adviesrechten. Het gaat hierbij

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL

VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

onder meer om het beloningsbeleid, het communicatiebeleid, de inrichting van het intern toezicht, en liquidatie, fusie of splitsing van het Fonds.

Het VO heeft regulier overleg met het Bestuur. Daarnaast overleggen de niet-uitvoerend bestuurders en het VO over de wijze waarop de niet-uitvoerend bestuurders toezicht houden op de uitvoering van het beleid. Gedurende 2022 is er na verkiezingen per 1 juli 2022 een nieuw VO geïnstalleerd. Het VO bestaat uit tien leden, die worden benoemd door het Algemeen Bestuur: zes zijn voorgedragen door pensioengerechtigden en gewezen deelnemers, twee zijn voorgedragen door werknemers op basis van verkiezingen en nog eens twee zijn voorgedragen door de werkgevers (ING Bank en NN Group). De zittingstermijn van het huidige VO loopt van 1 juli 2022 tot 1 juli 2026.

De samenstelling van het VO was als volgt:

Figuur 61 - Samenstelling Verantwoordingsorgaan

Leden Verantwoordingsorgaan vanaf 1 juli 2022	Functie	Benoemd op voordracht van	Leeftijd
Dhr. R.W.M. van Alphen	Lid	Pensioengerechtigden NN Group	63
Mw. mr E.A. Grondijs	Lid	Pensioengerechtigden ING Bank	65
Dhr. J. Brugmann	Lid	Werknemers ING Bank	61
Mw. drs. M. J. Freriksen RBA	Lid	Werkgever NN Group	53
Mw. mr A.M.T. van Oss MBA	Lid	Pensioengerechtigden ING Bank	64
Mw. drs. M. Moraca	Lid	Werknemers NN Group	42
Dhr. A. Kant QT	Lid	Pensioengerechtigden NN Group	68
Dhr. J.A. Schoel	Secretaris	Pensioengerechtigden ING Bank	70
Dhr. W.J. Steenhoven	Voorzitter	Werkgever ING Bank	61
Mw. mr M.C.B. Visser	Vicevoorzitter	Pensioengerechtigden NN Group	60

Sleutelfunctiehouders

Onderdeel van de implementatie van de IORP-II-richtlijn is de invulling van de sleutelfuncties. Deze is als volgt:

Figuur 62 - Sleutelfunctiehouders

Sleutelfunctie	Houderschap	Vervullerschap
Actuariel	Actuaris Bestuursbureau	Mercer (reguliere certificering) AZL (uitvoerend)
Risicobeheer	Risicomanager Bestuursbureau	Afdeling Risk Management (Bestuursbureau)
Interne audit	Interne accountant Bestuursbureau	KPMG

Adviseurs

Het Bestuur heeft adviseurs benoemd op een aantal expertisegebieden. De heer Jacobs, mevrouw Steenmeijer en mevrouw Gram zijn aan het Fonds verbonden als adviseurs en worden geraadpleegd voor specifieke vraagstukken op het gebied van risicomanagement, balansbeheer en beleggingen. De adviseurs nemen eens per kwartaal deel aan de bestuursvergadering. Als extern adviseur voor de Auditcommissie op het gebied van financieel risicomanagement is mevrouw Wallens aan het Fonds verbonden.

Auditcommissie

De Auditcommissie is onderdeel van het intern toezicht van het Fonds. In deze commissie hebben twee niet-uitvoerend bestuurders zitting, te weten de heer Kastelijn (voorzitter) en de heer Elenbaas. Per eind 2022 is de heer Kastelijn teruggetreden als niet-uitvoerend bestuurder en voorzitter van de Auditcommissie. Zijn taken zijn overgenomen door de heer Paape. Samen met de externe adviseur houden zij toezicht op het risicomanagement, de uitvoering van de beleggingsprocessen en de financiële informatievoorziening.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Compliance officer en privacy officer

Het Bestuur bespreekt op kwartaalbasis de bevindingen over de naleving van de gedragscode en de controle op de naleving van de wet- en regelgeving. Het bureau Compliance-i-Consultancy is aangesteld als externe compliance officer en als privacy officer. Leden van het Bestuur, het VO en andere verbonden personen van het Fonds ondertekenen bij infunctietreding de gedragscode van het Fonds. Jaarlijks bevestigen zij het naleven van de gedragscode door het ondertekenen van een verklaring daartoe.

Bestuursbureau

Het Bestuursbureau ondersteunt het Bestuur bij de beleidsvoorbereiding, de uitvoering van het beleid en het toezicht op de uitbestede werkzaamheden. Bij de uitvoering gaat het onder meer om governance en organisatie, risicomanagement, balansbeheer, actuariële zaken, pensioenreglementen, control, communicatie en externe verantwoording. De directie van het Bestuursbureau wordt gevormd door de heren Van Meel en Van Iersel, tevens uitvoerend bestuurders van het Fonds.

Pensioenuitvoeringsorganisatie

Het Fonds heeft zijn pensioenadministratie uitbesteed aan pensioenuitvoeringsorganisatie AZL. Hieronder vallen werkzaamheden zoals het bijhouden van de pensioenrechten van de deelnemers en het uitkeren van pensioenen aan pensioengerechtigden. De bij de pensioenuitvoering behorende communicatie valt hier ook onder. Daarnaast verzorgt AZL de financiële administratie van het Fonds (verplichtingen en beleggingen).

Vermogensbeheerders

Het Fonds heeft het vermogensbeheer uitbesteed aan professionele partijen die het vermogen beheren conform het door het Fonds vastgestelde beleid. Vooraf zijn afspraken vastgelegd en vervolgens monitort het Bestuursbureau de uitvoering door de externe vermogensbeheerders. Custody (de bewaarfunctie van de beleggingen van het Fonds) en de beleggingsadministratie zijn uitbesteed aan Northern Trust.

Actuaris

Mercer Nederland B.V. is belast met de actuariële certificering en brengt verslag uit aan het Bestuur over de controle van de berekeningen van de pensioenverplichtingen, de actuariële analyse van de resultaten en de beoordeling van de financiële positie van het Fonds. Waarmerkend actuaris is mevrouw drs. J.C.M. Hofmans, AAG.

Accountant

EY (Ernst & Young Accountants LLP) is sinds 2015 controlerend accountant van het Fonds. Op basis van de controle van de jaarrekening verstrekt de accountant een controleverklaring en rapporteert de accountant periodiek aan het Bestuur over de bevindingen aan de hand van een accountantsverslag. Certificerend accountant is mevrouw A. Snaak RA, Ernst & Young Accountants LLP.

Extern toezicht

De Nederlandsche Bank (DNB)

DNB houdt toezicht op de stabiliteit van de financiële markten. In dat kader controleert DNB of pensioenfonds aan de wettelijke eisen voldoen.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM houdt onder meer toezicht op het gedrag van pensioenfonds en richt zich op het vertrouwen bij het brede publiek in de pensioensector. Dit toezicht betreft onder andere de kwaliteit van de informatie aan deelnemers.

Relatie tussen het Fonds en de CDC Pensioenfonds

Een deel van de deelnemers van het Fonds heeft ook pensioenaanspraken bij ING CDC Pensioenfonds of NN CDC Pensioenfonds. Doordat de pensioenregelingen van de fondsen steeds meer van elkaar verschillen, is het vasthouden van een zogeheten één-loket-benadering voor deze groep deelnemers formeel en praktisch lastig en complex. Op administratief vlak en in de communicatie (onder andere over de Pensioenplanner) richting de deelnemers zijn er ook enkele fundamentele verschillen tussen de genoemde pensioenfonds. Wel streven de fondsen en hun gezamenlijke pensioenuitvoeringsorganisatie er zo veel mogelijk naar dat bijvoorbeeld vragen over de verschillende regelingen door de klantenservice van de pensioenuitvoeringsorganisatie in hetzelfde contactmoment worden beantwoord.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

Afkortingen

AFM	Autoriteit Financiële Markten
ALM	Asset Liability Management
Bestuur	Algemeen Bestuur
CPI	Consumentenprijsindex
DNB	De Nederlandsche Bank
ECB	Europese Centrale Bank
EMIR	European Market Infrastructure Regulation
ERB	Eigen Risico Beoordelingsbeleid
ESG	Environmental, Social en Governance
FTK	Financieel Toetsingskader
het Fonds	Stichting Pensioenfonds ING
ICP	ING CDC Pensioenfonds
IT	Information Technology
IRS	Interest Rate Swaps
MVB	Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
NCP	NN CDC Pensioenfonds
NCW	Netto Contante Waarde
NFR	Non-Financial Risk
NN (Group)	Nationale Nederlanden
OTC	Over-the-counter
RJ	Raad voor Jaarverslaggeving
RMF	Risk Management Framework
S&P	Standard & Poor's
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation
TV	Technische Voorziening
UFR	Ultimate Forward Rate
UPO	Uniform Pensioenoverzicht
VEV	Vereist Eigen Vermogen
VO	Verantwoordingsorgaan

Begrippen

Actieve deelnemer

Deelnemer die een premievrije doorbouw kent.

Asset Liability Management (ALM)

De pensioenverplichtingen veranderen door onder andere cao-salarisstijgingen, verhoging van de ingegane pensioenen (toeslagverlening of indexatie) en demografische ontwikkelingen zoals vergrijzing. Die veranderingen worden berekend in een zogenoemde Asset Liability Management

(ALM-)studie

De ALM-studie is bedoeld om inzicht te krijgen in de onderlinge afhankelijkheden en verhoudingen in de ontwikkeling van de rechten en verplichtingen van een pensioenfonds.

De ALM moet resulteren in de formulering van een strategisch beleggingsbeleid.

Basispunt

Een honderdste procent (0,01%).

Beleidsdekkingsgraad

De gemiddelde DNB-dekkingsgraad over de laatste 12 maanden.

Benchmark

Norm waarmee kosten en prestaties van instellingen uit dezelfde sector worden vergeleken.

Cash collateral

Ontvangen zekerheden in contanten.

Compliance

Toezicht op de naleving van wettelijke regels en regels die het Fonds zelf heeft opgesteld.

Deelnemer

In ruime zin wordt deelnemer ook wel gebruikt om alle participanten in een pensioenfonds mee aan te duiden.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is de verhouding tussen de bezittingen en de verplichtingen van een pensioenfonds. Het geeft aan of een pensioenfonds voldoende geld heeft om de opgebouwde pensioenen nu en in de toekomst te betalen. Hoe hoger de dekkingsgraad, hoe beter het pensioenfonds er financieel voor staat.

Derivaten

Financiële instrumenten die worden gebruikt voor het beheersen van balans en beleggingsrisico's en het realiseren van de strategische beleggingsmix.

DNB-dekkingsgraad

Dekkingsgraad berekend op basis van de door De Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wordt gebruikt om te bepalen of een pensioenfonds voldoet aan de wettelijke vereisten wat betreft zijn financiële positie.

DNB-beleidsdekkingsgraad

Twaalfmaandsgemiddelde van de DNB-dekkingsgraad. Aan de hand van deze dekkingsgraad wordt bepaald of een pensioenfonds een tekort heeft. Hiervoor wordt de DNB-beleidsdekkingsgraad vergeleken met de wettelijk vereiste dekkingsgraad.

De beleidsdekkingsgraad bepaalt ook of er wettelijk gezien toeslag kan worden verleend (indexatie).

Financieel Toetsingskader (FTK)

Regels over hoe pensioenfondsen de financiën van het pensioen mogen organiseren. Het betreft de financiële positie en het financiële beleid van het pensioenfonds.

Forward rente (curve)

Een geldmarktderivaat dat ingezet wordt om rentekosten of renteopbrengsten te fixeren door met elkaar af te spreken welke rente over een bepaalde tijd zal worden gehanteerd.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

OORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Future

Op de beurs verhandeld termijncontract met verplichte levering van de onderliggende waarden in de toekomst tegen een vooraf vastgestelde prijs.

Gedragscode

De gedragscode bevat voorschriften voor bestuurders, medewerkers en eventuele (externe) adviseurs van het pensioenfonds. Deze code moet belangenconflicten, misbruik en oneigenlijk gebruik van vertrouwelijke informatie voorkomen.

Gepensioneerde

Een pensioengerechtigde die een ouderdomspensioen ontvangt.

Gewezen deelnemer

Oud-werknemer die geen pensioen meer opbouwt in de pensioenregeling en die zijn opgebouwde pensioen na uitdiensttreding heeft laten staan bij het Fonds.

Haalbaarheidstoets

Op grond van artikel 143 van de Pensioenwet voert een pensioenfonds periodiek een haalbaarheidstoets uit. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

Hedging

Op basis van een vastgelegde strategie proberen een positief rendement te behalen, onafhankelijk van het marktrendement. Het zijn vaak fondsen met een besloten karakter die met geleend geld opereren en gebruikmaken van afgeleide producten (derivaten).

IMVB convenant

In het convenant committeren pensioenfondsen zich aan de afspraak om meer inzicht te krijgen in de beleggingsketen en om te sturen op het voorkomen van zaken zoals mensenrechtenschendingen en milieuschade. In de uitvoering betekent dit dat pensioenfondsen de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' (UNGPs) zullen vertalen in beleid. Ook de impact als gevolg van de uitbesteding van beleggingen wordt aan de hand hiervan gemonitord.

Indexatie

Een verhoging van het pensioen of de pensioenaanspraak naar aanleiding van gestegen prijzen of lonen. Dit heet officieel: toeslagverlening.

Uw euro wordt steeds minder waard, dus moet u steeds meer euro's hebben om hetzelfde te kunnen blijven kopen oftewel om uw koopkracht op peil te houden.

Inflatie

Het stijgen van het algemeen prijspeil waardoor je met een bepaalde hoeveelheid geld minder kunt kopen.

Marktwaardedekkingsgraad

Dekkingsgraad op basis van de in de markt waargenomen rentetermijnstructuur, zonder de correcties die DNB hanteert. Wordt door Pensioenfonds ING gebruikt bij het bepalen van het financiële beleid.

Matchingportefeuille

Beleggingsmix, met als voornaamste doel de (nominale) pensioenverplichtingen te financieren.

Over-the-counter transactie

Transactie die niet via de beurs verloopt, maar die direct tussen 2 partijen wordt afgesloten.

Pensioengerechtigde

De ontvanger van ingegaan ouderdomspensioen, partnerpensioen of wezenpensioen.

Private equity

Vermogen dat wordt gebruikt voor de financiering van niet-beursgenoteerde bedrijven.

Reële dekkingsgraad

Dekkingsgraad die een reëler beeld geeft van de koopkracht van het pensioen omdat ook een inschatting van de toekomstige toeslagverlening wordt gemaakt.

Rekenrente

De rente waar pensioenfondsen maximaal mee mogen rekenen als ze de waarde van hun toekomstige verplichtingen berekenen.

Rentetermijnstructuur

Grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds.

Returnportefeuille

Beleggingsmix met als primair doel (op termijn) voldoende rendement te creëren om toeslagverlening mogelijk te maken.

Swap

Een derivaat waarbij partijen kasstromen of risico's onderling uitwisselen.

Swaprente (curve)

Het tarief waartegen op de geld- en kapitaalmarkt leningen met verschillende looptijden kunnen worden geruild.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND BESTUURDERS

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Organisatie en personalia

Begrippen en afkortingen

Toeslagmaatstaf

Toeslagverlening bij Pensioenfonds ING vindt plaats op basis van de volgende toeslagmaatstaven: de cao-loonontwikkeling ING Bank, de cao-loonontwikkeling NN Group of de prijsontwikkeling (prijsindex).

Toeslagverlening

Een verhoging van het pensioen of de pensioenaanspraak naar aanleiding van gestegen prijzen of lonen. Ook wel indexatie genoemd.

Uw euro wordt steeds minder waard, dus moet u steeds meer euro's hebben om hetzelfde te kunnen blijven kopen, oftewel om uw koopkracht op peil te houden.

Treasury-portefeuille

Deel van de beleggingsportefeuille dat gericht is op het snel, effectief en efficiënt kunnen genereren van financiële middelen.

Uitvoeringsorganisatie

Het bedrijf waaraan Pensioenfonds ING de uitvoering van pensioenbeheer, vermogensbeheer en bestuursondersteuning heeft uitbesteed, te weten AZL.

Uniform Pensioenoverzicht (UPO)

Het Uniform Pensioenoverzicht is een periodiek overzicht met uw opgebouwde en te bereiken pensioenaanspraken. Bij Pensioenfonds ING ontvangen pensioengerechtigden dit jaarlijks. Oud-medewerkers ontvangen eens in het jaar een digitaal UPO of eens in de vijf jaar een papieren UPO.

Valutatermijncontract

Bindende overeenkomst tussen een bank en een tegenpartij, waarin wordt afgesproken om een bedrag aan vreemde valuta's op termijn te kopen of te verkopen tegen een nu al vastgestelde termijenkoers.

Vastrentende waarden

Een beleggingsportefeuille bestaat uit vastrentende waarden en zakelijke waarden. Vastrentende waarden zijn staatsobligaties en bedrijfsobligaties (schuldbewijzen voor leningen).

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan (VO) behartigt de belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en beide werkgevers. Het Bestuur van het Fonds legt verantwoording af aan het VO over het beleid en de wijze waarop dat is uitgevoerd. Daarnaast brengt het VO gevraagd en ongevraagd advies uit aan het Bestuur van het Fonds.

Voorziening pensioenverplichting

De contante waarde van alle verwachte toekomstige pensioen-uitkeringen voortvloeiend uit de aanspraken van zowel actieven en slapers als gepensioneerden. In wettelijke context wordt hiervoor ook wel de term 'technische voorziening' gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

KERNCIJFERS

VOORWOORD

PROFIEL VAN HET FONDS

BESTUURSVERSLAG

VERSLAG NIET-UITVOEREND
BESTUURDERS

ORDEEL
VERANTWOORDINGSORGAAN

JAARREKENING

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Controleverklaring van
de onafhankelijk accountant

Statutaire regeling omtrent
de bestemming van het saldo
van baten en lasten

Organisatie en personalia

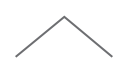
Begrippen en afkortingen

Baken in de wind

jaarverslag2022.pensioenfondsing.nl*

* U verlaat de beveiligde jaarstukken, waaronder de door de accountant gecontroleerde jaarrekening.